

משה בירנבוים

נ"ו"ג לקוה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

צוהש"ת

וישז - ימי החנוכה - מקץ

לדבר. העובדה שהמוגיד הירושלמי מונע ענינו מלהתערב במחלוקת מוציאה חן בעיני הבית ישראל זצ"ל.

ולכן גם לנו רק ננסה ללמוד מפרשה זו, את הדברים שנראים לנו מודגשים בסיפור הענין, וזה הענין של הצאת דעתם רעה אל אביהם, שמוה נגרם השנאה ביניהם עד שהגיע למכירת יוסף. שאנו רואים מזה שכשמדברים דעה על איש ישראל, חוץ ממנה שגורמים רעה על האדם שעליו דברו דעה, הרי גם גורם רעה לעצמו, וכפי שאירע ליוסף, שגרם למכירתו ולהרחקתו מאביו לכ"ב שנה.

ובספסה"ק 'תפארת שלמה עה"כ, כך נא ראה את ש"כ"ו ואת ש"כ"ו הוצאן והשיבני דבר וגו' (פ"ה, י"ד). וזלה"ק, הנראה לי לרמז בזה, עד כמה האדם צריך לשמור את עצמו, לכל ימים עוול ודיעה על חצרו, רק יסתכל במעלת חצירו, ויעלים עינו מחקרונ. וזה שנאמר (תהלים ל"ג, י"ג) מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב. פירוש יסתכל רק הטוב אשר בחצרו, נאור לשונך מרע, סור מרע ועשה טוב.

כי כאשר האדם מוציא דיבה על חצירו, אזי הוא גורם רעה לעצמו, להיות נופל ח"ו צרעת היצר. כמו שמצינו גם כן במלאכים, שקטרגו בשעת צריחת עולם (תהלים מ, ה) מה אנוש כי תזכרנו. אף שהיו אז במעלה גדולה מאד, אחר כך נפלו למטה כמו שכתוב (בראשית ו, ב) ויראו את צנות האדם וגו'. גם צירעם שהוכיח לשלמה המלך, איתא במדרש רבה שהשיבו לו הוא נכשל בצאת ואתה צכמה. והענין הוא כי מלחמת היצר רבה היא מאד, ולולי הקדוש ברוך הוא עורו לא היה יכול לו. לכן אם האדם מספר בגנות חצרו, ודימה בנפשו ובלבבו ירים, כי הוא בטוח להנצל מפיתוי היצר. לכן כאשר הקדוש ברוך הוא מסיר ממנו העזר, ונופל צרעת ח"ו. לכן כאשר מסור מלהסתכל צרע של חצרך, אז תוכל לעשות טוב.

וזה הרמז גם כן כאן, שאמר יעקב אבינו ליוסף, לך נא ראה את שלום אחיך, פירוש השלמות והטוב אשר באחיך תראה, ולא תביט בחסרונם. ואת שלום הנא"ן רמז ליחוד הויה אדניי בגימטריא ז"א, נ"ן רמז לניי שערי צינה. והשיבני דבר, לשון תשובה, תחזור בתשובה על אשר פגמת, שהצאת דיבתם רעה, אך טוב תראה צני ישראל תמיד. עכ"ל"ק

וגם יעקב אבינו ע"ה, אע"פ שידע שהמחלוקת בין השצטים, היא צדדית עבודה ה', ולא צענינים גשמיים, בכל זאת לא מנא חן צענינו הפירוד בין האחים הקדושים, וכו"ה ליוסף, לילך לדרוש בשלום אחיו. וכדאיתא בספסה"ק 'קול שמחה' עה"כ כך נא ראה את ש"כ"ו ואת וגו' (פ"ה, י"ד). וזלה"ק, הענין כמו שמצינו אלל ר' שמעון בן יוחאי כשיצא מן המערה ורצה לשרוף את העולם כי לא היה יכול לסבול, עד שהחזירוהו מן השמים (שבת ל"ג). כי צאמת צריכים לסבול אף עניני עולם הזה כידוע. והנה יוסף הצדיק צמחמותו לא היה יכול לסבול את המדות של אחיו, כי לכל אחד היה דרך אחר צעבדות הצורא, והוקשה לו עליהם. וזה אמר לו יעקב אבינו ע"ה לך נא ראה שלום אחיך, שיסבלם. וזה 'והשיבני דבר' ר"ת 'דעה רעה',

פרשת וישז

עמ' א'

חנוכה

עמ' ז'

פרשת מקץ

עמ' כ"ב

יומא דהילולא דהרה"ק צעל ה"צאר מים חיים" ז"ע עמ' כ"ז

יומא דהילולא דהרה"ק רבי ישראל מהאסיאטין ז"ע עמ' ל"ד

צמח"ק צפרשמינו מסופר על הענין הנורא של מכירת יוסף, שאין לנו שום מושג כלשהו אפילו בקצה קציהם של השצטים הקדושים שצני י-ה, שעליהם נאמר שמטמו של יעקב שלימה, ואף צדצרים שלעניות דעתינו נראה שהמורה מספרת על חטאיהם, הרי פשוט ומוצא צמח"ל ובספסה"ק שאינו כן חלילה, וכל מעשיהם היו רק ע"פ התוה"ק ולשם שמים, ומה שהיה צאמת היה צריך להיות, וגם כשאנו צאים ללמוד דברים מסוימים מהפרשה הזו, היא רק כדרכינו ללמוד הנצרך לנו, שזה הרי הסיבה שכתב צמורה, צכדי להורות לנו דרכי עבודתו, ולא לספר סיפורי מעשיות, אבל ח"ו אין כוונתנו חלילה לנסות להצין כוונתם הקדושה.

ונקדים בסיפור שראיתי צספר הנפלא והנחמד מאוד "יגדיל תורה" לפני הבחירות הראשונות בארה"ק, כשנחלקו הדעות בענין להצביע בבחירות, הללו כחייבים והללו אוסרים, היו קירות ירושלים ככוסים בקריאות ובחתיכות, מוצד אחד חוב קדוש להשתתף בבחירות... מוצד אחר איסור חמור... פגש נרן הבית ישראל כגור זצ"ל את המוגיד הירושלמי הג"ד בן ציון יאדלר זצ"ל קורא את הכרוזים שעל קירות רחוב נאה שערם, שאילו הב"י מזה דעתכם מו צודק? נענה ואמר: אע"פ היום פרשת וישב, שאילו הבית ישראל לכוננת, השיבו המוגיד בסיפור, כאשר פרצה המחלוקת המפורסמת בישיבת ולוזין אודות ראשות הישיבה, בין הג"ד יאשע בער מבריסק בעל בית הלוי והגאון הנצי"ב, נעשתה הישיבה כמקחחה, היו שגטו לטובת הגרי"ד והיו שגטו לנצי"ב. קראו למוגיד מקלם, שיבוא להשקיט את הרחות בישיבה. בא המוגיד ונכנס להיכל הישיבה דפק בחזקה על הביכזה ואמר, היום פרשת וישב, צעקו כולם ואמרו היום פ' כי תצא. אמר המוגיד: אני נוהג בכל פרשה לדרוש כוענין הפרשה, בפי בראשית אני מואריך בנושא קין והבל, כותאר את גנותו של קין וכו', בפי נח על דור הכובל ודור ההפלגה, ועל נח הצדיק, בפי לך על אברהם ולוט, וכן הלאה יצחק וישמעאל יעקב ועשו, אבל כאשר אני כגיע לפרשת וישב אני נאלם דום. כשיש מחלוקת בין יוסף הצדיק ליהודה הצדיק, מזה אומר ומה אדבר, כיצד אוכל להכניס ראשי בין הרים גדולים כאלו. כשאתם קוראים לי להכריע בין גדולי עולם, מזה אומר ומה אדבר. (כידוע הנצי"ב היה שמו יהודה, רבי נפתלי צבי יהודה. והגרי"ד היה שמו יוסף, רבי יוסף דב). סיים הגר"ב צ ואמר, כשאני רואה גדולי עולם נחלקים, איני פותח פי

שישבו ויחזיר למוטב את הדצה רעה שדיבר. עכלה"ק.

והנה גם יוסף צאמת ידע, שזה שלא מסכים עם דרכם, עדיין לא מתיר לדבר עליהם דבה ח"ו, וצאמת לא דבר עליהם רעה ולא כתיב שדיבר עליהם רעה, אלא ויבא, שעמם ציאתו אל יעקב אע"ה כשצמחשצחו מחשבות כאלה על אחיו, וזה הביא את דבתם רעה, וכדאיתא בספר 'זקן אהרן' עה"כ ויבא יוסף את דיבתם רעה וכו'.
ב. וז"ל, שמעתי בשם הגאון ז"ק מ"ה זבי זלוק"ל מוידוטישבו ז"ע בפסוק ויבא יוסף את דיבתם רעה וגו', ר"ל יעקב אבינו ע"ה הכיר אורת הפרטוף ועי"ז ידע המחשבה בלב, ויוסף חשב על עניינם אלו שכי' המפורשים וכל לפני אביו והכיר מחשבתו, ולכן כתב ויבא ולא כתב יוסף והשתח נחמ דבלאו החלום לא היה חושדין אותו בהחלט שסיפר לה"ר עליהם והיו מוספקים אולי יעקב הכיר מחשבתו ולא גדלה השנאה כל כך על המחשבה לבד, אבל כיון שראו מן החלום שחפץ להיות צח"י מושל עליהם ומחזיקן אותם לרעים, אז אמרו למפרע מסתמא גם הדיצה סיפר כי חשב שמנוה לספר עליהם, ומשו"ה כתב על חלומותיו מזה שפטו שסיפר לאביו, וע"כ שנאו אותו יותר על דבריו מקודם. ע"כ.

וזה מאלו צעוד ספה"ק שעמם מחשבות דבה וכו' על אדם מישראל, ג"כ גורם וזה רעה לחזירו.

וכדאיתא בספה"ק 'אוצר החיים' להגה"ק מקאמארנא זי"ע צפרשת קדושים, וזלה"ק, ושמעתי מאבי מורי הגאון הקדוש מוהר"ר אלכסנדר ז"ל, לא תשא עליו חטא מלשון משיאין משואות וכן מלשון שא נא לניך לשון חידוד שלא תעורר אש הגבורות וחידוד החרב על הצרך ומה שמתלה את חטאו כמו ששמעתי מאדוני חמי הרב חלוקי הקדוש מוהר"ר מפינטשיץ שסיפר מגדולת מרן אלקי הבעש"ט,

ובתוך הדברים סיפור שפעם אחד עמדו התלמידים ברי"ה והתפללו, ואחד מן התלמידים נפל מנונו בתוך התפילה הכלי עם הטאבק לארץ והגביהו אותו, וחברו ראה זה והתרעם עליו, על שהופסק בתפילתו להגביה הטאבק ולשאוף כמנהג, ומרן אלקי הבעש"ט ראה ברוח קדשו, שהתרעמות של צדיק זה גרם לחבירו שפסקו עליו שימות באותו שנה ר"ל, ועלה בעליות נשמותו למועלה וטען הרבה טענות על זה ולא הועיל, עד שבליל הויר עלה עוד וטען וצעק ופעל בתפילתו שאם זה חקוקטרג מועצמו ימוצא לו זכות, יפטר זה, ונכנס כורן לבית מדרשו ומוצא התלמוד שהתרעם עוסק בתיקון במשיגה תורה, ונטל הבעש"ט המוחים מנונו ולא היה יכול לומר בדביקות כראוי באמירת התיקון, ומוזה הלך אגה ואגה לחשוב ברומנות קל ויחודו ובאיזה ענינים, ונפל בזה במחשבתו מופני מזה נתגלה בדור עקב האחרון הזה, ענין עשב טאבאק לשאוף ולעשן, ואמר במחשבתו כי יש כמזה נשמות יקרות בדור האחרון שא"א להם שיתלבשו ויתגשמו אלא עיקר תיקונם בדבר דק כרית, כטעם אשה ריח ניחוח לה. ומוזה באה לו חרטה, שלא היה לו להתרעם על חבירו ששאף הטאבק בתוך התפילה, כי כיו יודע איזה נשמות ודבר יקר העלה הצדיק הזה ביחודו, וביום הויר היה דרך כורן אלקי הבעש"ט, להשיב לכל שואלו מזה שנגזר למועלה ולמוטה, ומה שיתהוה בכל העולם, כי צפה ברוח קדשו נוסוף העולם ועד סופו והיה בדיחא דעתו מאוד ביום הג"ל, וכל אחד היה מוכין לעצמו איזה שאלה הן בדרוש והן בגמרא ופוסקים או מושאר ענינים, וזכרם היה דרכו להשיב ביום זה, ואותו תלמוד הכין לשאל שאלה הג"ל, (למה נתגלה בדורינו ענין הטאבק) וכששאל להבעש"ט אמר לו הרב הקדוש אמור אתה, ואמר לו טעמו של דבר, ואמר לו כורן אמור יתר הדברים שהיה במחשבתך או, ונזכר וסיפר לו היאך שמוצא זכות בזה על חבירו, ואז נתבטל הקיטרוג והגזר דין חבירו, וכיון שנתבטל סיפר לו כורן כל הענין

שגרם על חבירו, והזהיר לו שתמיד ידון לכף זכות להירא שמים, ולא יעורר עליו דינא ודיינא, ויהיה טוב לו.

וזה לא תשא עליו חטא שביאר אבי מלשון משיאין משואות שלא יעורר עליו דין וכו'. עכלה"ק.

ולכן לעניינינו צריכים לנו ללמוד מזה, שחוף מזה שפשוט ציותר שאסור חלילה להוציא דבה רעה על שום אדם מישראל, הרי צריכים גם להיזהר לא לקטרג על שום אדם מישראל, אפילו צמחשצבה, משום שבו גורם ח"ו רעה לעצמו וגם לחזירו, ולזה כיוון זקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע צתפילתו הק', 'אדרבה תן בלבינו שנראה מעלת חזרנו ולא חסרונם, ושנדבר כל אחד את חזרו דדרך הישר והצדיק לפניך, ולא יעלה שום שנאה מאחד על חזרו חלילה, ע"כ. כי עמם הראיה של דבר רע על חזירו כבר גורם וזה רעה לחזירו, גם מצלי שידבר על חזירו, וזה גם גורם שנאה על חזירו חלילה. ואם נתפלל על כך בצוונה, שהשי"ת יתן בלבינו שנראה מעלת חזרנו, וצאמת גם נשתדל וזה כפי יכולתינו, יעזור השי"ת שצאמת נוכח לך, שנראה מעלת כל איש ישראל, ואז ממילא כפי פי' של הבעש"ט הק' על 'ה' נלך' שהתנהגות השי"ת איתנו הוא כמו לל, שכסם שאנו דנים אחרים, כך גם דנים אותנו, וממילא כשנראה טוב על אחרים ומליץ טוב על כל אדם מישראל, וזה נגרום שגם משמים ידונו אותנו לכף זכות ומוכה לצרכת ה' בכל מילי דמיטוב, ובקרוב נלך לקראת משיח נדקינו צ"ח.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (כו, א).

בהקדים לפרש הפסוק שאמר דוד המע"ה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי כו' דלכאורה אינו מוזן מלת ירדפוני שלשון רדיפה שייך צמי שצורח ורודפים אותו. אך הענין הוא דהנה יש צמי אדם שמעשיהם מקולקלים רק מחמת שיש בהם איזה מדה טובה מלד הטבע, דהיינו שהוא לב טוב גומל חסד ועושה טובה עם צמי אדם זה מועיל להם שחוזרים למוטב. וזה שאמר דוד 'אך' הוא לשון מיעוט, ר"ל המעט הטוב והחסד שבי זה ירדפוני כל ימי חיי ושצמי כו' שאשצ צבית ד' לאורך ימים. וזהו וישצ כו' דאדם העובד ה' תמיד נופל צו לשון ישיבה שנתישצ צעבודת הצורא ית"ש וה' עמו ע"ד שמצינו בצברהם אבינו ע"ה ציקש לעמוד אמר לו הקצ"ה שצ ואתה סימן לבניך שאני עמיד לעמוד צעדת הדיינין והם יושצים נמלא מצינו ישיבה צמקום שהשי"ת שוכן שם צעדת קדושים העוסקים צמנוה. ואמר הכתוב דאדם גם ע"י מדה אחת שצו דהיינו שיהי שפל צערכו כדבר הנדש צעקב. ולזה רמו יעקב לשון עקב שמחזיק עצמו לשפל גם עי"ז יזכה שיהי לו ישיבה צעבודת הצורא ויעשה טוב צעיני ה' כנ"ל. וזהו וישצ יעקב, ר"ל ע"י מדת עקב, היא ענוה ושפלות, יזכה לישיבה כנ"ל. ואמר הכתוב צארץ מגורי אביו צארץ כנען, פי' אפילו אם הוא כבר מורגל צמעשים מקולקלים ע"י הרגל שראה אלל אביו וזהו מגורי אביו שצצו היה מתנהג צמעשים מקולקלים ולזה רמו ארץ כנען וכאשר ראה קן עשה גם הוא כאביו, אעפ"כ ע"י מידת ענוה ושפלות שיחזיק עצמו יזכה לשוב לה'.

אלה תולדות יעקב יוסף פי' אלו הן התולדות של זה האיש שהוא שפל צערכו, יוסף, ר"ל שצכל יום ויום יוסף הנהגות ישרות ומידו טובות ומנוות ושלימות.

(נועם אלימלך)

וישיב יעקב בארץ בוגרי אביו בארץ כנען (כו, א)
 פירש רש"י זיקש יעקב ליטש בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף.
 לדיקים מבקשים ליטש בשלוה אמר הקב"ה וכו'. ויש להבין זה, הלא
 כתיב [מהלים קמה, יט] רגון יראיו יעשה. ולפרש זה על פי מאמר
 חז"ל "ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל וגלגל
 הקב"ה את הדבר על ידי יוסף וירד בכבוד גדול למצרים". ולפי"ז
 נפרש שזוודאי רגון יראיו יעשה, ויעקב ידע שהוא ראוי לירד
 למצרים בשלשלאות של ברזל בצחינת גלות, על פי סיבה הידוע
 להצורה ז"ה. ולכן זיקש יעקב ליטש בשלוה, היינו פירוש שהתפלל
 מה' שיטש בשלוה, וה' ברוב רחמיו עושה רגון יראיו, וגלגל הדבר
 שתקפוץ עליו רוגזו של יוסף, כדי שירד למצרים בכבוד.

וזהו שאמר הקב"ה, לא דיין לדיקים צמה שמתוקן להם בעולם
 הבא, אלא זוודאי צריך אני לקבל בקשתם ותפלתם שמבקשים ליטש
 בשלוה גם בעולם הזה, כן יהיה רגון אמון. דבר זה אמרתי צימי
 ילדומי.

(במ עין)

וישיב יעקב וגו' (כו, א).

פירש רש"י זיקש יעקב ליטש בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף,
 לדיקים מבקשים ליטש בשלוה, אמר הקב"ה לא דיין לדיקים מה
 שמתוקן להם לעוה"צ אלא שמבקשים ליטש בשלוה צעוה"ז. והקושיא
 מצארת כדאמרנו חז"ל (הרומות י): וכי לדיקי דירתי תרי עלמא סני,
 אלא הכי פירושו, זיקש יעקב ליטש בשלוה, כי ידע יעקב שעמיד
 לירד למצרים בשלשלאות של ברזל (ע"י שבת פט:), לכן זיקש על זה
 שירד למצרים בשלוה, וקיבל הקב"ה תפילתו צוה שקפץ עליו רוגזו
 של יוסף וירד עי"ז למצרים בכבוד גדול.

וזה שאמר הקב"ה לא דיין לדיקים מה שמתוקן להם לעוה"צ
 (בניחותא), כי צריכים גם ליטש בשלוה צעוה"ז, אלא שמבקשים,
 היינו שצריכים לבקש על זה מהקב"ה, ולא לחשוב שמגיע להם כן,
 אלא כמו שיעקב אבינו ע"ה זיקש על זה כן צריך לבקש, ויקובל
 תפלתם ובקשתם וגם ישבו בשלוה צעוה"ז.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' יצחק מסקווירא ז"וק"ל)

וישיב יעקב וגו' (כו, א).

וצרש"י הק' (ד"ה אלה מולדות) נדרש צו וישב זיקש יעקב ליטש בשלוה
 קפץ עליו רוגזו של יוסף לדיקים מבקשים ליטש בשלוה אמר הקב"ה
 לא דיין לדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים ליטש
 בשלוה בעולם הזה.

שמעתי מפי מורי הקדוש מהרי"א מזידיטשוב ז"וקללה"ה ז"ע
 שהקשה וכי מהיכי תמי שלא יהיה כן והלא מנינו לדיקים ירתון
 תרין עלמין.

ותירץ בשם רבו ודודו הגה"ק מוהר"ר צבי הירש מזידיטשוב
 ז"וקללה"ה ז"ע כי החילוק בין שלום לשלוה, כי צחינת שלום הוא
 מעולה ביותר בכל עניינים כמ"ש רש"י ז"ל (בראשית לג, יח) על ויבא
 יעקב שלם, שלם בגופו שלם בצממונו שלם בתורתו, וצחינת שלוה
 הוא הצממונו כמ"ש טוב פת חרבה ושלוה זה (משלי י, א). ויעקב
 לא זיקש מן הקב"ה רק שלוה בצממונו כדי חיותו, וכמ"ש ונתן לי
 לחם לאכול ובגד ללבוש (בראשית כח, ט), אבל הקב"ה מחמת חביבות
 הדיקים רוצה להשפיע להם כל טוב צעוה"ז ג"כ.

וזה מרמז רש"י צדצרוי הקדושים אמר הקב"ה לא דיין לדיקים
 כו', לא כהמפרשים צחימה אלא בניחותא, היינו שלא די לדיקים
 החענוג צעוה"צ כי הם צריכים לחענוג צעוה"ז ג"כ כי צעבילס
 נצרא העולם, אלא לדיקים מבקשים ליטש בשלוה שהם רוצים
 להסתפק צמועט, ולדיק אוכל לשווע נפשו (משלי יג, כה) על כן קפץ
 עליו רוגזו של יוסף, והיה הסיבה שירד למצרים ועיקר החיות
 והחענוג שלו צעוה"ז מכל חייו היו צחותן שבע עשרה שנה כמוצא
 בטה"ק על ויחי יעקב וגו' (ע"י צבור החיים צפרשת ויחי ד"ה ויחי יעקב
 בארץ מצרים). וצטה"ק לקוטי תורה וש"ס מהרי"א (פרשת וישב דף קלו:),
 כתב שם מזה בקינור גדול ואינו מוצן כ"כ, וכל זה שמעתי מפיו
 הקדוש (של הרה"ק מזידיטשוב ז"ע) באר היטב.

(גד טוב)

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו וגו'
 (כו, ג). ומרגומו, ארי צר חכים הוא ליה. יש לומר שרימו התרגום
 ע"ד ששמעתי וראיתי מן אפי"ז נ"ע זללה"ה מן הצעש"ט ז"ע,
 שהיה מספר מעשיות ובהם היה עובד ה' צחכמתו הזכה והטהורה
 שהיה לו. וזה יש לומר שרמו התרגום ארי צר חכים 'צב' לשון
 חוץ, כמו (צרכות כח) תוכו כצרו.

והיינו זהו המעלה והמדרגה נפלאה שהיתה לו, שאפילו צר, צדצרים
 חילוניים וסיפורי דברים, היה מלביש בהם חכמתו הזכה, והיה עובד
 ה' בהם. וכיון שראה יעקב אבינו שזכה לחכמה נשגבה כזו, ויקשור
 אהבתו בו, וקל להבין.

(דגל מחנה אפרים)

ויאמר אליהם שמועו נא הזולתם הזה אשר זולמתי (כו, ו).
 הנה ידוע מזדיקים הקדושים שלא רצו צשום אופן לקבל עליהם
 כתר ההנהגה, על דרך ושנא את הרצנות (אבות פ"א מ"י), וכמו כן
 יוסף הצדיק כשחלם החלום הזה שהוא עמיד להתגלות ולהיות שר
 ומושל, נטער מאד והלך לספר חלומו לאחיו שיבקשו רחמים צעדו,
 ע"ד שאמרנו (צ"צ קטז). כל שיש לו חולה צמוך צימו ילך אלל חכם
 ויבקש עליו רחמים,

ולז"א שמעו 'נא' החלום - אין נא אלא לשון בקשה, שיעורו
 רחמים עליו לצטל גזירת החלום.

(פניני שפע חיים)

והנה קבזה אלבותי וגם צצבה, והנה תסבינה אלבותיכם
 ותשידתווין לאלבותי (כו, ז).

נראה לומר דהנה עיקר הרצותא כשעולה לגדולה הוא, שגם אז
 יישאר צמדרגתו ולא יאצד את כל מדרגותיו. ועל כן אמר הנה
 קמה אלמתי היינו שעלה לגדולה, וגם נצבה, שנשאר עומד צמדרגתו,
 וזאת לאשר יש לו מידת ההשמות, שאף צשעה אשר 'והנה תסבינה
 אלמתיכם', גם אז 'וגם נצבה' צלי שום התפעלות, ומחמת כן ראוי
 הוא לגדולה ולכן 'ותשחווין לאלמתי'.

(פניני שפע חיים)

וישיבוע ראובן ויציליהו מידם וגו' (כו, כא).

הנה ראובן עשה מצוה צכוונת אמת, ואחר כך ראה שאין יוסף
 צצור וצבר חס ושלום שנעשה מעצמו איבוד ליוסף. אבל ה' יתצרך
 העיד כי צחמת הנילו מן המות, כי לולי ענת ראובן היה נהרג

צידם. והרי זה צא ללמד על כל כונת אמת שאדם חפץ לעשות מלואה, הגם כי נראה לו שלא נתקיים צידו, בטח נעשה ממנו דבר. (שפת אמת)

וישיבוע ראובן ויצליהו בידם וגו' (כו, כא).

מדרש תנחומא "אילו היה ראובן יודע שהתורה תכתוב עליו וישמע ראובן ויזילהו מידם, על כתפו היה מוליכו לאצו". וקשה לכאורה וכי היה עושה כדי להתפאר ח"ו. אך הענין, כשהאדם עושה מלואה, צריך לעשותה בלתי לה' לצדו בלי שום פניה ח"ו, והיה ירא ראובן כיון שנתחזק מאצו בשביל מעשה שהיה, אם ישיב את יוסף לאצו, יתקרב אליו בשביל זה לב אצו. והיה מתירא שיתערב צאת המלואה של הנלת יוסף, פניות שלא יעשה המלואה בשלמות. אך אם היה יודע שהתורה תכתוב עליו וישמע ראובן ויזילהו מידם, אשר כוונתו הייתה רק להזילו מידם, היה מזדונו יותר להזילו, ועל כתפו היה מוליכו לאצו.

וישיבוע ראובן ויצליהו בידם וגו' (כו, כא).

איתא במדרש (ויקרא לז, ט), שאילו היה ראובן יודע שהקצ"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויזילהו מידם, היה טוענו ומוליכו אלל אצו. ויש להבין, וכי ראובן היה עושה בשביל כבוד בלבד יותר ממה שעשה. אך הפירוש הוא, שאילו היה ראובן יודע, שמעשיו יהיו לימוד לדורות, היה עושה יותר במסירות נפש, כדי שיהיה לימוד גדול יותר לדורות הבאים האין לעשות המלואה. כי מקודם הייתה התורה צניופים אחרים כידוע וכל דבר הנכתב בתורה הינו מורה ומתווה דרך לדורות הבאים, ואחר כך נתלכזה התורה בסיפורים ממעשי אבות וסיפורי אלופים, ובתוכם הכניס הקצ"ה סודות התורה. והדין הוא, שאם חקר בספר תורה אפילו אות אחת פסול, ואפילו שהאות החסרה היא בסיפורי אלופי עשוי, ג"כ פסול, דזה ג"כ תורה.

והחילוק שבין מעשי האבות לסיפורי האלופים הוא, שבמעשי אבות יכול האדם למצוא לימודים גם בגלגה, מנאות עשה ומנאות לא מעשה ושאר מידות טובות אבל סיפורי האלופים שהם מעשים מכווערים, נכתבו בתורה כדי ללמוד מהם כיעור הרע ולידע אין להתרחק מהם.

וזה פירוש דברי המדרש, אילו ידע ראובן, שהנהגתו תהיה סיפור בתורה וממנו ילמדו, היה טוענו ומציאו על כתפו אלל אצו, כדי שיוכל האדם ללמוד מכך בגלגה, שצריך לעשות מלואה במסירות נפש. [והפטור רבינו ואמר:] גם המעשים שאנו עושים היום ימצאו נכתבים מפורש בתורה, לזאת אנו צריכים לראות לעשות מעשים יפים ולא חלילה כמעשה האלופים.

וזה הפירוש במשנה (אבות פ"ב מ"א) וכל מעשיך בספר נכתבים, פי' בספר התורה.

(דרך צדיקים)

וישיבוע ראובן ויצליהו בידם וגו', ויקוזהו וישליכו אותו הברה והבור רק אין בו מים (כו, כא-כד)

מפרש רש"י מושמוע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים מזה ת"ל אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו (ב"ר ושבת כב, א ותנאים כולם איב מזה היתה חזלתו של ראובן, להשליכו לבור מולא

נחשים ועקרבים. הרי שנינו ביבמות (קכא, א) מי שנפל לגוב אריות אין מועדין עליו שמת אבל אם נפל לחפירה מולא נחשים ועקרבים מועדין עליו שמת. רואים שמוי שנפל לחפירה מולא נחשים נחשב כודאי מת.

בספר דברי משה מביא בשם הרה"צ ר' מרדכי יוסף אלעזר מוראדזין שסיפר על הרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויטעפסק זי"ע, בעת שנתעורר בלבו לנסוע לארץ ישראל ובאמצע הלילה אוחזו תשוקה חזקה לעלות לארצה"ק. החליט ליצאת לדרך בעיצומו של הלילה, ושלה לקרוא לעגלון, שיכין את העגלה לנסיעה. באותה תקופה הוצרכו לנסוע בעגלה עד לעיר הנמל אודיסה ומושם היו מופליגים באונייה. כשישמוע העגלון את בקשת המושמוש ליצאת לדרך ארוכה באמצע הלילה, כשהדרכים מלאות שלג וערפל, ולהיות רחוק מביתו ימים רבים, שלחו מביתו בכעס. לקול צעקותיו התעוררה אשתו וכשישמועה שגירש את המושמוש, זעקה כיצד מואנת להיענות לבקשת הרבי, הרי עלול הדבר לפגוע בנו, אתה יודע עם מי יש לך עסק. עד שהשתכנע ליצאת לדרך. הם נסעו בחשיכה עבותה, העגלון הישן למחיצה נסע כשיכור ובטעות נכנס לסינטא בה דר הפריץ. הסוסים דהרו לתוך החצר, פגעו בבית הפריץ ושברו את השמשות. לקול הנפץ התעורר הפריץ ויצא בזעם ובידו רובה דרוך על מנת לירות בעגלון. העגלון המבוהל הראה באינבעו על הרה"ק מוויטעפסק שישב מאחוריו מוכרבל במעילו, כלומר הוא האשם בדבר, הוא כיון אותי לנסוע לכאן. מן השמים עזרו, והפריץ לא הצליח לירות, והבין שאיש קדוש לפניו. הוא ביקש סליחת הרבי, הרבי שילם לו את הנזק, והעסק הסתיים בכי טוב.

לאחר מכן שאל הרבי את העגלון, אם אתה נוסע כשיכור וגורם נזקים, מדוע אתה מוציב עלי? ענה העגלון בתמימות, השי"ת יודע ועד, שאני מוצדי לא הייתי מרוצה לנסוע רק מפני הפחד והמורא של כבודכם הייתי מוכרח ע"ז לנסוע. כשארע מזה שארע בבית הפריץ אמרתי בלבי, במקום שיהרגני, עדיף שאצביע עליך. ומגופ"פ אם באמת כבודו הוא רבי וצדיק הדור וועט איך די קאהל נישט שאטין. ובאם לאו זענט איהר נישט קיין רבי זאל איך טרעפען די קאהל. וד"ל. (אם הנך צדיק וקדוש כפי שאומרים עליך, מן השמים יצילוך. ואם הנך מעמיד פנים, אכן מגיע לך כבוד בראש). כמו כן, השבטים דנו את יוסף למויתא, בטענה שהוא מושתרר עליהם, ומוציא דיבתם רעה, והם עלולים להיחזות בגינו. ראובן סבר שיתכן שיוסף צדיק יסוד עולם, דרגתו גבוהה מושל כולם, על כן הסכים להשליכו לבור מולא נחשים ועקרבים. אז יראו מזה האמת, אם הוא צדיק יציל מזהם, ואם לא, ימוגיע לו בדין. "

(ע"פ דברי משה, קאמור)

ויפשיטו את יוסף וגו' (כו, כג).

ר"ל שחטא השבטים היה שהעזירו מיוסף את כתונת הפסים, ר"ל מעשי הטובים וחלוקה דרבנן שלו, והחזיקו אותו לאיש פשוט. (ילקוט מאורי אור)

ויאמר יהודה אל אוזיו מזה בצע כי נהרג את אוזיו וכסינו את דמו לכו ונמכרנו לשיבועאלים וגו' (כו, כו-כז).

הענין מה שנתחילה הסכימו כל אחד על מיתתו (כמו שנאמר ויתנכלו אותו להמיתו) ואח"כ אמר יהודה מה צנע כי נהרג את אחינו וגו', כחזר על הראשונות.

הטעם כי באמת חלילה לומר על שבטי ישראל שראו לשפוך דם נקי מישראל, אלא שדנוהו על פי הלכה שחייב מיתה (עיין באור החיים על הפסוק ועמתי לנו ונהרגוה) וממילא אין להם ליראה אפילו מיעקב אביהם, משום שבדלתי יסכים לזה, מאחר שהלכה פסוקה. ולזאת לא עלה על דעת יהודה להזילו, אלא עוד היה עממה צענה אחת כנ"ל.

אכן אח"כ כששמע מהם ואמרנו חיה רעה אכלתהו, כי ראו להעלים את מיתתו מאביהם, הצין מזה שאין עוד אללם הלכה מצוררת

שחייב מיתה, לכן חזר מהראשונות ואמר להלילו. וזה פירוש הכתוב
מה צנע כי נהרוג את אחינו, מאחר כי 'וכפינו את דמו' דאם
צריכים לכסות את דמו מפני יעקב אזיהם א"כ הוא סימן שאין
לכם הלכה צרורה, לכו ונמכרו וגו'. (אהל מורה)

וישיב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור וגו' (כו, כט-ל).
פסוקים אלו מעוררים את האדם משינת הזמן, ויש צורך ראובן אל
הבור, ראובן פנה במחשבתו ולבו אל הקבר, והתבונן כי והנה אין
יוסף צבור, כי צקצר אין יכולת להוסיף עוד בעבודת השי"ת, ויקרע
את בגדיו כמשמעו, ויש צורך אל אחיו אלו האצרים והסתכל צם, ויאמר
הילד איננו, ימי הנעורים כבר איננו, ואני אנה אני בא במה אצוא
למעלה. (ילקוט מאורי אור בשם הרי"ק ר' אהרן מטשערנאציל ז"וק"ל)

כי בסתה פנייה (כוז, טו).

ודרשו רבותינו זכרונם לברכה [בסוטה דף י:] שכסתה פניה צנית חמיה
שהיתה לנועה, עין שם צרשי. וכשהיה הצעל שם טוב צסטמצול
(אינסטמצול), ראה יונגע לייט שהיה להם נשמות תנאים, ואמר
שה מגודל צניעות הנשים. (צעל שם טוב - מדרש פתח החמש)

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליזו וגו' וירא אדוניו כי ה' אתו
וכל אשר הוא עושה ה' מצליזו בידו ויבוצא יוסף זון בעיניו
וישרת אותו ויפקדהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו ויהי מאז
הפקיד אותו על ביתו ועל כל אשר יש לו ויברך ה' את
בית הבוצרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו
בבית ובשדה (כט, ב-ה). ממחמתני הרב הצדיק ר' צבי יעקב
קאפיל שמעתי ונשכח ממני אם משמיה דנפשיה או משמיה דרבו
הרב הצדיק מאפטא ז"ל ואמר פירוש הפסוקים: כי החלוק בין
הצלחה ובין צרכה, כי הצלחה הוא בדרך הטבע שקונה זול ומוכר
ציוקר, וצרכה הוא חוץ לדרך הטבע כאסוף שמן דשונמית [מלכים ב'
ד] וכד הקמח של אליהו [מלכים א' י, יד-טז]. והנה כתיב [שמות כ, ד]
צכל מקום אשר אזכיר את שמי אצא אליך וצרכתיך, הרי צצכל
מקום שיש השראת הקדושה שם הצרכה מצויה.

וידוע שהקדושה והסטי"א אינם יכולים לדור כאחד, כמה דכתיב
[ישעיה כח, ט] קצר המלע מהשתרע, וכאשר מגרשין הסטי"א אז יכול
להיות השראת הקדושה, להיות הצרכה מצויה. וזה הוא שאמר
הכתוב ויהי ד' את יוסף, היינו עם יוסף לחוד היה ה', ויהי איש
מצליח. ואמר טעמו של דבר אם ה' היה עמו למה אינו רק איש
מצליח, הלא היה ראוי להיות הצרכה מצויה אצלו. ואומר: ויהי
צצית אדוניו המצרי, צצית עכו"ם ואין הקדושה יכולה לשרות שם,
לכן לא היה הצרכה מצויה שם.

וירא אדוניו כי ה' אתו, ולצפוף וכל אשר הוא עושה ד' רק מצליח
צידו, אצל לא מצרך, והבין שהוא צעצמו גורם, משום צציתו מקום
הסטי"א, לכן לא יכולה להיות שם השראת השכינה שהיה הצרכה
מצויה שם, מה עשה ויפקדהו על ציתו וכל יש לו נתן צידו, היינו
צסילק שמו מציתו ומכל אשר יש לו, אם כן ציטל את הע"ז שלו,
כי ע"ז של עכו"ם יש לה ציטול.

ויהי מאז הפקיד אותו צציתו ועל כל אשר לו ויצרך ה' את צית
המצרי ויהי צצכת ה' צכל אשר יש לו, כי כיון צסילק שם סטי"א

משם היה השראת הקדושה והיה הצרכה מצויה. ע"כ שמעתי
ממחמתני ז"ל.

(עינת אמון)

וירא אדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליזו בידו
(כט, ג).

פירש"י: כי ה' אתו - שם שמים שגור צפיו. והוא תמוה, הרי
מפורש צכתוב "וירא אדוניו כי ה' אתו" משום "וכל אשר הוא
עושה ה' מצליח צידו" ולמה אם כן צריך להוסיף טעם משום "שם
שמים שגור צפיו".

אלא דלכאורה לא מוצן הטעם המפורש צפסוק כי מה רציה יש
מהצלחה שה' אתו, הלא גם דרך רשעים צלחה צעושר מצד
הסטי"א, כמו שנאמר (מהלים צג, ט) "צפרות רשעים כמו עשב" אלא
על כרחק צריך לפרש: "וכל אשר הוא עושה ה' מצליח צידו" רוצה
לומר, צכל אשר עשה והצלח לא אמר כוחי ועוצם ידי עשה לי,
רק ה' הוא שהצליח צידי.

וזהו כוונת רש"י: וירא כי ה' אתו - שם שמים שגור צפיו
היינו צצכל דצר ודצר אשר עשה היה שגור צפיו: ה' מצליח צידי,
כאמור. (דברי ישראל)

ויהי יוסף יפה תואר ויפה בראה. ויהי אזור הדברים האלה,
ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי
וגו', ויהי כדברה אל יוסף יום ויום וגו' ותתפשטהו בבגדו
לאבמר שכבה עמי ויעזב בגדו בידה וינס הזוזה (כט ו-יב).
פירש"י "כיון שראה עצמו מושל החמיל אוכל ושותה ומסלסל צשערו
אמר הקצ"ה אצין מתאצל ואתה מסלסל צשערך אני מגרה צך את
הדוב מיד ותשא אשת אדוניו וגו'", ע"כ.

לכאורה קשה על יוסף הצדיק, שהיה יודע שאציו צצער והוא ילך
אחר תענוגים ולסלסל צשער. אלא הענין כך, שהצדיק צצחיה מקום
שהוא שם צריך לראות מה צא לתקן צזה המקום, וכשצא יוסף
למצרים היה צרצונו להודיע שיש צורא עולם אצל לא היה ציכולתו,
מחמת שהאנשים לא רצו להתחצר עמו, יען שהוא הולך צמלבושי
יהודים. ע"כ נפל צדעתו שנכון הוא שילביש עצמו כמותם ולסלסל
צשער, כדי שישא חן צעיניהם להכנס עמהם צצדירים.

אחר הצברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה, היא אשת זנונים
הציטרא אחרת ר"ל. ותאמר שכבה עמי, שנפל לו מחשבות של זנות,
וימאן וגו'. ויהי כדברה אליו יוס יוס, שכל יוס היה מתרצה
המחשבות של הס"א ר"ל, ויהי כהיום הזה ויצא הציתה לעשות
מלאכתו, ותרגום אונקלוס 'למצדק צכתצי חושצניה' היינו כדרך
הצדיקים שכותצים צפנקס העונות שעושים, כדי שיהיה להם לצכרון
לעשות תשובה. ע"כ הלך למצדק צכתצי חושצניה, לידע מאחיה חטא
נמשך לו המחשבות הללו, שלא היה לו מעולם מחשבות כאלה.
ותתפשטהו צצגדו, ראה שאין לו שום עון, אלא מה ששינה את צגדיו
צצגדי עכו"ם. ויעווצ צגדו צידה וינס וגו', עוצ מכאן ולהצא את
צגדיהם וינס מהסטרט אחרת.

איננו גדול בבית הזה וגו', ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת
ווצטאתי לאלקים (כט, ט).

לכאורה היה לו לומר 'וחטאנו לאלקים' לשון רבים לכלול גם אותה,

כי צן נח מצווה על העריות.

אמנם יש לומר שלא רצה לכללה עמו, ככדי שלא יתיחד עמה אפילו
דציבור. (אהל תורה)

ויהי כדבריה אל יוסף יום יום וגו' (ל"ט, י).

מוקני הקדוש מו"ר [המדישי הרי"ם] ז"ל בשם הרצי ר' צרוך ז"ל,
שכמו שאמרו חז"ל (ב"ר פה, ג) שנתכוונה לשם שמים שראתה
באסטרונוגין שלא שעמדה להוליד וכו', כן היה צודאי ליוסף
דמיונות שזהו רצון שמים, להגדיל הנסיון, והיה לו ספק אולי יצר
טוב מסימו לזה. ודרך יצר טוב להציע לאדם מעשה טוב פעם
אחת, ודרך יצר הרע לפגוע בו פעם אחר פעם. לכן כדברה אליו
יום יום אזי לא שמע, שהכיר מי המסית.

(צווינא דנהורא)

ויהי כדבריה אל יוסף יום יום וגו' ותתפשהו בבגדו לאבמר

שיכבה עמי ויעוב בגדו בידה וינס הזווצה (בראשית ל"ט, י-יג).
ששמעתי מאל"ז זל"ה הרב הקדוש מסווראן על פסוקים אלו. ויש
זוה אריכות הדברים ותוכן דבריו הק', ויהי כדברה היינו
שכשהינה"ר מדבר ומסית להאדם להטותו מדרך הטוב.

התיקון לזה 'יום יום' היינו להיות ממארי דחושבנא, להטות ולשוב
במשוזה שלימה לתקן פגמיו. וכשהינה"ר רואה שאדם מתגבר עליו
'מתחפשהו צנגדו' היינו שמראה לנגד עיניו כל הצגידות ואומר לו
איך סר מסוה הנושה מפיניך, הלא אתה מלא עוונות ופשעים,
ואתה מראה א"ע לחסיד עם קונך.

והענה לזה 'ויעוב בגדו צידה' היינו להשיב לו, הן אמתי עשיתי
הכל, אך מעתה מגמתי ותפני ורצוני לדבק א"ע זה' באמת. וצטות
אני זה' כי הוא יקבל משווצתי, כי הוא מלך מוחל וסולח להשעים
לפניו באמת ורונה במשוזה. וע"י זה 'וינס ויאל החוטה'.

(ליקוטי שושים)

אין שיר בית הסהר ראה את כל באוביה בידו באשר ה'

אתו וגו' (ל"ט, כג).

היינו כי שר בית הסוהר ראה כי יוסף מצליח, פקח צעינא פקחא
לדעת איזה עבודה עושה שצבורה ה' אתו, אבל יוסף היה הצנע
לכת, ולא ראה ממנו מאומה.

(צווינא דנהורא)

ולא זכר שיר השקבים את יוסף וישכוחהו (ב"ו, כג).

מדרש רבה (פ"ט, א) אשרי הגבר שם ה' מצטמו, זה יוסף, ולא פנה
אל רהבים, ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, נתוסף לו
צ' שנים. והמדרש הזה צריך ציבור, דמתחלה אמר שיוסף שם ה'
מצטמו, ואח"כ אמר ע"י שאמר זכרתי נתוסף לו צ' שנים.

ויש לפרש עפ"י דברי קדשו של הבעש"ט הקדוש ז"ע, שפעם אחת לא
היה לו על ערכי שבת, ובעש"ק באשכנורת הבוקר הלך ונגע על החלון
אצל איש א' ואמר לו שצריך על ערכי שבת. ותכף הלך לדרכו.

ומחמת ההתעוררות שבא ללבו ע"י הבעש"ט ז"ע, קם האיש תכף כוננתו
והלך החוצה לראות מי זה, וירץ אחריו והשיגו, ויאמר לו אם יצטרך על
ערכי שבת לכוה יברח ולא יותין עד שיתן לו, (והאיש הג"ל לא ידע כי

הוא הבעש"ט כי לא הכירו מעולם)

והשיב לו הבעש"ט הקדוש ז"ע, שלעולם עם כל איש הגולד בעולם גולד
ענוו פרנסתו, אך נחמת שחחטא גורם צריך לענוול על פרנסה, כנאמר
הכתוב בזיעת אפך תאכל לחם.

אבל יש חילוק, שכל אחד לפי ערך הקלוקול כך צריך לענוול על הפרנסה,
יש שפרנסתו בביתו ויש מי שצריך לבקש מנרחק לחנו, וכדומה. ואני
כפי שגמרתי בדעתי, אינני צריך לענוול רב, רק לעשות איזה עשייה בלבד,
וכאשר עשיתי מזה שמוטל עלי לעשות איזה סבה לפרנסתי, בודאי יעזור
לי השי"ת ואין לי שום נפקותא אם אתה תתן או לאו, ע"כ דבריו הקדושים.
והנה 'צטמו' נקרא שצטמ זה' צלי שום סבה, ו'מצטמו' נקרא
הסיבה בעצמה.

ויוסף הצדיק לפי רוממות גדולת קדושתו היה צריך לצטמו זהשם
לצד שיעזור לו, צלי שום סבה כלל, רק כגמול עליו אמו. אך לפי
שהיה שפל ערך צעיני עצמו ולא היה נחשב צעיני עצמו לכלום,
לכן חשב שצריך לעשות לעזרתו איזה סבה ג"כ, היינו שיאמר לשר
המשקים כי אם זכרתי אתך וגו' והזכרתי אל פרעה.

ואמר המדרש אשרי הגבר אשר שם ה' מצטמו זה יוסף, ולא פנה
אל רהבים, רצה לומר שיוסף הצדיק היה גדול כ"כ שהיה יכול
לשים מצטמו שהיא הסבה ג"כ זה' לצד, שלא היה צריך לחשוב
שצריך לעזרתו איזה סיבה, רק לצטמו זה' לצד שיושיע לו, צלי
שום סיבה, ולא היה צריך לפנות אל רהבים.

ולכן ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, שחלה צטמונו
שיעזור לו השי"ת ע"י סבה של שר המשקים, היה זוה לפי ערכו
הגדול קצת פגם ולכן נתוסף לו צ' שנים.

(דברי יחזקאל)

ולא זכר שיר הבושקים את יוסף וישכוחהו (ב"ו, כג).

איתא במדרש "אשרי הגבר אשר שם ה' מצטמו ולא פנה אל רהבים
זה יוסף". צריך ציבור דברי המדרש, דהרי כאן רואים שיוסף פנה
אל רהבים, רק הכוונה במדרש כך, דלכאורה מיותר "וישכחהו"
שהרי כבר כתוב ולא זכר שר המשקים את יוסף, רק משמעות
דברי המדרש שיוסף צטמ זה' ולא פנה אל רהבים, והלא גם הוא
פנה אל שר המשקים, אלא באמת הוא שרק לשעה קלה הזניח
יוסף את צטמונו ותיקף מיד על אתר נתחרט על זה והתפלל לה'
שישיח משר המשקים את משאלתו, וזהו שכתוב ולא זכר שר
המשקים את יוסף והטעם כי וישכחהו שיוסף השכיח בתפילתו.

(הרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב ז"ע)

ולא זכר שיר הבושקים את יוסף וישכוחהו (ב"ו, כג).

י"ל שתלמיד חכם נקרא שר המשקים, כמו שנאמר (בראשית טו, ג)
דמשק אליעזר, ודרשו בגמרא (יומא כח:): שדולה ומשקה מתורת רבו
לאחרים. וז"ל ולא זכר שר המשקים, אם הלומד תורה לא זוכר,
את יוסף, שצריך להוסיף בלימודו תמיד לחזור הלימוד, או וישכחהו,
ישכח את הלימוד, כמו שאמרו חז"ל אם תעזבי יום יומיים אעזבך.

(ילקוט מאורי אור בשם הרה"ק ר' דוד מטאלנא זוק"ל)

איה הקדשיה היא בעיניו וגו'.

צעיני האדם אפשר לראות את מידת קדושתו, שהעינים מורות על
מדרגותיו.

(ילקוט יוסף)

וצוה אפשר להצין למה בקשה של אדם פשוט צוהת חנוכה, יש לה משמעות אחרת, עד כדי כך, שהרה"ק מרוז"ן אמר שצוהת חנוכה זה צמדריגה של נדיק צימי הרחמים.

אבל אם כך הדבר, איך יתכן שמיד לאחר החנוכה, כבר ראה שוב הרה"ק מלוצלין ז"ע את שפלותו של המסור, וכן לפי הנ"ל, למה אין אנו רואים של הצקות שציקשנו צחנוכה מתקיימות, הרי כל איש ישראל מצקש מהשי"ת צעת הדלקת הנרות, על עצמו וצ"צ צרוחיות וצגשמות, להצלה צתוי"ש וצריאות ופרנסה, ולמה לצערינו אין אנו רואים שאחר חנוכה כולם יהיו צמנצ של קצלת התורה שהחולים נתפראו וכו'.

אלא דהענין הוא, שאמנם צחנוכה נשפעים עלינו השפעות לאין קץ, ואפילו ללא השתדלות מנידנו, ג"כ מגיע צהתעוררות דלעילא כדאיתא צספה"ק שצענין זה חנוכה דומה לצצ"ק שצא צהתעוררות דלעילא, וציותר כדהצאנו לעיל על גודל כוח הצקשה צזמן זה.

אבל גם כשיש השפעות טובות, אם אין כלים להחזיקם הרי הם הולכים חלילה לציצוד, דאם אין כלי שיחזיק הצרכה אין איהפ לשמרם,

וא"כ יאמר האדם בצבו, מאין לי האדם הפשוט, היכול לעשות כלים הראויים להחזיק צרכה, וזה הסוד נגלה אלינו צהרצה ספה"ק, דענין עשיית כלי, הוא ההכנה למצווה, שצוה ההכנה יש שני ענינים, א') דההשפעות שנשפעים עלינו הוי לפי דרגת ההכנה וצ'] שההכנה הוי כלי לשמור שההשפעות ישארו אללינו ולא ילכו חלילה לצט"א,

ואולי זה ענין אחד, שמשום שהשי"ת החפץ צטובותינו, ורוצה שלא ילך השפעות לצט"א ח"ו, לכן משפיע משמים רק לפי הכלי שעשינו, ושיכול להישאר אללינו, כי מעבר לכך זה ילך ח"ו לצט"א. וצוה שאנו עושים ההכנה ראיה, ומכינים כלים להחזיק הצרכה, צוה אנו גורמים שישפיעו עלינו השפעות טובות ציתר שאת.

וכדאיתא צספה"ק 'צאר משה' וז"ל, כפי מה שהאדם עושה ההכנה לעצמו מקודם חנוכה לקבל הקדושה המתגלה עתה כה, וכפיהו יהיה השראת השכינה הקדושה עליו. וזהו חנ"ו כ"ה שחניית והשראת השכינה הקדושה שנקראת כה, יהיה לערך ההכנה של האדם וכה תהיה השראת השכינה עליו אם מעט ואם הרבה.

וראימי מוצא צשם הרה"ק הצית אהרן מקרלין ז"ע, על הכתוב (אסתר א, כא) 'ויעש המלך כדבר ממוכין', שקיום מצוות מלכו של העולם נעשה כפי איך שהאדם מכין את עצמו תחילה טרם יגש לקיים המצווה¹. ולכן צריך להשקיע ולעמול בכל כוחותיו ולהתאמץ בכל חושיו צעת ההכנה למצווה, וצוה עושה נחת רוח לצורא יתצ"ש.

צספה"ק של ההולכים צדרכו של אור צצעת הימים הצעש"ט הק' יש אריכות נפלאה ומתוקה צעניני נם חנוכה והצברים הנלמדים מזה לזמנינו, ועל גודל השעה, והרחמים והחסדים וההשפעות שנשפעים עלינו צזמן זה משמי מרום.

וצספה"ק 'צית אהרן' וז"ל, יש סגולת הזמנים ויש סגולת המצוה עצמה, כי המצוה של נר חנוכה היא סגולה שמתחלת למטה מעשרה, צמקומות הנמוכים, ומגיע למעלה למעלה ראש, ועל כך ניתנה להאיר כל המקומות הנמוכים אפילו למטה מעשרה דקיימא לן לא ירדה שכינה למטה מעשרה, אף על פי כן נר חנוכה מאיר לשם, רק לא צעצות ומרה שחורה חם ושלום, רק צשמה וצאמונה. ע"כ.

וכדאיתא צספר הנפלא 'ליקוטי הרי"ם צשם הרה"ק הרבי מפשיסחא זצ"ל שאמר, שחנוכה ופורים מחזיקים את בני ישראל צגלות, כי הם ימים טובים צימות החול, והם יותר קרובים אל האדם. [שנס חנוכה ניתן לצני ישראל כדי להשאיר כה לכל הדורות] ע"כ.

וצספה"ק 'צוינינא דנהורא' צשם הרב ר' צרוך ממעזיבו צצחנוכה הוא גמר חתימה. וכן איתא צספה"ק 'עירין קדישין' צשם הרה"ק מרוז"ן ז"ע, דצוהת חנוכה, יכול כל אדם מישראל לפעול צשמים, כמו נדיק צר"ה ויוה"כ, ע"כ.

וכן צשאר ספה"ק מוצא צאריכות גודל הזמן והשעה. והדבר מצהיל על הרעיון, ומורה על גודל הזמן, שחפלת אנשים פשוטים מתקבלת צשמי מרום, כמו חפלת נדיקי הדור צימי הרחמים,

ואולי אפשר להסביר ענין זה צמקנת, ע"פ הידוע שהיה אלל הרה"ק החוה מלוצלין ז"ע, שהציאו לפניו פעם צחנוכה "קוויטל" שהיה מוזכר צו "מסור" אחד שהיה מלשין יהודים צפני המלכות וגורם להם נרות נרורות. הציט החוה צ"קוויטל" נענה ואמר: איש זה מאיר בכל העולמות העליונים. והיה תמוה מאוד. וכששאלו צנו הרה"ק רצי יוסף ז"ע, מה פשר הדבר, השיצ החוה, שצאותו עת שקרא את הקוויטל הדליק אותו מסור נר חנוכה, ומצווה זו האירה לו.

והנה אין פירוש הדברים, שהדלקת נר חנוכה של המסור הוא גרמה להרה"ק לא לראות את האמת, אלא דצזמן שאיש ישראל מדליק נר חנוכה צאופן הנכון, הרי הוא צאמת מאיר בכל העולמות, עד כדי כך, שאפילו אדם שפל ציותר כ'מסור' הזה ג"כ האיר אז בכל העולמות, וכש"כ אדם פשוט,

והיו בידידות מרובה], ויהי כאשר הגיע לבית המדרש שהה ה'בית ישראל' בחדרו ביחידות והחסידים חיכו ליציאתו לחזות בהדלקת נרות חנוכה שלו, ניגש נכדו של הרה"ק מביאלא אל המשב"ק הרה"ח רבי חנינא שיף ז"ל, וסיפר לו שהגיע הנה

¹ באחד מימי חנוכה בשעת מנחה ביקש הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא ז"ע מאחד מנכדיו, שילך בשליחותו לבית מדרשו של הרה"ק בעל ה'בית ישראל' מגור ז"ע טרם ידליק נרות חנוכה [כידוע, שאהבה גדולה שררה בין הני תרי רבוותא

שאחד נוסע לצידיק עבור בנים, מובלי שישיא אשה, מזה בעי אצל הצידיק, כן כל אחד מו שנוסע אצל צדיק ריקם מובלי שום הכנות כדבעי למויהו, אינו מקבל כון הצידיק כלום.

וזוהו הכוונה ויקחו אליך, שהכלל ישראל כשנוסעים להצידיק יקחו אתם שכונ זית זך, תורה תפילה ומועש"ט, כתיבת יעבראבען, למאור, להעלות נר תמיד. ע"כ.

והענין הוא שללא הכנת כלי אין צמח לקבל, וההכנה כשנוסעים לרצי, הוא הכנת, שזה ההכנה לצידיק, כי השפעות יכולים רק לירד ממעלה למטה, ואם אינו מרגיש למטה מהלדיק, או אז אין ביכולת הלדיק להשפיע עליו, וכדאיתא בספיה"ק עה"כ ולא יכלו לשמות מים ממרה כי מרים המה' שלא יכלו לקבל השפעות ממורס ורצם מרע"ה, כי מרים המה כי חסדו עצמם למרים, מלשון מרנן, ולא היה להם הכנה לרצם.

והנה בכל עת צריכים לנו לדעת מה צא ללמדנו לעת הזאת, וצריכים לנו גם לקחת איתנו דרכי הנהגה וללמוד מהנעשה לאצותינו, שיעזור לנו להצין מה הוא ההכנה הנצרכת לנו למצווה גדולה זו של הדלקת נרות חנוכה,

וכפי שפי' הצעש"ט הק, על 'מאויצי תחכמי' שמהדברים שהיאר הרע והספ"א מנסים להכשילינו ביותר, מזה עצמו נלמד צמח חשוב לנו להתאמץ ולעבוד צו את צוראנו ית"ש, והנה אחד מגזרות היוונים היה 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בצלקי ישראל' (צ"ר ג, ד). ומצא בספיה"ק שהיוונים שהיו עם חכם, והיו צעד ללמוד חכמה, ולא הפריע להם עצם לימוד התורה, אלא דהם ראו שלימוד התורה יהיה ח"ו צטומאה ורק לשם קניית חכמה כמו שאר חכמה, אבל שלא ישפיע עלינו בהתנהגות היומית, ושלא יהיה תורה כשמו שצא להורות לנו דרך החיים, וזה הסיבה שטמאו כל השמנים, ששמן מורה על חכמה, והיוונים ראו שנחכים ונלמד אבל שיהיה חלילה צטומאה.

זה כוונתם 'לכם' שחלק ה'לכם' שלנו שזה הנהגת הגוף וכדו' לא יהיה לו חלק בצלקי ישראל חלילה, ושהתורה יהיה רק צמח חכמה חילונית ח"ו, וכמו שמוצא שאחד מחכמי האומות הגדולים שצאמת היה גדול מאוד בחכמה והרמז"ם מציאו, ושמו היה 'אריסטו' וכשנפתח בהנהגה גרועה, הסביר את עצמו, שכשעושה דבר זה אינו אריסטו, והענין שאלל חכמי אומות העולם, חכמתם הוא דבר חילוני, ואינו מחייב אותם להתנהג על פיו,

וזוהו גם הגזירות צימינו, שהיוונים שצדורינו, שאמנם אינם נקראים בשם אנטיוכוס וכדו' אלא בשמות אחרים שלפעמים אף נשמעים כשמות יהודים, אבל ל"ע מטרתם נשארה לעקור את תורת ה', ולא

וכן נוספר על הרה"ק בעל הייטמוח ישראל' מאלכסנדר ז"יע, שלא הרשה לחסידים ליכנס אליו החדרה בעת הדלקת הנרות, אך חסיד אחד היה עז חשקו לראות את עבודת הקודש, לפיכך התחבא באחד הלילות באחד הארונות שבחדרו, ואכן נושם הציץ וראה איך שטרם הדלקת הנרות היו פניו בוערים כלפידים, כשהוא מוכין את עצמו בהכנה דרבה לקראת קיום המצווה, אך בבואו להדלקת הנרות פשט צורה של ההתלהבות ולבש צורה של פשטות והתאפקות, וכך בירך הברכה כילה בניילה והדליק את הנרות.

החסיד שהביט בעבודת הקודש התפלא עד מאוד בראותו כזאת, דהא איפכא מוטבברא, שהיה צריך להתלהב בעת קיום המצווה גופיה יותר מושעת עבודת החכמה, אך לא העיז לצאת מוכחבואו בידעו שכל הימצאו בחדר שלא ברשות הוא, לפיכך שמר את השאלה בלבו, למחר ניגש אליו הייטמוח ישראל' ואמר לו "ההתעוררות שהאדם זוכה בשעת קיום המצווה היא על ידי אתערותא דלעילא, אבער וואס דער מענטש קען, און וואס דער מענטש דארף [-] מזה שבשר ודם יכול וצריך] הוא לעורר את לבו באהבה ויראה בשעה שהוא מוכונן לקראת המצווה, ואז עליו להתלהב ולהבעיר את לבו בדביקות להבורא יתב"ש...".

ובספיה"ק חקל יצחק מוביא, שפעם אחת הוכיח אביו הרה"ק האמרי יוסף ז"יע לאחד מואנ"ש בינו חנוכה על זהירות והתלהבות במצוות נר חנוכה, וסיפר אז שבהיותו בבארשא צעיר לימים בבוא לילה ראשונה של חנוכה אחר תפלת ערבית, לא עצר כח לילך לביתו בנחת בפי הרגילו רק מיהר לדוץ אף שהיה נגד כבודו לדוץ בשוקי בראי לביתו לגודל חשקת המצווה וכל זה היה כדי לעשות הכנה ולצפות להמצוות מחמת גודל תשוקתו ואהבתו להשם יתברך ולמצוותיו.

וגם אם לנו נמצאים כבר צעילומנו של ימי החנוכה, אין זה אומר שעצרנו כבר חלילה את זמן ההכנה, כי כל יום ויום הוא הדלקה ממדש, ובההכנה הראויה, נכין צוה את הכלים שיהיו ראויים להמזיק צהם את השפעות הגדולות, שיושפעו עלינו משמי מרום.

הגה"צ ר' דוד הלברשטאם זצ"ל מוקשאנוב, סיפר שזקנו בעל מאורות נתן היה פעם אצל הרה"ק מוצאנו על שבי"ק פרשת תצוה, ובאנוצע עריכת השולחן התחיל הרה"ק מוצאנו מרוב דבקותו לאמר, ואתה, זה צדיק הדור, תצוה [מלשון צוה ודבקות] שיידיבק אצלו בני ישראל, שימושכו אחריו, והתחיל לצעוק נתנלע נתנלע (להאזין בעל מאורות נתן) געדענקסט ווי דער יארשאוויצער רב (הרה"ק מוקאמינקא ז"יע) פלעגט פארציילען (האם זוכר הנך מזה שנהג הרב מוקאמינקא לספר).

שישאל את המושמוש ר' פרץ בראפשיטין למה אינו נושא אשה, ואמר: א מוענטש אליין, וואס ברויך א פרוי? (אני אדם עינאוי ולמה לי אשה) ושאל אותו מזה יהיה עם מצוות פריה ורביה, והשיב בטפשות כוילה קינדער, פאהרט מען אויף בעלז מייט א קוויטעל (בשביל ילדים אני יכול לנסוע עם קוויטל להרב מבעלזא).

ואמר הרה"ק מוצאנו דער יארשאוויצער רב האט נישט סתם געזאגט א ווערטל (הרב מוקאמינקא לא אמר סתם דבר הליצה), וכוונתו היתה דכנו

וסיפר לו דברים כהווייתן, ואת המחזה הגדול שראו עיניו בקודש פנימה, ויהי כשמוע כן הרה"ק מביאלא העלה חייד על שפתינו, ובזאת פנה לנכדו ואמר "אכן לזאת היתה עיקר כוונתי במה ששלחתי אותך אליו, כדי שתראה את התלהבותו בהכנה דרבה שלו טרם הולך להדליק הנרות", כי רצה הרה"ק מביאלא שיראה את היגיעה העצומה שלו טרם ניגש אל הקודש.

מפריע להם שעשרות אלפים לומדים באוניברסיטאות דברים שאין זהם ממש, וגם יש שם כאלו שמחללים ספרי קודש, ולומדים זהם לא בטוהרה ובלא קבלת עול, ולזה הם מסכימים, וגם מחשיבים אותם,

אבל כשיראי ה', לומדים מתוך קדושה וטוהרה וקבלת עול מלכות שמים, וה'לכם' שלהם יש לו חלק באלוקי ישראל, את זה הרשעים אינם יכולים לסבול, ומנסים בכל כוחם ורשעותם, לעקור תורה ומנוות,

ובחלקלקות לשונם אומרים, שהחרדים לדבר ה' ימשיכו ללמוד, אבל שילכו לנצח הטומא ומטמא, צמארים שאין צריכה, ובסכנה אנו עומדין, ושם ת"ו יטמאו את נשמתם הטוהרה, צראיות אסורות וזהתנהגות שפלה ודברי כפירה של כוחי ועוצם ידי עפ"ל, ולהחליש חלילה את אמונתנו שהכל מאתו יתברך,

ובספה"ק 'צני ישכר' מאמר ד' ו"ל בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה. ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול.

בהתחלה התחיל: כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, וכן אחר כך: ולעמך ישראל עשית וכו', ובכאן אמר: באו בניך דייקא. ונראה לפרש על פי פשוטו, על פי דברי המדרש בשלח (שמ"ר כו, ב) וזה לשונו: מה כתיב (שמות יז, ז) 'היש ה' בקרבנו אם אין ואחר כך (שם ח) ויצא עמלק, וכי מה ענין זה אלל זה. משל לתינוק שהיה רכוב על כתפו של אביו, ואחר כך ראה חזירו של אביו אמר לו ראית את אבא, אמר לו אביו אתה רכוב על כתפי ואתה שואל עלי הריני משליךך ויצא השונא וישלוט בך. כך אמר הקב"ה לישראל, אני נשאתי אתכם על ענני הכבוד ואתם אומרים היש ה' בקרבנו לפיכך יצא השונא וישלוט בכם הוי ויצא עמלק, עכ"ל.

והענין מובן, הש"י עשה עמהם נסים שלא כטבע, מה שאי אפשר לשום בר דעת להכחיש רק הכירו וידעו כי יד ה' עשתה זאת ואף על פי כן האספסוף אשר בקרבנו חקרו בחקירות באפשר כל זה עושה משה על ידי המלאות הטבעיות כדרך המנהג של הפלסופים חוקרים המלאות לנסים האלקיים. וזהו ששאלו ונסתפקו: היש ה' בקרבנו וכו', כי באפשר כל הדברים הללו נעשו על ידו חכמות טבעיות, והנה נעשו: ויצא עמלק.

ובכאן בשבחים של ישראל דיבר ותהי להיפך, היונים הארורים ראו להדיח את ישראל מאמונת התורה ללמדם חכמת חילונית טבעיות,

והנה עם שהש"י לא עשה להם צמלחמתם עם היונים שום נס צשידוד המערכה, רק אפשר להלביש הענין בטבע לפעמים נמסר גבור ציד חלש ורצים ציד מעטים, עם כל זה באו בניך וכו' היינו ידעו שהם בניך ואתה אביהם ולא שאלו יש אבא ציינו רק ידעו כי צידך גויס הורשת (מהלל מד, ג), הבן.

ובזה תמצא טוב טעם מפני מה לא נזכר נס דנרות בהודאה, כי בשבחים של ישראל דיבר, אשר תיקף לנס הנצחון הגם שאפשר להלביש הענין בטבע, עם כל זה באו בניך וכו' וידעו שזה הוא בהשגחת אביהם - אתה ה' עשית. מה שאין כן הנס דנרות, אין חידוש כל כך שהכירו וידעו כי יד ה' עשתה זאת, כיון שהוא שלא כטבע. הבן הדבר, ברוך הבוחר צעמו ישראל. ע"כ

ואתא בספה"ק ספר החיים לאחי המהר"ל מפראג ז"ע עה"נ בחו"ל, אם כל המועדים יהיו בטלים חנוכה ופורים לא בטלים (ירושלמי מענין ב:): שלא שיתבטלו לגמרי (כל המועדים), כי חלילה שתבטל אפילו נקודה אחת מהמורה, שהיא ניצחית וכל שכן מועדי ה', אלל הכוונה שהסיבה שנתייחדו נתבטלה, שכן כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, וכבר נתבטל שיעבוד מצרים. צרם הסיבות למנוות חנוכה ופורים אינם בטלים לעולם, שהרי עומדים עלינו בכל דור ודור להשכיח אותנו מתורת ה' כדרך שעשו היוונים צימי חנוכה, וכן בכל עת חושבים עלינו שונאינו להכחידנו כמו שחשב המן הרשע, אלל שהקב"ה מצינו מידם. הרי שניסי חנוכה ופורים אינם בטלים לעולם אלל קיימים גם היום צומנינו. ע"כ

ולכן ההכנה שצריכה להיות לפני הדלקת נרות חנוכה הוא, לקבל על עצמינו להשתדל בכל יכלתינו, ללמוד את התורה בקדושה וטהרה, ללא מערבות דיעות כוזבות, וללא פגם באמונה, ולידע שאם כל השתדלותינו בדברים הנצרכים, הרי באמת הכל מאתו ואין צדינו שום כח עצמי, וגם השתדלותינו תהיה רק צמידה הנכונה, ללא מחשבת פיגול של כוחי ועוצם ידי, ובה נכין כלים לקבל ההשפעות הגדולות שנשפעים עלינו צימים נעלים אלו.

וראיתי להביא בשם הספה"ק 'עטרת ישועה' ו"ל, נר חנוכה מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ וכו' ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו.

הנה כבר דברנו מזה כמה פעמים צענין הויכוח שיש ציינו לבין אבינו שבשמים, שהקב"ה אומר שובו אלי ואשובה אליכם, ואנו משיבין לו השיבנו ה' אליך ונשובה, בסוד אם אין תורה אין קמת אם אין קמת אין תורה (אבות פ"ג מ"ז), כנודע דברי האלשיך הק' שהאר"י צוה, ומסיים שם דבריו שהקב"ה מסכים לישראל להשפיע לו כל טוב מקודם, ואחר כך אנו יכולים ליטב על התורה והעבודה. ועל פי זה יתבארו דברי הש"ס מצוה להניח נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו, והנה פתח ביתו מבחוץ רומז על התורה כמו שכתוב בספר משלי "חכמות בחוץ תרונה צפתחי שערים" (משלי כ, א), גם אמרו ז"ל בש"ס (שבת לא:)

מה שחל תמיד שבת חנוכה בפרשת מוקץ, ואפשר להיות שהוא מושגע מלשון הכתוב (בראשית כג, כט) "אלקים יחנך בני" יחנך הוא מלשון חנוכה והבן.

(הרה"ק ר' אליעזר נאפאלע)

בימי חנוכה אמר [הרה"ק מהור"ר שמואל זצוק"ל נוקאמינקא] בשם הרב הקרוש מומעזבוו הרי ברוך זצלה"ה דכמו שהאדם בימי חנוכה, כך במודריגה זו הוא בחג השבועות, ולכן שניהם הם בחודש השלישי, זה בחודש השלישי מהחורף וזה בחודש השלישי מהקיץ.

(בוצינא דנהורא)

בספר נר ישראל כותב: "הגיד הרה"ק מטשורטקוב זי"ע באחד מלילות החנוכה, וזכרני מושגות נעורי נתן אבי הקי' [הרה"ק רבי דוד נושה מטשורטקוב זי"ע] באחד מימי החנוכה דריידל' לשחק בזה, ואמר לה: שפיל דריידל, אין דריי זיך ארויס פון אלע ענגשאפטן"

(פרדס אליעזר, חנוכה)

חנוכה הכנה לימות המשיח, וזה ענין הדריידעל נגה"ש, גימטריא משיח. ואמר בשם הרבי ר' בוגם זצ"ל: כתיב (בראשית ס, כח) ואת יהודה שלח להורות לפניו גשנה, גשנה בגימטריא משיח, "עדר זאל פריער משיחען", וזה סוד הדריידעל.

(חשבה לטובה)

טעם לעשיית הנס ע"י חנוכה

בחמשה חומשי תורה נרמזין מעשי המנורה: ספר בראשית מתחיל בפסוק אשר זו שבעה תיבות, נגד שבעה נרות. שמות [מתחיל בפסוק אשר זו] י"א תיבות, נגד י"א כפתורים, ויקרא [מתחיל בפסוק אשר זו] תשעה תיבות, נגד ט' פרחים, צמדצר [מתחיל בפסוק אשר זו] י"ז תיבות נגד גובהה של המנורה שהיא י"ז טפחים ומשהו. ואעפ"י שבמנחות (דף כח:) משיב י"ח טפחים? כיון שטפח האחרון חסר, לא נכתבה תיבה נגדו. דברים [מתחיל בפסוק אשר זו] כ"ב [תיבות] נגד כ"ב גביעים. צעל עקידה צסמ מלא כמוצ צמדרש, הביאו מרן מהרמ"א צספרו תורת העולה. ועי"ש עוד ענינים נפלאים צמעשה המנורה רמו לתורה.

ע"כ כאשר ראו היונים לצטל התורה מישראל נעשה נס צמנורה, ועיין צדרושינו לחנוכה ענינים נפלאים. ונ"ל צסגולה כשהאדם אינו מצין איזה דבר צתורה יאמר פרשת המנורה צתורה ויאירו עיניו, המשכיל יצין.

(הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע, אגרא דפרקא)

חנוכה מסוגל לקרב אף מי שנכשל בעבירות חמורות נר חנוכה נותנים על פתח חצרו מצחון וצחשכת לילה, והוא מרמז למקום ששולטים שם הסיטרא אחרא. והמנוה מרמז שהאור גדול כ"כ וגם קדושת המנוה, שאפי" צין הזוהמא והחומרות המגושמים מאד יכנע לצ האדם לפני הצורה צ"ה.

חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לרתא עמיד. וזהו מלות נר חנוכה להניחה על פתח ביתו מצחון, היינו עיקר מלות נר חנוכה להמשך אור תורה, ועל ידי התורה יומשך לנו פרנסה צסוד אס אין תורה אין קמת, אבל צשעת הסכנה, רומז לזמן הזה שהוא שעת הסכנה ואנחנו צגלות המר מניחו על שולחנו, היינו שעל ידי מלות נר חנוכה ישפיע לנו השי"ת קודם טועות עולם הזה, וזו על שולחנו דייקא, כי אין צכותנו לעסוק צתורה מתוך דומק הפרנסה רק ע"י השפעות טועות.

ובחנוכה נשפע שפע חדש לעולם, כפי שמסופר שהרה"ק נאפטא זי"ע, מחבר הספה"ק "אוהב ישראל", הדליק פעם נרות חנוכה ומיד עזב את הבית ויצא לרחוב החוצה. ועמד הביט לכל עבר ושב לביתו. כעבור זמן נועט, יצא שוב לרחוב העיר. ונשא עיניו לשמים, וחזר לביתו, והתישב על כסאו, וכשיצמחה ניצרת על פניו הסביר לחסידים שנוכחו שם את פשר התנגדותו. בהיותו בחוץ בראשונה, השקפתי על עירנו וראיתי שכל הפרנסה שהוקצבה בשמים, בראש השנה, למושך שנה זו כבר נגמר עד חנוכה, ומשום כך ניצטרעתי, שמונה יחיו נועתה עד ראש השנה הבא, וחשבתי להסתכל שנית בשמים שמו בפעם הראשונה לא ראיתי טוב אך נוכחתי לדעת שלא טעיתי. אולם ניחמתי את עיניו שאף אשתקד בשנה שעברה אירע אותו דבר, אלא שהקב"ה ברוב טובו הוריד בחנוכה השפעות חדשות ופירנס בכל זאת את העיר כל השנה, ומן הסתם גם השנה לא יסיר חסדו מועמו ישראל, ויוסיף להנשיך גם השנה בחנוכה השפעות חדשות לפרנסה.

ויעזור לנו השי"ת אלקא דמאיר עננו, וכדפי' המהרש"א צמידושי אגדות (ע"ז יח). וז"ל: "דלל אמר (רבי מאיר צעל נס) אלקא דמאיר רק לקימן צעלמא על שמו ולא נתכוין כל עיקר על שמו רק נתכוין אלקא דמאיר לארץ ולדרים עליה הוא יעננו, או שאמר אלקא דמאיר לנו צמלכות יון הקודמת צנס הנרות של חנוכה, הוא יעננו להציל אותנו צנס מידיהם [של מלכות רומן]."

וכן צומנינו יציל לכל ישראל מצריהם צכל מקומות מושבותיהם, וצפרט מלכות הרשעה והזדון השולטת כיום צארצינו הקדושה, וכפי שאנו מצרכים, ששעה ניסיס לצבותינו צמים ההם צומן הזה,

וישפיע עלינו שפע רב צרותיות וצגשמיות, ויאיר עינינו וידבק לבנו צתורתו וצמנוומיו ויחד את לבצנו לצהבה וליראה את שמו הגדול למען נוכל לעבוד את צוראצנו צלא שום מפריעים, שיהיה צצחנית 'על שולחנו', תורה וגדולה צמקום אחד, עד ציאת ינון, שאז יהיה ומלאה את הארץ דעה את הויה כמים ליס מכסיס אמן ואמן

הטעם שלעולם חל חנוכה בפרשת מוקץ, לפי שאנו אומרים בחנוכה נוסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וזדים ביד עוסקי תורתך, חנוש פענכים ביד ובפרשת מוקץ כתוב חנוש פענכים יד בבנינון ("יתרב נושאת בנינון חנוש ידות").

(עבודת ישראל קאזניץ)

ואין זה כי אם ציטוי למזגו הרע. זו היתה כוונת היונים באמרם לישראל "כתצו על קרן השור", כלומר, התנהגו כדוגמת אותו קרן של שור שמזיק בלי שום הנאה צהיזקו ורק מחמת רשעותו, כך גם אתם ישראל, חטאו רק לשם חטא ופשע, ועל ידי זה ח"ו, לא יהיה לכם חלק באלוקי ישראל.

(חסד לאברהם - ראדומסק)

פתילות ושמינים שאמרו חכמים שאין מדליקים בהם בשבת מדליקים בהם בחנוכה (שבת כא)

אף אנשים כאלה שמחמת עוביותם וגשמיותם אינם מסוגלים להתעלות באור קדושת השבת, "מדליקין בהם בחנוכה" - כי אז הקדושה מופיעה גם אליהם להעלותם בנר תמיד ולקרצם אל ה'. כי כמו שבנר נותנים לתוכו פחילה וממלאים אותו ומדליקים אותו, כך האדם הוא פחילה, השמן □ הוא החכמה שהשי"ת ממלא בו ומדליקו להיות מאיר במעיו ובעבודתו את ה' ית'.

יש פחילות שהם בני אדם שאינם נדלקין בשבת, שהאור אינו נאחז בהם מחמת שהפתילות לא טובות והאור מסכסכת בהן ואי אפשר לעלותו, מכל מקום בחנוכה מדליקים בהם, כי השי"ת כציכול מוריד את עצמו אל האדם ומאחז בו את האור להדליקו לשבוע ולחזור אל ה', לעודדו בהתלהבות וצביל גדול.

(מאור עינים, מקץ)

פתילות ושמינים שאין מדליקים בהם בשבת מדליקים בהם בחנוכה.

הטעם, כי הגופים והנשמות נדמו לפחילות ושמינים, ובשבת היא עליית העולמות וכחוצ "מי יעלה צהר ה'", אבל חנוכה היא למטה מיר"ד (שבת כא) והענין הוא, כי בשבת היא אהבה ודביקות וצריך להיות נקי מפסולת, ואף פחיתות מעטה מקלקלת הדביקות, כמו שכתוב "ככל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר" (קהלת ט, ח).

אבל הנס של חנוכה היה מחמת שהיו מוסרים נפשם על קדושת השם, וזה נמצא גם בפחיתות הערך. וזה אמת, שעל ידי צביל נפשך, צאה אהבה, והצן.

(הרה"ק האבני נור מסוכטשוב)

והנני עושה על דעתם ועל כוונתם וכו' ועשייתו כעשייתם. מבואר הענין שכל מצוה ומצוה שצונו הצו"ת ישנם יחודים למיניהם וכוונות שונות, ואם כי עיקר המצוה צריכה להעשות באיברי הגוף אך זהו רק פרט קטן של המצוה, ועיקר התיקונים בעולמות עליונים נפעלים לפי פנימיות של העושה את המצוה, דהיינו הכוונות הראויות והשגתו בדבר.

וא"כ יפול האדם ברוחו וכי הא"ך מצוה מצוה לידי ואקיימנה וכי לי שיג ושיח צרזין דרזין וצתיקונים של מעלה ואפילו באחר מיני

וזהו רמז שאפי' מי שהוא רחוק מהשם ומגושם מאד וצין אנשים לא טובים אפי"כ יכולים להחזיק בדביקות השם כי לית אתר פנוי מיניה. ולפי מה שכתבתי שגר חנוכה הוא רמז לקרב אף הרחוקים מאד לקדושה, א"כ יש בחנוכה מקום לשבוע אפי' על אותם העבירות שאין להם תשובה ח"ו, כגון מוציא ז"ל כי הטעם שאין מועיל תשובה לחטא זה מחמת שקלקל דעתו ומזוהם מאד, אך בחנוכה שאז מתפשט האור למרחק, אפי' לאיש כזה מהני תשובה צביל. ובדרך משל, מלך כשיושב במשכנו לא יוכלו פחיתות הערך ובפרט אלה שנענשו בצפוקדתו - לצוא להתחנן בפניו, כי המה מתועבים מלהכנס צהיכלו, אולם כשהמלך נוסע על פני המדינה ומצקר צבתי האסורים לצקר את הכלואים שם, אז כולם דבקים במלך ומתחננים לפניו שיחלסם. הנמשל לחנוכה, צבוא עת התעוררות אור הקדושה יתירה עלינו והתעוררות הקדושה אף למרחוק, אפי' במקום שחזן לקדושה □ אז גם פחיתות הערך הנדחים מהקדושה יכולים להתחזק ולצביל על נפשם מאת המלך.

נכחי אבנ"ר זצ"ל שנועתי, שכני שהוא במדרגת איש צדיק, נחוייב להכנישך הארת נר חנוכה על ביתו, הם כללות ישראל המתוועדים אליו (באר נושה קאנזיץ)

(דברי חיים)

אדנו"ר הרב המגיד נוקאנזיץ אב"ר, בהביט אדם על נרות חנוכה, נותקן את החדשים טבת ושבט שנקראו עינים.

(זכרון שנואל)

כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל.

דיני נוקי השור צבן ורגל שוים אלל ישראל וגו', לא כן צנוקי קרן, שונה הדין צין ישראל לגוי, ששור של גוי שנגח שור של ישראל צין תם צין מועד משלם נוק שלם, ואילו שור של ישראל שנגח שור של גוי פטור.

ועל זה דרשו חז"ל "ראה ויתר גויים" (מצבוק ג) □ שהתיר הקב"ה ממונם לישראל על שלא רצו לקבל את התורה (ראה צבא קמח לו-לח) מלכות יון צתה לעקור את התורה מישראל, ולכן אמרו להם, כתצו לכם על הדין הזה של קרן השור, שאין לכם חלק באלוקי ישראל, ואז לא ישתנה דינכם מדיננו שהרי גם לכם אין צביכול חלק בתורה.

כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל. לפעמים אדם עובר עבירה מחמת התאוה שהתגברה עליו ולא הלחית לשלוט בעצמו. אדם כזה יש לו עדיין חלק באלוקי ישראל, אף שעבר עבירה צרגע של חולשה. אך יש אנשים החוטאים "להכעיס" ואין להם שום הנאה מהעבירה, אנשים אלו □ אין להם שום חלק אלוך ממעל. גם שור שמזיק, יש והשור נהנה מההיזק שעשה, כמו למשל השן, כשאכל לשבוע צשדה של אחר.

לעומת זה, צהיזק הקרן, כאשר השור נוגח, אין לו הנאה כלשהי

אלף, וכי יעלה על הדעת שאותם שאינם יודעים לכוון אינם פועלים
בעשיית המצוות ח"ו.
והענה לכך היא לקשר ולייחד עצמו עם דעתם של הצדיקים יודעי
הכוונות וידבק מחשבתו לעשות המעשה על דעת הצדיק, כענין קטן
העושה מעשה וגדול עומד על גביו, וכמו שמצינו ביה"ר שקודם
אמירת תהלים שתפן ברחמים וכו' כאילו אמרם דהמעשה, דהענין
הוא שאף שאני לעצמי איני יודע כלום בכוונות הצירופים והיחודים
ואפילו בהנקודות איני בקי, ברם כשאומרים על דעת דוד המלך,
נחשבת האמירה על דעתו וכוונתו הגדולה. וכן בכל מצוה שאנו
עושים ומכוונים על דעת הגדול אזי נתעלית המצוה ופועלת את
תיקוניה.

(כ"ק אדמור"ר הגה"ק מנא"ו שליט"א)

מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא):
א) למה כל הימים טובים חלים בעת מילוי הלבנה, ואילו חנוכה
הוא בסוף החודש? ב) למה מצוה להניח נרות חנוכה למטה מעשרה
טפחים? ג) למה מצוה להניחם ברשות הרבים? ד) למה דוקא
צלילה? ה) למה זמנה עד שתכלה רגל מן השוק?
ותירך, שקודם נס חנוכה היתה כביכול ירידה גדולה לשכינה שנכנסו
גוים להיכל. ולכן היה צריך לרדת משמים אור גדול, שיאיר אפילו
במקומות הנמוכים.

ולכן חנוכה הוא בסוף חודש, ודוקא למטה מעשרה טפחים, כי
"לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה", ודוקא ברשות הרבים,
במקום קליפות. ודוקא צלילה, שהוא זמן התגברות המזיקים, והאור
מגיע אפילו לנחיתת רגליים. והוא עד שתכלה רגל מן השוק...

(אמרי פנחס המדש)

אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח וגו' (בראשית
מד, יט). הנה יש פלוגתא בגמרא (שבת כא): בענין נרות חנוכה ופליגי
בזה בית הלל ובית שמאי, צ"ה סוברים שצריך להיות בכל יום מוסף
והולך, וצ"ה סוברים שצריך להיות פוחת והולך.
וזה רומז הכתוב, יש לכם אב, היינו איך אתם סוברים, א"ב, היינו
שצריך להדליק בכל יום יותר זיוס ראשון א' וזיוס שני ב', או
א"ת, או שצריך להיות פוחת והולך להדליק זיוס א' ח' נרות וזיוס
שני ז' נרות. ונאמר אל אדוני יש לנו אב, פ"י שאנחנו פוסקים
בבית הלל שצריך להדליק זיוס ראשון א' וזיוס שני ב', ולהיות בכל
יום מוסף והולך.

(מאורי אור בשם הרה"ק ר' מנדכי מקאמייר ז"ל)

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי (על הניסים).

והקשה למה תקנו להזכיר בחנוכה את יוחנן כהן גדול, הא חשמונאי
היו כולם צדיקים, ויוחנן שמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולצפוף
נעשה צדוקי (ברכות כט, א).

ותירך כשאדם עובר עבירה ורואה לשו"ב בתשובה אין לו תשובה כי
אם באותה מעשה (ע"י יומא פו ע"ג) ובמה נעשה יוחנן צדוקי, שדרש
כי בענין ארצה על הכפרות (ויקרא טו, ג) כמדרש הצדוקים להציא
אש מבחוץ (ע"י יומא נג) והתיקון של יוחנן היה צימני חשמונאי, שעל
ידם נעשה נס חנוכה,

וזהו פירוש מאמר הגמרא (שבת כא ע"ג) הניח חנוני את נרו מבחוץ
חייב, חנוניי אוחיות יוחנן, ומרמז הגמרא שיוחנן חטא במה שהניח
נרו מבחוץ, היינו שנתן אש על הקטורת מבחוץ, וזהו חנוניי חייב,
רבי יהודה פוטר בנר חנוכה, פירוש רבי יהודה אומר שהתיקון של
יוחנן היה בנר חנוכה, על ידי נר חנוכה פוטר עצמו הדין.

(בזו"ג דנהורא)

ועל המלחמות שעשית לאבותינו.

זקה"ק בני יששכר (כסלו ד' ו') הציא כ' רצים מהאחרונים כתבו שלא
לומר על המלחמות דאף חרב של שלום לאו מעליותא היא עיי"ש.
וכ"ל דמבואר בספר החשמונאים שמתתיהו גער ביהודה על שקיבץ
ק"ס עבדים למלחמה כי אין מעצור ציד ה' להושיע צין רב למעט.
והענין בזה שהתכוון אז להמשיך את הקץ, ולא רק להכניע טומאת
מלכות יון ולכבוש מקום המקדש אלא שיקויים כבר עמידה א"י
שתחפשטו בכל הארצות, ולכן לא רצה שיהא בזה שום ניצוף של
גשמיות וטבעיות אלא ה' לצדו יעשה מלחמה בגויים.

ולזה י"ל שאומרים על המלחמות, שבה צותן טעם על האיסור
להשתמש לאורה, דלפי שהישועה היתה ע"י מלחמות בני אדם ולא
ע"י השי"ת לצדו לכן הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש
בהם, להראות שאין רצוננו ליהנות ולשמוח בזיוסם כאלו שנעשו
לצורכנו ורק בישועה האמיתית כאשר יכירו וידעו כל יושבי תבל כי
לך תכרע כל בך תשבע כל לשון אז היינו שמחים.

(כ"ק אדמור"ר הגה"ק מנא"ו ז"ע)

כתבו לכם על קרן השור

כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בצלקי ישראל (ב"ר ג, ד). הרשעים
רצו לעקור בזה חלק העבודה שיש לבני ישראל בצדדים ארציים
וגשמיים,

וה"ש כתבו על קרן השור שאין "לכם" דהיינו צבחי' לכם בעניני
תאות היתר, חלק בצלקי ישראל, רק למלאות התאוה כרצונה.

(מאורי אור בשם הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל)

בני בינה ימי שמונה קבעו.

נראה לרמז ע"פ מה שציארנו דברי הפר"ח צמירוף קושיית הבית
יוסף מה היה הנס צלילה הראשון, דתירך שצילל א' מדליקין לזכר
נאחון המלחמה והקשו עליו מה שייכות ענין הדלקת הנרות לנאחון
המלחמה.

וציארנו דיודע אשר מנורה רומנו לחכמת התורה כמ"ש (ב"ב כה):
הרונה להחכים ידריס וסימנך מנורה צדורס, כי נר מנורה ותורה
אור, ושמן ג"כ מורה על חכמה כידוע. על כן מדליקים נרות לזכר
נחון המלחמה כדי להראות שזכות זה נחון במלחמה היינו רק
זכות כח חכמת התורה"ק שאף בעת המלחמה עסקו בתורה"ק.
ועל כן עושים זכר לנחון המלחמה דווקא ע"י הדלקת הנרות
הרומזים לחכמת התורה"ק.

עפ"י גל"פ בני צינה ימי שמונה קבעו, היינו שמכיון שהיו בני צינה
נבונים וחכמים בחכמת התורה ולא הסיחו דעת מלהתייגע להצין
צדברי תורה לכן ימי שמונה קבעו שיר ורננים, היינו גם כיום
הראשון קבעו זכר לנחון המלחמה ע"י הנרות כדי להראות שכל
הנחון היה בכח זה שהיו בני צינה.

(כ"ק אדמור"ר הגה"ק מלאנו ז"ע)

טעם לשייבה מול הנרות

מנהג ישראל תורה לשבת אכל נרות חנוכה במשך חצי שעה להתצונן
בהם, ובעת הזאת מקבל האדם על עצמו לקיים הכתוב רק בעיניך
תציט ושלמת רשעים תראה, ר"ל לראות איך שאפילו רשעי ישראל
יש להם שלימות מסוימת לעומת הגוים הרשעים שהרי התורה"ק
מעידה ואומרת (ישעיה ס כה) ועמך כולם נדיקים וגו' כל ישראל יש
להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ג), (כך כתוב בתורה ואסור לומר
אחרת, אפילו אם היצר הרע מתגבר עליו לומר אחרת), ומקבל על
עצמו לאהוב כל אחד ואחד מישראל כנפשו ולהיות מוכן למסור
נפשו עליו, כמו מתחיהו וצניו שמסרו נפשם למען הצלת כלל ישראל
ואפילו הפחותים שבהם

(כ"ק אדמור"ר הגה"ק מלאנו ז"ע, רש"י דרע"ן בראשית תשמ"ב)

מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ושמאים ביד
טהורים. לכאורה הלא היו גבורים גדולים חשמונאי וצניו, אלא
הכונה דהיו כל כך נדיקים דלא תלו נחונם מחמת גבורתם רק
מאת ה' היתה זאת. והו מאמרם חלשים שהיו חלשים בדעתם
שידעו שמחמתם לא ינחחו רק מחמת עז ה'.

והנה בכל הגאולות לא היה פעולת ישראל, רק הקצ"ה בעצמו נח
והכניע הקליפות בלי פעולת ישראל וגם גצי המן עיקר הנס היה
רק על ידי אלקים.

אמנם בגאולת חשמונאי וצניו היה פעולה מישראל. דעשו מלחמה,
ובדבר שאלם עושה פעולה הוא נסיון גדול להאמין שלא פועל ידו
גרם רק מאתו צרוך הוא עוזר האמיתי, ולזה צריכין ההסתכלות
צבורא צרוך הוא שמחמת הסתכלותם צאדון כל רואה שהכל הוא
מאתו, שעל ידי כן זכו להנס ההוא, ומדליקין נרות חנוכה דנר הוא
אור רמו להסתכלות, שמחמת הסתכלותם צבורא ידעו כי ה' הוא
נח קרצין.

וזוה מתורן קושיית טורי זהב צאורח חיים (הל' חנוכה סי' תרע ס"ק א)
למה אין עושין זכר להצלת נפשות, ולפי הג"ל מתורן להנרות הוא
זכר גם כן להצלת נפשות שעל ידי ההסתכלות דמרומו לנר ידעו
שיד אלקים עשתה זאת להציל נפשם, ולא עזר להם גבורתם.

(קדושת לוי)

וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול.
דהנה נסים נגלים נעשים על ידי שם הוי"ה צרוך הוא וצרוך שמו,
הוא שם הגדול והנכבד המהווה כל היות ומשדדס כרלנו. ונסים
מלוצשים בטבע הוא בהלצשת שם "אלקים" בגימטריא "הטבע" (ספר
הפרדס להרמ"ק שער יב פ"ב, וראשית חכמה שער האהבה פרק ז אות כד). אבל
אמונת אומן היא לנו, שכל ההנהגות אשר הם על פי הטבע הכל
הוא בכח שם הגדול הוי"ה ז"ה - הוי"ה הוא האלקים"ם (דברים ז,
לח) "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים".

והנה צימים ההם צומן הזה צנס לחנוכה שכבר נפסקה הנצואה
(מגילה יד, א רש"י ד"ה חון ממקרא: "נר חנוכה כבר פסקו הנציאים"),
והש"י ז"ה היה בעזרינו והצילנו מן מלכות יון, והנה היה נס
מלוצש בטבע בתחבולות המלחמה, הגם שהיה לפלא מסירת הגבורים
ציד חלשים ורבים ציד מעטים עם כל זה הוא כעין הלצשה בטבע.
אבל להראות חיבה יתירה ולהודיע לצנים, אשר הוי"ה הוא האלקים,
ולידע ולהודיע ולהודיע אשר צגלות החל הזה האחרון והארוך, הגם
אשר הש"י ישועתינו ועזרתינו סלה, אבל הכל מלוצש בטבע, וצכדי
שלא נתפתה לומר ח"ו אשר הכל הוא בטבע ואין כאן ח"ו השגחת
המשגיח והכל יכול, הנה לאמונת אומן הלזה צנס לחנוכה אשר הוא
סוף כל הנסים (יומא כט, א) הנה עם היות שהישועה היתה מלוצשת
בטבע, הנה אחר הישועה התנוסס הש"י עמהם צנס דנרות שלא
כטבע, לידע ולהודיע זכרון לצני ישראל עד ציאת משיחנו, שכל
הישועות הנעשים צגלות החל הארוך הכל הוא מפעולת השם הגדול
הוי"ה ז"ה.

והנה לזכר זה קבעו הודאה, וכמו שכתבתי לעיל המודה להש"י על
הנס שנעשה לו הש"י מצילו מנרה אחרת. הנה כשאנחנו מודים
להש"י בהודאה זו בכל שנה, על ידי זה אמונת אומן הוא לנו אשר
כל הנהגתינו גם צגלות החל הזה כל ימי עניינו ומרודינו הכל הוא
מפעולת השם הגדול הוי"ה ז"ה המהווה כל היות, הוי"ה הוא
האלקים. וזהו שאומרים בהודאה וקבעו שמנת ימי חנוכה אלו
להודות ולהלל לשמך הגדול - השם הנכבד הוי"ה ז"ה. צין והתצונן
צדצרים האלה.

(בני יששכר מאמר ד)

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה
מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם
מחקי רצונך.

תקנו לומר: על עמך ישראל, מוצן על פי מה שכתבנו (אגרא דכלה

פר' ואחמנ ד"ה יש לפרש עוד אמרו) בפסוק (דברים ד א): ועתה ישראל שמע אל החוקים וכו', לשון 'ועתה' איזה זמן זה לשלול. והנראה לפרש על פי מה שכתב הרב הקדוש בעל "חסד לאברהם" (בחמלת הספר, הערת המחבר אצל שמה, ד"ה אמנם ידעם במופת) וזה תוכן דבריו: שאין לישראל להתעסק בפלוסופיה ובחכמות חילוניות, והוא בהתבוננות במשל, איש אומן לורף עושה כלים יפים, הנה מתגדר במלאכתו ומפארים אותו, איך הוא לורף אומן שידע ומשכיל לעשות כלים נאים כאלה, הנה כל מה שמתאמן יותר בעשיית הכלי כסף, תגדל שמו ביותר במלאכת הזריפה, ומפארים אותו על ככה לורף מופלא. והנה אם הלורף יודע לחפור הכסף מבין רגבי האדמה, לא תגדל שמו במלאכת הזריפה, כי המלאכה הזאת היא שייכת לכפריים ולעובדי האדמה אשר אין להם יד ושם באומנות דקים כמלאכת הזריפה.

כן הוא הענין, הש"י יצר את האדם בחכמה, והחכמה בה יתעלה האדם מן שארי הבעלי חיים הבהמות והחיות והעופות. והנה אם האדם מצרר איזה דבר עולמי על ידי חקירת שכלו וחכמתו, הנה הוא מותר האדם מן הבהמה (קהלת ג, יט) אבל יתעלה מעלת ישראל שנתן להם הש"י תורתו חכמת אלקית, אורייתא מחכמה נפקת (ויה"ק בשלח סג, א, חקת קפג, א) וכל החכמות המה כאין ואפס ובטלים אצלה ומשרתים אליה כשפחה אל גזירתה. והנה איש הישראלי לא יתגדר בשם 'ישראלי' בהיותו עוסק בחכמות חילוניות, כי זה הוא רק מלאכת הכפריים - מותר האדם מן הבהמה, אבל גדר שם 'ישראלי' הוא כל מה שיעסוק ויעמול יותר בתורה ומצות, תגדל שמו הישראלי, הן הדבר.

וזהו שפירשנו: ועתה ישראל, ר"ל הנה כעת כבר אתה למעלה ממדריגת שאר בני אדם, שאין להם רק מותר האדם מן הבהמה ותגדל שם אדם על ידי חקירות שכליות אנושיות, אבל השם 'ישראלי' אין לו עילוי רק בעסק התורה ומצות. ועל כן: ועתה ישראל, כיון שכעת אתה נקראת 'ישראלי', אין לך שבת ועילוי במלאכת הכפריים, רק: שמע אל החוקים.

ומעתה תתבונן נוסח ההודאה: כשעמדה מלכות יון הרשעה - להגביר חכמות חילוניות ולהשכיח התורה (רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"א: "כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובעלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות"), וזהו שאמר: על עמך ישראל אשר עיקר גדר שבהם הוא בעסק התורה ומצות, אשר בזה תגדל שם הישראלי. והנה הם רצו להשכיח התורה ולהגביר חכמות חילוניות, הנה עמדו על עמך ישראל דייקא, ה'בן.

(בני יששכר מאמר ד)

לשנה אחרת קבעום כו', (שבת כא:)

איתא בגמ' (שבת כא:): לשנה אחרת קבעום כו', וקשה למה לא קבעו מיד.

ויש לפרש, דהנה בכל החגים והמועדים כשמגיע זמנם נתעורר ענין

הנס והארה של יו"ט הוא, כמו בכל פסח נתעורר ענין יציאת מצרים וכן כולם. ולזאת לא רצו לקבוע מתחילה לדורות, כי שמה לא יתעורר ענין הנס הזה אחר כך בכל שנה ושנה, רק בשנה האחרת, כשראו שנתעורר שוב ענין הנס דחנוכה, אז קבעו גם לדורות.

כתיב (תהלים קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו, כי הקב"ה עשה זכר להנס שיהיה מאיר תמיד, כמו שאיתא בזוה"ק (אמור ג:) שם יו"ט שנקרא על שם האור כמו שכתוב (בראשית א, ה) ויקרא לאור יום, ולכך כשראו בשנה אחרת שיש אור הנס הזה על כן עשאום יו"ט, כיון שהוא נס תמידי על כל שנה ושנה.

(ליקוטי הרי"ם)

ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים.

הנה המדרש שמואל אומר על המשנה באבות (פ"ד מ"ב), אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו, הפירוש הוא כך, דאם האדם היה הולך בדרך לא טוב אל יאמר שה' לא ימחול לו, אלא אם יעשה תשובה בוודאי ימחול לו, משום שבאבות ונקמה לא ינקה, יש שם של רחמים [הוי"ה]

וזהו מה דאיתא אל תסתכל בקנקן, היינו באותיות קן קו, שהוא מאותיות נקה, אלא במה שיש בו, פירוש בשם שיש בו רחמים. וזהו גם כן הפירוש כאן ומנותר ק"ן קני"ם, דהיינו מאותיות יתירות שבק"ן ק"ן [מתבנות ונק"ה ינק"ה], והוא השם של רחמים [שם הוי"ה], נעשה נס, ממנו היה הנס לשושנים, ודו"ק.

(משנה לטובה)

המפרשים מקשים למה היו נריכים לנס, הלא טומאה הותרה בציבור. ויש לפרש משום שבמנורה כתיב (ויקרא כד, ד) על המנורה הטורה יערוך את הנרות, ולכן חיזרו בני ישראל והשתוקקו שיהיה בטורה.

(ליקוטי הרי"ם)

לכאורה תמוה, מה היה חידוש כל כך הנס דחנוכה, הלא מצוי ברבי חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק (תענית כה). וכל שכן כאן בשביל כלל ישראל. וכן קשה בענין קריעת ים סוף שנזכר בכל מקום לנס נפלא, הא מצוי בגמ' (חולין א) ברבי פנחס בן יאיר בגימטריא נהרא חלוק לי מימך כו' כמשה ושימין רבוא כו'.

אך באמת הענין להיפך. כי הצדיק אשר הנהגותיו הוא למעלה מן הטבע אין חידוש כלל שיקרה לו נס למעלה מן הטבע, כי שייך לו הניסים כפי הנהגתו, ולמה לא, אמנם בקריעת ים סוף היה מוכרח שיהיה אף הפחות שבפחותים ראוי לנס, דאם לא כן היה נמנע, וכן בחנוכה, אם לא היו כל ישראל ראויים לנס לכל אחד לא הי' המנורה יכולה לדלוק כלל, כיון שצריך להיות משל יציבור (יומא ג:) וזה באמת פלא גדול להעלות כל ישראל להיות כל אחד ואחד ראוי לנס.

[ענין תוקף הנס הזה בהנרות, הלל לנדיקים מיוחדים מצוי זאת נר לזקן מערב שבת לערב שבת (ב"ר ס, טו), ואלל ר' חנינא בן דוסא מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, אמנם בהמורה היה המצוה משל לצור שיהיה חלק כל ישראל שיהיה כקמן כגדול].

(ליקוטי ה"ר"ס)

הענין שמיניו בחנוכה (שבת כא:) מהדרין ומהדרין מן המהדרין יותר מכל המצוות, והלל גם בשאר מצוות קיימא לן דהידור מצוה עד שליש (ב"ק טו): משום דבאמת שמן טמא היה גם על שמונה ימי חנוכה, אלא שמן טהור לא היה כי אם להדליק רק ליום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו ח' ימים (שבת כא:) ואם כן לכאורה קשה, למה היה צורך בהנס, והלל טומאה הותרה בציבור (יומא ו:), אלא משום דעל כל פנים יש יותר הידור מצוה בשמן טהור מלהדליק בשמן טמא, ואם כן כל הנס היה רק ענין הידור, לזאת יש במצוה זאת מהדרין ומהדרין מן המהדרין.

(ליקוטי ה"ר"ס)

נוצות נר חנוכה מבוהין (שבת כא:) שעל ידי שהיוונים היה להם העוזה גדולה לפרוץ פרצות בבית המקדש ולטמא שוננים שבחיל, ורצו לעשות מרשעות היחיד רשות הרבים, כולו כן נקם הש"ת בהם ועשה התגלות הקדושה גם לתוך רשות הרבים.

(שפת אבות)

טעם לאמירת הלל בחנוכה ולא בפורים

בפורים לא אמרין הלל משום דאכתי עבדי אחשורוש און (מגילה יד.) והגם שאנחנו היום גם כן עבדי און [ואין אמרין הלל בחנוכה], רק יש לומר שבפורים שלא היה אז הגאולה שלימה בשעת הנס משום שאכתי נשאר עבדי אחשורוש, לכן הוא פועל ומתעורר גם כן כעת בכל דור את זאת שנוכל להיות קיום בגלות, ולכן לא אמרין הלל, אצל בחנוכה שהיה אז בשעת הנס גאולה שלימה לכן מתעורר כעת גם כן גאולה שלימה אשר יוכל האדם לקרב אל הש"ת על ידי התורה כמו מאז, ולכן אמרין הלל.

(ליקוטי ה"ר"ס)

ואפילו עני וכו' שואל או מוכר את כסותו ולוקח שמן להדליק (שו"ע אור"ח סי' תרע"א).

וצריך להצין, דהלכתא שמוכר אדם כסותו כדי להדליק נר חנוכה, ואילו במצוות אחרות הדין הוא אונס רחמנא פטריה, ואינו מצווה למכור כסותו ולקיים את המצוה.

ויש לומר, דבמצוות אחרות קיימת המחשבה טובה, וחיוב אדם לעשות מצוה ולא עשה מפני אונס מעלה עליו הכתוב כאילו קיימה בפועל, מה שאין כן בנר חנוכה, שכל עיקרה של המצוה הוא בפרסום הנס, שיראו אחרים, ומה תועלת במחשבתו ורצונו הטוב כדי לפרסם הנס.

(מכתבי החסידים, חשבה לטובה)

טעם לאמירת ויהי נועם

נס יציאת מצרים השי"ת בחסדו הגדול פעל זאת בלי שום התעוררות מלמטה, מה שאין כן בחנוכה הניסים היו קצת גם ע"י התחוננים □ חשמונאי וזניו שלחמו עם חיל אנטיוכוס הרשע. ולכן אנו אומרים בחנוכה צעת הדלקת הנרות "ויהי נועם" שבו נאמר גם "מעשה ידינו כוננה עלינו" לרמוז על נס חנוכה שהוא קצת מעשה ידינו במלחמה, אולם השי"ת פעל ש"מעשה ידינו כוננה עלינו" והקב"ה עשה להלכת מעשה ידינו להתגבר במלחמה.

(קדושת לוי)

מה טעם שפורים קבעו למשחה ושמחה וחנוכה רק להודות ולהלל? כי בפורים נודע דבר הגזירה של המן ואחשורוש בטרם בא ליד מעשה, והתחילו לעורר את לבם בתענית ובתשובה, ולפשפש במעשיהם, והסכימו יחד לעבוד את ה' באמת ובלב שלם, ואחר כך כשהגביר הצורא את חסדו הגדול והיכלם, ראו צחוש גדול את אהבתו יתברך.

אצל בחנוכה הייתה עיקר הגזירה להעבירם מעל תורתנו הקדושה, יכול להיות שעיקר הללנו ית' הייתה רק מחמת התורה שאהבה לפנינו, ואינו ניכר כ"כ גדול אהבתו, ולכן גם לא גדול כ"כ פרסום הנס עלינו ולא קבעו אלא להודות ולהלל.

(קדושת לוי)

מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק.

עפ"י פשטות י"ל עד שתכלה רגל מן השוק הם פשוטי עם סגולה העומדים בשוק. והרמז כמאמרם ז"ל (שם) מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, רצה לומר הארת חנוכה היא אף לאותן העומדין בחוץ העומדים בשוקא, ואינם משיגים ומרגישים הקדושה ואורות הבהירות, רק מאמינים באמונה פשוטה ושלמה באחדות ומציאת הש"י, והאמונה בלי ידיעה נקרא בחינת רגלים כנודע, והמאמינים צעת נרתם ובשפל מצבם כי לא נתרחקו מאור פני מלך חיים, ועוד המה מחוברים ומקושרים בחבל נחלת ה', כי השבצני זיקי רשפי אש עוד לא נכבו וזכים למאירת עינים בצחינת, כי אתה תאיר נרי ה' אלקי יגיה חשכתי (תהלים יח, כט).

(ישמח ישראל, וישב)

נבאר בסיעתא דשמיא מאמר חז"ל (שבת כא:) בנר חנוכה דפליגי, חד אמר מותר להשתמש לאורה וחד אמר אסור להשתמש לאורה, על פי משל. מלך אדיר בא לבית עני ומדרך הטבע צבוא המלך אדיר רואין כבוד עשרו וגדלותו, והנה העני גם כן משמח בדעתו בראות רוב עושר המלך מה שלא ראה לפניו כל ימיו רוב עושר כזה, והעני החכם בדעתו אינו שמח על רוב העושר שראה אצל המלך, כי יודע שאצל המלך עשירות הוא דבר קטן, רק שמחתו בזה שזכה לכך שהמלך בא להתאכסן בביתו. כן הדבר הזה, כשהשם

ית' עושה נסים עם צני אדם, אחד שמח צהרונה גופא מה שהשם ית' עושה עמו נסים, כמו העני שמח צהרונה עושרו של מלך, כן הוא שמח שהשם ית' גמל אתו חסד, וא' אינו שמח צהרונים כי יודע שהקצ"ה צרה כל העולמות והוא כל יכול לעשות, אפס שמחמו צנסים, שעל ידי הנס רואה שהקצ"ה מתלבש כצניו צני אדם, מדעושה נסים לצני אדם, על זה שמח שהמלך אדיר יתאכסן ויתלבש עצמו כצניו לצני אדם.

וזה הפלוגתא, 'חד אמר מותר להשתמש לאורה', נגד זה שמח שהשם ית' עושה עמו נס, זה שמח עולם הזה שהשם ית' גמל אתו טובה, ועולם הזה ניתנה ליהנות, גלל כן אמר 'מותר להשתמש לאורה', וחד אמר 'אסור להשתמש לאורה', נגד זה שמח צהרונים יתצרך עצמו שזכה שילבש צהרונה צני אדם, ואינו חושב עצמו כלל שהגיע לו טובה רק מה שזכה שיתלבש השם יתצרך בו, וכיון שאינו חושב עולם הזה כלל רק למעלה מעולם הזה, ולמעלה מעולם הזה לא ניתנה ליהנות ד'עין לא ראתה חלקים וזלמך' (ישעיה סד, ג), גלל כן סובר 'אסור להשתמש לאורה'.

(קדושה לוי)

סיפור זה נהגו צדיקי בית רוזין לספר לפעמים בעת הדלקת נרות חנוכה. פעם ישבו כנוה חסידים בבית המדרש של הרה"ק מברדיטשוב ושוחחו ביניהם, לפתע נכנס הרה"ק מברדיטשוב והתקרב אליהם ושאלם על מה הם מושוחחים, ומפני שישוחחו בדברים של מה בכך בושו מלענות לרבים, אך כשישאל הרבי שוב על מה מושוחחים הוכרחו לענות כי הם מודברים מועשירותו המופלגת של הגרף פוטוטיצקי, שאינו מונע עצמו מכל תענוג עוה"ז מכל אשר ישאלו עיניו, עד כי לפעמים כאשר מתחשק הגרף בעייצונו של קיץ להחליק על השלג, שאינו נמנע מנוב, מוצה הוא לפזר שקים של סוכר באחוזתו כדי שיוכל להחליק עליהם. פנה אליהם הרה"ק מברדיטשוב ושאלם האם הגרף מודליק נרות חנוכה, הנוכחים תמחו על השאלה וענו כמובן שלא, וחלא הגרף הוא גוי. ואינו יודע בכלל מהו חנוכה. ענה הרה"ק מברדיטשוב : אם כן אין לו טעם בתענוג עולם הזה.

(ילקוט בני בינה)

בשנה האחרונה של הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זצוק"ל לפני שהסתלק לחיי עולם הבא, חילק 'דני חנוכה' לנכדיו כנהוג, והורה החידושי הרי"ם לקרוא גם לנכדו האברך רבי לייבעלע, לימים הרה"ק בעל השפת אמת, כדי לתת לו חנוכה געלט' כשנכנס השפת אמת אל סבו, שאלו הרי"ם, מזה אתה רוצה לחנוכה געלט, השיב השפת אמת, בשביל מה אני צריך כסף, נענה זקינו הרי"ם ואמר לו, הרי צריך אתה לבן זכר, אתן לך בן זכר לחנוכה געלט. סמוך להולדתו של בנו הרא"מ בעל האמרי אמת זצ"ל, חלתה אמו, זוגתו של השפת אמת, ומצבה היה נוסוכו, כשישנוע על כך זקינו הרי"ם, אמר, הרי הבטחתי לו בן זכר, ובודאי זה יהיה בעזרת ה'. בעת הולדת התינוק הוחמר המוצב, נכנסו הרבנית ואם היולדת אל הרי"ם ופרעו בבכי מור, נענה הרי"ם ואמר, לא אתפלל שחרית עד שתבוא הישועה. בעבור זמן מה, הגיעה הבשורה המושמחת כי נולד בן זכר למזל טוב, שהיה לעתיד הרבי מוגר.

(פרדס אליעזר חנוכה)

בימי הרבי ר' משה'לי מקאזניטץ והבעל אור לשמים היו במדינת פוילין שני אחים ירשי המלוכה, שא' היה רשע בטבע וא' היה טוב בטבע. לעת קבלת המלוכה הי' העולם רוצה בזה שהוא איש טוב, אבל הוא לא רצה לרדוף למלך נגד אחיו הרשע. ושלח הבעל אור לשמים שליח לקאזניטץ להרבי ר' משה'לי, שיתפלל גם הוא עמו, שירצה הטוב בטבע לקבל המלוכה, ובה השליח לקאזניטץ בשעה שהי' הרבי ר' משה'לי זצ"ל שופך השמן לתוך הנר חנוכה, ומסר שליחותו לרבי ר' משה'לי, והשיב קבלה בידו, שלחשיט לגוי מלוכה שאינו רוצה בה, היא לא תעלה, ע"כ לא נכון להתפלל על זה, אך אני אומר "מושגני הארץ" מושגנים שמודליקים עתה בחנוכה, בזכות חנוכה "יהי מושגבך" תשובב דת הרשע הרוצה למלוך, ואז מכוילא ימלוך האח השני הטוב בטבע. וכן הי', שנשתגע הרשע, ומלך השני.

(שארית ברוך ח"ב)

סיפר הרה"ק ר' חיים בער מואסטרווא ז"ל שישנוע מהשו"ב בנינסק, שהיה פעם באלכסנדר בחנוכה אצל כ"ק מרן אדמו"ר בעל ישכח ישראל ז"ע, ובליילה הראשונה קודם הדלקת נר חנוכה החביא את עצמו בבית הרבי לראות הכנת הרבי להדלקה, וסיפר שראה כשרחץ רביה"ק ידיו מהמקוה, והמוטפת עדיין בידו, רץ אנה ואנה סמוך להשולחן כמו חצי שעה ופניו היו בוערות כלפיד אש. וכשראה זאת היה מושגב עצמו במחשבתו אם זו היא ההכנה להמוציה מכל שכן בחנוכה עצמה, וכל הלילה היה מותבונן עיניו בזה הרעיון ובבוקר נכנס לקודש פנימה כי היה לו איזה דבר נחוץ, וכשפתח את הדלת קם רבינו הק' מכסאו ואמר לו: בודאי העיקר הוא ההכנה להמוציה דעשיית חנוכה הוא רק כוחו של הקב"ה, ואף כי גם ההכנה היא עזרו וכוחו של השי"ת, ולא ידעו פעל כל זאת אבל מחסדי השי"ת נחשב לפניו כמו שהיה יגיעתו ועבודתו לבחור בחיים.

(תפארת ישראל)

איתא בספרי המקובלים בכח סגולת מוצות נתינת צדקה בחנוכה ליראי ד' מתקן מה שפגם, בגלגול זה ובגלגול אחר.

(ישכח ישראל)

כשביקר פעם הרה"ק רבי ברוך מסערט ויזניץ אצל כ"ק מרן מהרי"א בת"א, אמר הצדיק מסערט ויזניץ למרן ז"ל, אגיד לכם דבר שישנועתי מחותני מרן מהרי"ד ז"ל, וכך אמר: אדם שהולך לאסוף כסף עבור ניצרכים בארבע קצות העיר הרי זה סגולה שיתכפרו לו עונותיו ואפילו העבירות החמורות ביותר חיובי כרת!

כשישנוע זאת מרן מהרי"א אחז בכנף מועילו (הראשוואלקע), ופניו נעשו חיוורים והפטיר: "ככה אמר אבי ז"ל... במטותא, תחזרו נא שוב על דבריו הקדושים! כשסיים דבריו, אמר לו מרן ז"ל עכשיו אספר לכם דבר שבודאי לא שמועתם מזה עד כה. פעם אחת בליל יום הכיפורים ניגש אבי ז"ל אל הארון קודש, והסיט את הפרוכת, והתבונן בעיון על הציורים שעל ארון הקודש, לאחר מכן אמר: כשזקניתי ז"ל (מרן מהרי"א ז"ע) נגה את ארון הקודש הביא צייר אומן מוויען שייציר את הפרחים, והכניס בהם כוונות ויחודים גדולים, וחשב שאף אחד לא ישיגו. ב"ה יש לו כיום נכד שהשיג את כוונת הציורים.

(זמא דנשמתא)

כבר די ומוספיק, אין צריכים עוד לאחזו בחגורתו רק יכולים לילך לשלום ואל יפחדו עוד ולבם יהא בטוח בה' חנון המרובה לסלוח, רק כל מוצא שפתיהם אשר קבלו עליהם ישמרו ויקיימו וטוב להם כל הימים.

(אביר הרועים)

סיפר הרה"ק משינאווא לרבינו ה"ק מקאלאשיץ זצ"ל, דכשהיה ילד צעיר, נכנס פעם בליל חנוכה לבית המדרש והתיישב שם ללמוד גמרא עדי, יכנס אביו הגה"ק מוצאנו להדליק נרות חנוכה. למד בשקידה, אך נתקשה לו פשט בהגמרא. טרח עמל ויגע זמן רב ולא מוצא. בינתיים נכנס חבירו וביקש מוכנו שילך לשחוק עמו 'קוויטלעך'. השיב לו שאחר שיבין פשט בהגמרא ילך עמו. ביקש חבירו שיגיד לו קוויטתו ומיד כשהגיד לו אמר לו חבירו פשט נכון וישר. נענה ואמר לחבירו, כפי הנראה הכניס הבעל דבר בלבך פשט בהגמרא למען אוכל ללכת לשחוק נהר, ולפיכך לא אשחק לעולם בקוויטלעך כי ידים מוכיחות שהבעל דבר נהנה משחוק זה. וסיים הרה"ק שמואז לא שחק כל ימיו בקוויטלעך ורק עם דריידל הוא משחק כי מנהג ישראל הוא.

(דברי תנה)

פ"א ארע שבין התלמידים של האבני נזר היו איזו שהיה להם תאוה לשחוק בקארטען, והרגיש בו רבינו הקדוש האבני נזר זצ"ל ולכן קודם ימי חנוכה אחר השיעור הזהיר בעצמו להתלמידים שלא ישחקו ח"ו בקארטען. והנה אחד מן התלמידים לא היה יכול לשלוט על תאוותו ושחק פ"א בקארטען באישון הלילה במוקום סתר ולא ידעו בו חביריו, ויהי למחרת כשישב אצל השיעור בשלחן רבינו הקדוש זצ"ל הגביה את ידו שלא במכוון והניח ראשי אצבעותיו על קצה השלחן כרגע ותיכף החזירה כי נזכר מיד לפני מי הוא יושב אבל ברגע זה פתאום הביט גם רבינו הקדוש מן הגמרא חוצה מזה שלא היה דרכו בקודש כן וראה את אצבעות היד של תלמיד הנ"ל על השלחן וזו תיכף התחיל לצעוק בבהלה ואמר אוי מזה אני רואה, הלא יד של קארטען אני רואה (א קארטען האנט זעה איד) ומיד הסגיר רבינו הקדוש הגמי שלפניו ועמד ממוקונו והלך ברגש קודש אל תלמיד הנ"ל והחזיק בו בכבודו ובעצמו והוליך אותו עד הדלת ודחפו לחוץ ואח"כ חזר ללימודו בקדושה ובטהרה

(אביר הרועים, סוכטשוב)

נודע בין החיים כי כאשר בא הגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע בעל בני יששכר לשכון כבוד בארץ אונגארן, ולשבת על כסא הרבנות דק"ק מונקאטש יצ"ו שאל נא איש אחד אשר היה ממוקבלי אור פני רבינו ז"ע (הרה"ק ר' אייזיק מוקאליב ז"ע) שייספר לו ממוקצת דרכיו בקודש מזה שראה אצלו בעת אשר זכה להסתופף בצל קודשו, ויספר לו: פ"א היה נוכח אצל רבינו (הרה"ק ר' אייזיק מוקאליב ז"ע) בעת הדלקת נרות של חנוכה, וקודם ההדלקה סיפר מועשה אחת אשר אף ששמעו כל מלה ומלה מדברי קודשו, עכ"ז לא זכה להבין כונת הסיפור, ומה שייכתו להדלקת נר חנוכה, והמועשה שסיפר אז כדלהלן: בכפר אחד היה דר איש אחד ושמו היה לוי, והיה זה עם הארץ גדול, אבל גם איש מצליח, כי הצליח ה' את מוסחריו ויעש חיל הרבה עד שנעשה גביר גדול, ובאשר הגיעה ביתו הראשונה לפרק בתולה נישאת בחר לו לחתן בחור בן תורה. אחר כך נתמזל מזלו עוד יותר ונעשה לאמיד גדול וגביר עיצום נאור, ובאשר

בליל חנוכה אחת התכנסו כמה בחורים מתלמידי הרה"ק ר' אייזיק מוקאליב ז"ע באכסניא שלהם וישבו לשחק בקלפים (קארטין בלע"ז). הלילה היתה לילה ארוכה וירדו שלגים ורוח סערה נשבה בחוצות והם ישבו והתעמקו במשחק במושך שעות ארוכות. והיה באמצע הלילה, שמועו שדופקים על הדלת והלכו לראות מי זה אשר בא הנה באישון לילה בשלג וקור גדול כזה, פתחו את הדלת והנה עומד שם ערל זקן אחד ובידו סל מלא פרי דובדבנים (קארטיין בלע"ז) הערל שאל אותם אם רוצים לקנות מוכנו הקארטיין וענו ואמרו כן היינו רוצים לקנות זאת מוכן, אבל מה נעשה כי אין בידנו פרוטה לפרוטה, כי כל כספנו שקוע במשחק הקארטין ומשם אין להוציא אף פרוטה א'. ענה להם הערל, אין בכך כלום, אני נתן לכם את הקארטיין, ואת הכסף אקח מכם מחר בלילה בשעה פלוגית. הם נתרצו בזה, והודו לו על טוב לבו והוא הלך לדרכו.

הבחורים לקחו את הקארטיין, הניחום על השלחן וחזרו אל המשחק. מדי שחקם אכלו את הקארטיין ואת הגרעינים השליכו על הרצפה. ככה ארך הדבר עד אור הבוקר, עד שאפס כוחם והשליכו עצמם בתוך מוטותיהם, וחטפתם השינה וישנו שינה גסה עד שעות שאחר הצהרים. בערבם על זמן קריאת שמוע וזמן תפילה. כאשר קמו מנויטתם ויצאו אל חדר החיצון, מוקום שם שחקו כל הלילה, וראו איד שהרצפה מלאה גרעינים, נתעורר אחד מהם ואמר, ראו זה דבר פלא! מי היה זקן ערל זה שהביא לנו הקארטיין? מתיכן הוא בא והגיע אלינו באישון לילה בשלג וקור גדול כזה ומי שלחו אלינו? ופליאה יותר נשגבה מזה כי מתיכן לקח הקארטיין הטובים האלו, הלא בימי החורף פירות הללו אינם נמצאים כלל וכלל. גם זאת בלתי מובן שהוא מסר לנו הפירות מבלוי ששילמנו לו אף פרוטה אחת, והאמון לנו שגשלהם לו הכסף כאילו היינו ממוידיעו וממוכריו, אוהביו מלשעבר, אין זה דבר ריק ונראה כחוץ לדרך הטבע ממוש.

ויהי באשר שמועו חביריו את דבריו, התחילו להשתנום גם הם והבינו מיד כי דבר מוזר הוא נאור מזה שאירע להם בלילה, ונפל עליהם פחד גדול בחושבם כי עוד רק שעות אחדות, והערל הזקן ישוב ויחזור אליהם לתבוע את מכונו, ומי יודע מה יעשה להם, ע"כ הסכימו כולם יחד שעליהם להיכנס אל רבם הוא רביה"ק מוקאליב, ולהתוודות ולספר לפניו מה שאירע עמחם דברים חוץ לדרך הטבע אולי יחוס וירחם עליהם כנכף אויב אורב הלז.

כאשר נכנסו אל הקודש פנימה, ויספרו אל רבם את כל אשר קרה עמחם בלילה, התחיל לצעוק עליהם ולהוכיחם בתוכחות כווסר בקול חוצב להבות אש, ואמר להם תדעו בי זקן ערל הלזה הוא קליפה מסטרא אחרא ר"ל, אשר עוררתם ע"י התעמקותכם במשחק הטכוא הלזה, ועכשיו ע"י שלקחתם מוכנו לאכול מפריו נפלתם ברשת, וסכנה צפויה לכם. כאשר שמועו הבחורים את תוכחת רבם, פריצו בבכיה גדולה, והורידו דמעות בלי חפוגות, ונתחרטו על מועשיהם הם התחננו לרבינו שיחוס וירחם עליהם ויחתור להם חתימה לתשובה שלמה, אז פקד עליהם רבינו שיעמדו על רגליהם ואמר להם, האם אתם מקבלים עליכם בקבלה גמורה ובלב שלם שמועתה ועד עולם לא תוסיפו עוד לחזור לכסלכם ולשחוק בקוביא ולא תהיו ככלב השב אל קיאו? הבחורים הסכימו לדבר בלבב שלם, וקבלו עליהם בקבלה גמורה. אז אמר להם רבינו כי כנו חצי שעה טרם זמן המוגבל לביאת הערל יבואו כולם אל חדרו ויראה מה שיוכל לעשות.

בטרם הגיע זמן המוגבל, כאשר נכנסו שנית אל רבם, לקח הרה"ק את חגורו (גארט"ל בלע"ז) ואמר להם, תאחזו כולכם בחגור שלי עד שאגיד לכם לרפזת. הבחורים אחזו בחגורת רבם וכעבור איזה זמן אמר להם כי

אלול, היה מודרכו לשהות אצל הר"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע, ונשם נסע לובלינה, פעם אחת בשבתו בבית המדרש, נכנס הר"ק רבי אורי והביט, כמנהגו מידי לילה, בפני חסידיו שננוו שם את תנומתם. ר' אייזיק שראה זאת, נעמד בפניו בית המדרש לחזות בפני הצדיק המלך הלך ושוב. ולפתע, כשגבו של הר"ק רבי אורי היה מופנה אל פניו, חש ר' אייזיק כי הגה רואה הוא את פניו. חרדה גדולה נפלה עליו למראה הנשגב, שני פנים להר"ק רבי אורי – אחר וקדם, מרוב פחד ויראה לא העיז לשאלו על פשר הדבר, אך גמר בלבו לספר את כל הדברים לרבו הק' מלובלין ולשאלו על כך.

כשהגיע ללובלין שכח ר' אייזיק מכל החזיון הנורא שחזה. אחר ראש השנה, כשנכנס אל רבו לקבל מנונו ברכת פרידה, אמר לו החוזה הק': הלא הנך מתגורר סמוך לסטרעליסק, לכן אבקש ממך שתיכנס אל רבי אורי ותפרוס בשלוננו בשנינו, ואמור לו כי יודע אני שיש לו שני פנים! ר' אייזיק נזדעזע לנוכח גילוי רוח הקודש, ואמר: רבי, אכן ראיתי זאת עין בעין, ואמנם רציתי לשאול את הרבי על כך. אמר לו החוזה הק': שתוק, ידעתי גם ידעתי, אך אמור אליו כל אשר ציוויתך. בדרך סר החסיד לסטרעליסק ומסר את דבר השליחות להר"ק ר' אורי.

בשמוע הר"ק ר' אורי את הדברים נענה והפטיר: לא כן הוא, אלא כמאמר הכתוב 'ארבעה פנים לאחתי' (יחזקאל א, ז). מאז נקרא שמו בפי הכל 'השרף', על שם ארבעת הפנים דוגמת השרף. ובעוד ר' יצחק מוהרר באימה אודות המחזה שנגלה לפניו כזה שראה ר' אייזיק אצל השרף פנה אליו לפתע מרן מוהר"ד, ואמר לו: בסטרעליסק מזמרים בתנוכה "מזמור לתודה" וכיבדו לומר "מזמור לתודה".

ר' יצחק נדהם עוד יותר: המנהג בבעלזא לומר "מזמור לתודה" הוא רק בזאת תנוכה, והיום אינו זאת תנוכה. הרי מרן תפס מחשבות!.

כשיספר רבי יצחק את הסיפור לחסידים אמר, כי בטוח הוא שזכה לחזות חזיון נורא זה בזכות שמסר נפשו כדי לחסות בעילא דמוהימנותא.

(כתבי חסידים)

הילד הצעיר עמד ליד מיטתו של אביו. הוא כבר הבין את חומרת המוצב. "חייקל יקירי", פנה אליו "ליצרי אני נפרד מנך. אתה יודע שנאלצנו למכור את חפצי הבית כדי להתקיים, אולם על דבר אחד שמרתי מכל משמור: תנוכית הכסף שעברה בירושה מדור לדור, את התנוכיה הזאת אני כוונתי לך". קולו של האב נחלש ועיניו נעצמו, ואז פקח את עיניו ואמר: "אגא, חייקל, שכור על התנוכיה כעל בבת עינך, גם אם תדע קשיים אל תמכור אותה לעולם. זכות התנוכיה תגן עליך". עיניו של האב נעצמו וליבו נדם. אלה היו כילותיו האחרונות.

עד לא מכבר היו הוריו של חייקל מעשירי העיר סערענטש שבהונגריה, לאחר זמן התהפך עליהם הגלגל והם ירדו מנכסיהם. כוחותיה של האם לא עמדו לה, בן שמונה היה חייקל בנות אימו. שנתיים לאחר מכן נפטר גם האב, וחייקל נותר בודד בעולם.

שכן אסף את חייקל אל ביתו, הוא ומשפחתו השקיעו מאמץ רבים בחינוכו, אולם ראשו של הנער לא היה בלימודים. כשראו זאת מאמצינו, הציעו לו להיות עוזר של נגר. הנער התלהב, למחרת החל את עבודתו לצידו של חיים הנגר. בתוך זמן קצר הפתיע את הכל בכישרונותיו הברוכים. חלפו השנים וחיים הנגר החליט לעזוב את העסק. הוא מכר את הנגריה לחייקל, וזה עשה חיל והצליח.

הגיע מועד נשואי בתו השניה היה לו כבר השגה לבחור עבורה בחור גדול בתורה ועילוי מופלג ומפורסם, לכן לקח את חתנו הראשון ונסע עמו אל איזה עיר גדולה שהיתה שם ישיבה גדולה למוען ישיג שם את מובקשו, ונגיש אל הראש הישיבה ויבקש מנונו ליתן לו את הבחור היותר מובחר ומצויין בין תלמידי הישיבה. הראש ישיבה מילא את בקשתו ובירר לו בחור מצויין אשר באמת ניצח חן בעיניו ונתקשר בקשר האירוסין בשעטמו"צ.

יהי כאשר רצו לכתוב את התנאים, נזכר בצער שהלא אינו יודע לכתוב כלל, ואף גם אינו יכול אפילו לחתום את שמו בשטר התנאים, וכמנהג ישראל שעל שטר התנאים חותמים החתן והכלה והמחותנים, ובכך נזהר יעשה לעת כזאת. אמנם חתנו הראשון הרגיעו באמרו, אל תדאג כלל כי אני אלמד אותו האיד לחתום את שמוך עד שלא יכיר אף אחד שכבודו אינו יודע לכתוב. והתחיל ללמדו ואמר לו הלא שמוך לוי ושם זה קל ללמוד לכתבו שכותבים אותה ע"י ג' קוין, אות הראשונה היא ל' היא קו ארוך, אח"כ אות ו' קו בינוני לא כ"כ ארוך, ולסוף אות " שהיא רק כנקודה קטנה, כן למד את חותנו, למוען יוכל עמוד ולא יצטרך להתבייש. אמנם כאשר הגיע עת כתיבת התנאים, החליף העם הארץ את הענין וכתב תחלה נקודה, ואח"כ קו בינוני, ולבסוף קו ארוך. עד כאן תורף הסיפור אשר שמוע איש זה מפי רבינו ז"ע (הר"ק ר' אייזיק מוקאליב ז"ע) טרם הדליק נר של תנוכה, ולא זכה להבין מה ענין סיפור זה אצל הדלקת הנרות הללו. ויהי באשר שמוע הגה"ק הבני ישישכר ז"ע את דבריו ענה ואמר, כי בסיפור זה טמון כל סוד התנוכה, כי כשכותבים כסדר הנ"ל, קו ארוך, בינוני וקטן, הוא עולה לשם לוי, אבל כשכותבים הסדר וכותבים הקוים בהיפוך, קטן, בינוני, ארוך, אז עולה לצירוף שם יון, וזה לעומת זה כאשר היה אז מלחמת הכהנים נושבת לוי בעם ובטומאת יון וד"ל.

(אביר הרועים)

דרכו בקודש של הגה"צ רבי יצחק באב"ד, אב"ד טארטקוב (אחיו של הגאון בעל "חבצלת השרון" מטארניפול) היה להסתופף בעת מועדים ומזמין בעל הקודש אצל כ"ק מרן מוהר"ד מבעלזא ז"ע, כדרכם של חסידים ואנשי מועשה. גם הפעם, ימי מלחמת העולם הראשונה, החליט רבי יצחק בנפשו לשהות בתנוכה בעילא דמוהימנותא, ועל אף שהדרכים מוסוכנות עם כל זאת געגועיו אל רבו גברו עליו. ואכן במסירות נפש מנוש הגיע לבעלזא. וכפי גדול מסיירתו כן היתה התעלותו בימי התנוכה של אותה שנה ברוב תעצומות עד אין שיעור, עד שקיבל שכרו משלם:

יהי אחר אשר העלה מרן את גרותיה ונתיישב על כסא כבודו, אל מול פני המנורה, וכבר הורה בידו לומר זמירות, ורבי יצחק נעמד על מוכנו מאחורי מרן, באימה ובריאה כיאות, והנה לפתע פתאום רואה הוא את צורתו הק' של מרן לנוכח פניו.

בתחילה חשב שדמויו מותעתת בו, הן כיצד יתכן כמראה הזה, הרי מרן יופה ומבט במנורה שלפניו. אך לא, נבהל ומשתומם הביט רבי יצחק במחזה הנורא שחזר ונשנה, צורתו של מרן נראת לו מאחוריו, כביכול שתי פנים לו. רעדה אחתו ושיניו דא לדא נקשן לנוכח החזיון הנגלה לפניו, ותוך כדי כך עלתה לו במחשבתו, הרי זה דבר מנוש מסופר אודות הר"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע, ועל כך שמו נקרא בפי הכל "השרף". התחיל רבי יצחק להפליג במחשבתו ולהרהר על סיפור המקובל שהיה עם אותו חסיד זקן ור' אייזיק שמו, שהיה דרכו להסתופף בכל שנה בראש השנה אצל רבו הק' החוזה מלובלין ז"ע. אולם קודם לכן, בראש חודש

זמן רב לא יכלו השניים להוציא מילה מפייהם. כאשר התאושש שאל חייקל את אשתו מדוע נרות החנוכה דולקים בשעה מאוחרת כ"כ, וזו סיפרה לו על הוראתו המופלאה של הרה"ק משינאווא, חייקל החליט לנסוע אל הצדיק, וכשראה אותו נפל על עמו: הלא זה האיש שהזהיר אותי במרתף והורה לי לשוב לביתי, מלכל.

הרה"ק רבי חיים נאטיניא ז"ע היה מתלהב מאד בחג החנוכה, וראו בזיו עבודתו יותר מנוה שראו אצלו בשאר החגים, וזכה שנפטר ביום ראשון דחנוכה לאחר שהדליק את נר הראשון.

שמועתי מאדם נאמן מאד הרה"ח ר' שמועלקא גריפל ז"ל שבעצמו ראה את הסיפור דלקמן, ואלמלא שמועתי אותו מוכנו לא הייתי מאמין לזה, וגופא דעובדא הכי הוה, ערב חנוכה אחרי הצהרים כשהיה הרה"ק נאטיניא בבית חולים שכיב מרע ומסוכן מאד, ראה איך שהכינו לו מנורה פשוטה שיוכל להדליק בו הנרות לפנות ערב, והבחין שלא הביאו לו את המנורה שהוא היה רגיל להדליק בו כל ימיו, וכיון שבמנורה שלו היה לו עוד כמה הידורים (שהיה נעשה מוסף וכדומה להידור המנוחה) לכן צוה על העומדים סביבו שילכו שוב לביתו וביאו לו את המנורה שלו דוקא, הסובבים אותו שהבינו ששעותיו ספורות ולא נשאר לו הרבה זמן לחיות ויתכן דאדהכי והכי לא יזכה כלל להדליק את הנרות, ניסו להסביר לו אולי עדיף יותר שידליק במנורה הפשוטה מאשר לא ידליק כלל כי יעלה כבר לעולם שכולו טוב, אמנם הוא לא שת לבו לזאת אלא שלחם להביא את המנורה שלו, ואכן כשחזרו והכינו את המנורה הדליק עליה בברכה ובציליות הדעת, ורק אז נסתלק לעולמו, זכותו יגן עלינו. הרה"ק רבי יודעלע הורוויץ מודיקוב צוק"ל היה מתלהב מאד מנעובדא זו ובלשונו אמר בהתפעלות "דער פאליצער (-הוא מוקום הדופק ברוע היד) האט שוין נישט גארבעט", ואעפ"כ התעקש שיביא לפניו את המנורה המהודרת שלו. ומכאן אפשר לראות ולהציץ מעט מגודל קדושתו.

פעם ישב הרה"ק נאטיניא עם קבוצת חסידים בני עלייה ושאלם למה אין מברכים ברכת 'שהחיינו' לפני שהאדם מוסתלק מן העולם הזה לעולם הבא, כי הרי בעולם הנשמות זוכים ליהנות מכל העפון לצדיקים ולחסות בזיו השכינה, ואטו יש לו לאדם הנאה גדולה מזו? והפטיר "אנחנו נסתדר עם זה..." סתם ולא פירש, ואכן כאמור נפטר בליל ראשון דחנוכה אחרי שהדליק את המנורה בברכת שהחיינו.

(כנ"כ אירע עם כ"ק אדמו"ר מנטאלנא זצ"ל שהיה רגיל לסר הרבה פעמים עובדא זו, וגם זכה להסתלק לבי"ע, ביום א' דחנוכה)

הוא היה מונה שלשה דברים שגשתנה יום טוב חנוכה מכל שאר הימים טובים, ואלו הם: א] אמרו חז"ל (סוכה ה.) "לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה" ובחנוכה המנוחה הוא להדליק דוקא למטה מעשרה טפחים ב] זמנה משתשקע החמה, דהיינו זמן החשכות ושם דוקא אמרו חז"ל שידליק את הנרות ולהאיר את החשיכה ג] וידליקה על פתח ביתו מבחוץ, במקום אשר רשות הרבים מוציאה שם, ולעולם ידענו שרשות יחיד במקום צנוע שם שריו שכינה, והכא במנוחת חנוכה היא איפכא, ללמד שכל אחד ואחד בכל מדרגה שהוא יכול לידבק שיהיה לו שייכות במנוחה קדושה זו [וראה עוד ביאורי פנחס' הרה"ק נקארין ז"ע (לחנוכה) ובישם מנמואל' (שנת תר"פ ליל ב) מה שכתבו עוד שמוצאו בחנוכה שאין בשאר מועדי השנה (וע"ע בתיקון דף סט. וביעץ חיים' שער יא סוף פרק ז)].

עם הגיעו לפרקו התחתן חייקל עם בת-טובים מוהעיררה טעגלאש. הוא סגר את הנגריה ועבר להתגורר ליד חותנו. הוא קיווה לפתוח שם נגריה, אך בעיירה פעלה נגריה משובחת ולא היה מקום להתחרות בה. בתקופה הראשונה שלאחר נישואיהם התקיימו חייקל ומשפחתו הצעירה מוהכסף שחסד, אך כשהצטמצמו החסכונות החליט לחזור אל עיירת מולדתו ולנסות להקים מחדש את הנגריה שלו. בעת פרידתו מוב"ב אמר לה: "שימי לבך לחנוכיית הכסף ושמרי עליה מכל מושמר".

בהגיעו לסערענטש התברר לו שנגר אחר תפס את מקומו. חייקל נאלץ לקחת את נקל הנודים ולעבור מועיירה לעיירה. למרבה האכזבה לא מוצא מקום מתאים לפתיחת נגריה, וכך הוסיף לנדוד עד שהגיע לצרפת. גם שם לא מוצא פרנסה.

היאושו הטיל אותו אל הטיפה המרה, במהרה נעשה ככור לשתיה. ביום היה שותה לשכרה, ובלילה היה צונח באכסניית העניים.

יום אחד הוצעה לחייקל עבודת מולצרות בפונדק. הוא תפס את המשרה בשתי ידיים והחל לעבוד שם. בנתיים חלה בו התדרדרות רוחנית גדולה, והוא נטש את אורח החיים היהודי והתרועע עם גוים.

בתחילת הנודים הקפיד חייקל לשלוח מכתבים למושפחתו. עם השנים שכח לגמרי את מושפחתו ואת ילדיו הרכים. העגונה ישבה בבית אביה, נוכח ללא הפוגה. כל אורח שנקלע לעיירה היתה חוקרת אולם איש לא ידע דבר על חייקל שלה.

יום אחד בא לביקור בטעגלאש הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא ז"ע. אחד מושכניה של העגונה שטח לפני הצדיק את צעריו. נאמן הצדיק והושיט לאיש חבילת שטרות כסף, בעבור האשה.

כשראתה האשה את צרור הכסף, פרצה בבכי סוער, היא רצה אל הצדיק ובמר ליבה צעקה: וכי כסף יוכל להיות תחליף לבעל ולאבא! רוצה אני את בעלי בבית!

פני הצדיק הרצינו. הוא פנה אליה ואמר: הלא יש בביתך חנוכה עתיקה. בחנוכה הקרוב הדליקו נרות בחנוכה הזאת, ובערב השמיני הקפידו שידלקו בה הנרות כל הלילה. עמודו על המושמר שהנרות לא יכבו, והדליקו אותם שוב כשייתם השמן.

חייקל המושיך בחייו. ערב אחד ירד למרתף הפונדק להביא מושקה לאורחים. ברדתו במדרגות חש לפיתת חזקה בכתפו, מבוהל הסתובב לאחוריו ונחרד לראות מולו יהודי זקן, הפונה אליו במבט מאיים: כיצד אינך מתבייש להשאיר את אשתך לבד?! חוזר לביתך מיד!

חיור כסיד ורועד כולו עלה חייקל למעלה, בלי המושקה, כשסיפר את הדברים לבעל הבית, לגלג עליו. כעבור כמה ימים שוב ירד חייקל למרתף, ופתאום שוב אחז בו הזקן המסתורי. הפעם היו דבריו מאיימים יותר, האיש התרה בו כי אם לא ישוב מיד לביתו, רע ומר יהיה גורלו.

חיקל צנח מותעלף, וכך מוצא אותו בעל הבית כשירד לחפשו. הרופאים ציוו עליו מנוחה וחייקל הודיע לבעל הבית כי רצונו לנפוש מוחץ לעיר, והחליט לחזור לביתו.

כשהגיע חייקל לטעגלאש בשעת לילה מאוחרת, בגשם סוחף, כל רחובות העיירה היו חשוכים והוא לא העליח למוצא את ביתו. פתאום הבחין בנענוץ של אור באחד הבתים הוא התקדם לעבר הבית, דפק בדלת והמתין.

כשנפתחה הדלת, פנה לעבר התנור הבוער, כדי להתחמם, ואז ראה את מקור האור □ זו היתה חנוכיית הכסף שירש מאביו, אותה הוא הכיר מיד. כעבור רגע נפגשו עיניו בעיני זוג' והוא זעק בקול מר: הוי, זה אני חייקל, התכולו לסלוח לי!?

הרב שעברתי כדי לראות את המראה הנורא הזה, ואחייכ שמועתי סוף סוף את ברכות ההדלקה וראיתיו שוחה להדליק את הנרות. רק אחרי כל זה נחה דעתי שהשגתי את הנטרה. סיים הסיפור והפטיר, עכשיו תבינו ילדי למה רגלי שותתות דם, עשיתי היום גלגול שלג כי נזכרתי היום בעת שזכיתי לפני שנים רבות לראות את הבארדיטשובער מודליק נרות חנוכה, לא יכולתי להירגע ולקרר את לבי ונפשי לאחר מכן אלא עיי גלגול שלג. (אוצר אפרים בהעלותך)

הסיגופים המרובים, מלבד שהתישו כוחותיו הגופניים של האדמו"ר רבי מאיר יחיאל מאוסטרובא זצ"ל, הביאו עליו חלאים ויסורים למכביר. פעם אחת באמוצע חנוכה תרס"ג, כשהכביד עליו חולי אבני המרה, ביקר אצלו האדמו"ר נגור בעל שפת אמות זצ"ל, ובראותו שמתפתל כוכבים פנה אליו: ימי חנוכה מסוגלין לרפואה, שהרי ניתנה (הרפואה) בשמועית (בברכה שמועית בתפלת שמוע"ע). השיבו רבי מאיר יחיאל: לפי דברי מר איצטרך להתמתן עד נר שמוע"ע, זאת חנוכה, ואין בכוחי לסבול עד אז. אלא שאמרו בגמרא 'מרגלית היתה תלויה בעזארו של אברהם אבינו וכל חולה שרואה אותה מיד מתרפא, וכל צדיק הוא בבחינת אברהם אבינו, המושך חסדים לכל באי עולם, לכן כשרואים אותו צריך שתבוא הרפואה מיד...

(מרבני תורה נועלים החסידות)

עשיר אחד מחסידיו של הרה"ק ר' יצחק אייזיק מווידיטשוב זי"ע זכה בגורל בשלחן קטן של כסף והביאו במתנה לרבינו. מיאן לקבלו, ורק כשהסביר לו בנו הרה"ק ר' אלי זצ"ל שבשלחן זה אפשר להשתמש לדבר מצוה, להעמיד עליו את המנורה של חנוכה בזמן ההדלקה, נושם זה קלי ואנוחה, נתרצה רבינו לקבל המתנה. אבל כל השנה עמד שלחן זה בבית בנו ורק בימי החנוכה הובא לחדר רבינו.

(פאר יצחק)

הרב מוה"ר שלמה נקארלין זצוק"ל היה מרגלא בפומיה אשר טוב נרות של שעוה לנר חנוכה, כי במקום שהם מודבקים בכותל נעשה רשימה בכותל לכל השנה, לא כן בשל שמונ במנורה אין נעשה רשימה. ופעם אחת הדליק שמונ במנורה ונעשה שריפה ודלק הכותל מועט, ושמוח שנעשה רשימה בכותל לכל השנה, אף שהיה במנורה ואין דרך לעשות רשימה.

(שמוע שלמה)

הכנת הפתילות באימה ובריאה

סיפר הגאון הקדוש בעל אמרי יוסף זצ"ל שהוא למד אצל הגאון הקדוש מהר"ם אי"ש זי"ע, ומנהג הגאון הקדוש מהר"ם אי"ש היה, שבעת שעשה הפתילות לנר חנוכה לא היה שום בחור בביתו, והנה אביו של האמרי יוסף זצ"ל צוה על בנו שהוא יראה באיזה אופן להתחפש ויטמין עצמו בהחדר שעשה הפתילות. וכן עשה. וכשהגאון הקדוש מהר"ם אי"ש הרגיש בזה, אמר לו, יוסף מאיר מזה אתה עושה פה, הלא אתה יודע שאני מקפיד על זה, אמר לו הגאון הצדיק מה"ר יוסף מאיר, מזה אעשה ואבי צוה עלי כן, אמר לו הגה"ק מהר"ם אי"ש, אם כן שאתה מקיים בזה מצוות כיבוד אב אם כן תשאר פה. ובשעת עשיית הפתילות נפל מורא גדול עליו, וסיפר זאת לאביו זצ"ל שהיה לו מורא גדול, אמר לו אביו מחמת שרבוך הוא בעל יראה גדולה המושך גם עליך מורא.

הרה"ח המפורסם ר' שאול לייב גאנץ ז"ל היה רגיל תמיד לספר סיפור קודש זה בימי חנוכה, וכה היה דבריו. באחד מימי חנוכה, כשנכנס הרה"ק מראפשיץ ז"ל להדלקת נרות חנוכה, הבחינו ילדיו שרגליו פצועות ושותתות דם, לאחר ששאלוהו ילדיו לפשר הדבר, ענה להם הרה"ק מראפשיץ ז"ל "שעשה היום גלגול שלג", שוב שאלוהו בחנוכה רבה הכי עתה בזקנתו זקוק אבינו עוד לגלגול שלג, ענה להם הרה"ק מראפשיץ ז"ל אספר לכם סיפור ואז תבינו למה עשיתי היום גלגול שלג.

לפני רבות בשנים בצעירותי רציתי להיות נוכח בשעת הדלקת נרות חנוכה אצל הרה"ק מבראדיטשוב ז"ל, ולא היה לי פרוטה בכיס להוצאות הנסיעה, החלטתי ללכת ברגל, הלכתי רגלי כמעט שבועיים ימים וכאשר מוצאתי מקום לנוח נחתי קצת והמושכתי ללכת רגלי, כמונן שהיה לי קר וגם לא אכלתי כראוי, אבל התחזקתי והמושכתי בכל כוחי להגיע למטרה, להיות בבארדיטשוב. באמוצע הדרך מוצאתי יהודי עם עגלה שלקח אותי כברת דרך ולאחר מכן שוב המושכתי רגלי. בלילה נכנסתי לביהמ"ד בעיר אחת על אם הדרך ונחתי קצת על ספסלי ביהמ"ד. כמונן שהיה לי קר וכו', כך עברו עלי שבועיים ימים בעמל רב ובטרחה יתירה מוכש עד כלות הנפש, אבל המחשבה על הנטרה הסופית, להגיע להרה"ק מבראדיטשוב, היא היא שנתנה לי כח להמשיך בדרך ולהיות נע ונד זמן רב.

סוף סוף הגעתי בס"ד לבארדיטשוב בשעות הערב כשכבר היה הזמן של הדלקת הנרות, והרה"ק מראפשיץ מתאר את הדירה שהיה גר בה הבארדיטשובער ז"ל, ואומר שדירתו לא היתה כמו הדירות שלנו מורחבת וגדולה עם כל הנוחות, אלא קטנה בת שני חדרים בלבד, החדר הראשון היה מלא וגדוש מחסידים שבאו ג"כ להיות נוכחים בהדלקת הנרות, ובחדר לפנים מחדר היינו בחדר הפנימי היה הברדיטשובער עצמו, בראותי את הקהל הגדול באים נקבצים יחדיו עומדים צפופים ודוחקים את עצמם לזכות ולראות את הבארדיטשובער ז"ל מודליק נרות חנוכה, הבנתי שאין לי סיכויים להתקרב ולהגיע עד לדלת המפרידה בין שני החדרים, לפי שכאמור היה החדר הראשון מלא עד אפס מקום, שוב חשבתי מזה אעשה, מוהי העצה הנאותה שבכל זאת אוכל לראות את צורתו הקדושה של הבארדיטשובער ז"ל, ולא רק לשמוע את הברכות, הלא יגעתי עד כלות הנפש כמעט, האם כל יגיעתי היתה לריק חיו, לא ולא, אי"כ מזה אעשה. עלה רעיון במחשבותי, והחלטתי שאין לי ברירה אלא להשתטח אפים ארצה ולעבור בין הרגלים של הקהל הקדוש וכך אוכל להגיע אל הדלת הפנימית, ואכן כך עשיתי. ואתם יכולים לתאר איך עלתה בידי הזחילה בין הרגלים של הקהל, הן דרכו עלי על כל גופי עם השיטיוולך המוגפים והנעליים המרופשות מרוחי הבוץ והטיט, זה היה מוכש נורא ואיום אבל קיבלתי כל זה באהבה וסבלתי כדי להוציא לפועל את רצוני להגיע למטרה לראות את הדלקת נר חנוכה של הרה"ק מבראדיטשוב ז"ל. כך נדחפתי באיטיות על הרצפה בין רגלי הקהל עד שהגעתי לדלת החדר שמוצדה האחר עמד הבארדיטשובער.

הרה"ק מראפשיץ ז"ל המשיך לתאר שהדלתות של הבארדיטשובער לא היו חלקות ויפות כמו הדלתות שלנו, אלא הן היו חרוצות וחלולות בלשון יידיש זה נקרא שפארעס, תארו לכם כמו שמוצרים קרש עץ למישהו וביניהם נותרים חריצים שדרכם אפשר בקושי להציץ בעין אחת לעבר השני. בכל כחי ובכל כוונתי היצמדתי את פני לדלת ואכן נתמזל לי המזל לראות בעין אחת את צורתו הקדושה של הרה"ק מבראדיטשוב. זכיתי לראות את הבארדיטשובער ז"ל יוצק שמונ לנרות המנורה, אבל היה יותר שמונ על הארץ מוכה שבתוך המנורה, והיה שווה לי כל העמל והסבל

זה של חנוכה, לא היה בנר אלא כדי לדלוק זמן קצר ודלק כל הלילה. כשראה אביו שעבר זמן שהבטיחו והוא עוד לא בא, חשב שזוהי עבר על דבריו ושחק בקלפים, ויהי כאור הבוקר והנער בא לביתו ושכב על מטתו כדרכו, והנה אביו נגש אליו כיסה בכסת את ראשו והכהו בשבטים עד כי יצא דם מבשרו. ואמר המגיד הקדוש שאילו היה אומר אז לאביו שלמד כל הלילה היה מאמין לו, כי אביו ידע בו שלא היה מושקר מעולם, אבל הוא חשב לחטא להציל עצמו על ידי כבוד התורה וליהנות מזה, ועל כן סבל פצעים נאמנים ושתק ולא אמר מאומה. (עשר אורות)

סיפר החסיד ר' פתחיה סעלישער ז"ל, שקיבל פני מרן (הרה"ק מבעלזא זי"ע) בתחנת הרכבת בוויען, ואמר שם כ"ק אדמו"ר זצוק"ל לחסיד אחד שהיה לבוש במלבושים מודרניים לקרבו (את ר' פתחיה הנ"ל). והחסיד הנ"ל (בלבוש מודרני) קירבו וסידר עבורו כמה וכמה עניינים בהשתדלות גדולה, ונתן לו הרבה כסף ובגדים. טרם פרידתו אמר לו החסיד (ר' פתחיה): הלא אינך מכיר אותי רק כ"ק אדמו"ר ז"ל אמר לך מרחוק שתקרב אותי, ועי"ז עשית כל ההוצאות? ענה לו ואמר, אמת שהי' לי חיזק גדול עי"ז כי הייתי צריך להיות במדינות שונות, אבל איך לא אעשה רצון איש צדיק הי"ה כ"ק אדמו"ר מבעלזא, ואספר לך מעשה. אבי ע"ה הי' גר בוויען והיה עשיר גדול, וגם בעל תאווה גדול ר"ל ומוכש לא הניח תאווה שלא עשה. פעם חשב בלבו למה נוסעים החסידים לרבם? בוודאי גם זה תאווה, והסכים בלבו שישע גם הוא לרבי, ושכנו היה מחסידיו של מרן מהר"י ז"ל מבעלזא, והיה אז לפני חנוכה ואמר לו שרוצה ליסע עמו, והחסיד שמוח שיקרב אותו תחת כנפי השכינה. אבל אבי נסע במחשבות רעות ר"ל וכל הדרך עשה ליענות, ובפרט כאשר הגיע לבעלזא היה כמנצח בעיניו כל עבודת הקודש של כ"ק אדמו"ר מהר"י ז"ל ועבודת החסידים, וביקש שרוצה לעמוד בעת הדלקת הנרות דוקא סמוך להמנורה, ולאחר שהדליק כ"ק מרן מהר"י ז"ל הנרות לקח את אבי הלץ ואחז את ידיו, והלך אתו מהמנורה עד השלחן, ובזה הדרך הפך את דרכו והחליף את נשמתו ונהפך לאיש אחר, וביקש ממנו דרך תשובה ועזב את דרכי הרעים ונעשה בעל תשובה, ובנו למד בהשיבה וגם בניו אחריו מתנהגים ע"ד התורה, אי לזאת לא הי' בעיניו חידוש שבאם נכדו אמר לי שאכבדך בוודאי שזוכע אני לו, ונפטר מאתו בשלום... (בקדושתו של אהרן)

לפני החוזה מולובלין הביאו פעם בחנוכה "קוויטל" ששלח "מסור" אחד שהיה מלשין יהודים בפני המלכות וגרם להם צרות צרורות. הביט החוזה ב"קוויטל" נענה ואמר: איש זה מאיר בכל העולמות העליונים. תמחו על כך החסידים מאד. היתכן כזאת?! כששאלו בנו רבי יוסף, מזה פשר הדבר, השיב החוזה, שבאותו עת שקרא את הקוויטל הדליק אותו מסור גר חנוכה, ומצוה זו האירה לו. רבי חנוך העניך גד מפילץ זצ"ל המביא את הסיפור בספרו שפתי צדיק תמוה ומתפלא: הכיניד בכל זאת יתכן הדבר שאדם שפל ורע, יזכה לאור גדול בעת עשיית המצוה. הוא מותיב והוא מפרק: נראה, כי דוקא בנר חנוכה שייך דבר כזה. והטעם, כי כל הנס בא ע"י כהנים, ומידת אהרן היא "אוהב שלום, אוהב את הבריות, ומקרבן לתורה". לכן פעל שבנס זה יוכל כל אחד אף הפחות שבפחותים, לעלות עצמו מכל חשכות שבו הוא נמצא, אם יחדל ממועשיו הרעים.

פעם אחת בשעת הדלקת נרות חנוכה נדחק הקהל כדי לראות איך מודליק רבי משה מקוברין את נרות הקודש, אמר להם רבי משה, כתוב יזרא העם וינועו ויעמדו מרחוק, מי שנדחק עומד מרחוק. הוא היה מספר, פעם אחת הייתי אצל מורי רבי מרדכי מלאכוויטש בשעה שהדליק את נרות חנוכה, לאחר ההדלקה אמר רבי מרדכי, עכשיו שעת רצון היא, כל אחד יקבל דמי חנוכה איזה כח שייבקש לעבודת השם. ביקשו התלמידים מדרגות שונות וכל אחד נענה וקיבל את המנה שלו. לבסוף שאל הרבי: ואתה מושיק מזה תבקש, כבשתי את רגש הבושה שבלב ועניתי: אין רצוני בנות הוזה, רוצה אני להיות חייל פשוט מן השורה ולהשיג משהו בכוח עבודתי לעמלי שלי... (ברכת חיים)

אחד מחסידי אדמו"ר הרשב"ב נ"ע בשם ר' פתחיה מחרסון היה פעם בשמחת תורה בליובאוויטש, ובאמצע ההתוועדות, כשהרבי התוועד עם אנשי ועם התמימים, היה ר' פתחיה מבושם קצת, ויאמר בקול רם בפני אדמו"ר נ"ע: הרי הרבי אמר תמיד שאיננו עושה שום מופתים, הבה אספר לכם, הוזה עובדא.

בקיץ הייתי אצל הרבי ביחודות, וטרם יצאתי מחדרו אמר לי: הרי אתה סוחר ביערות ולפעמים מוכרח אתה להיות ביער כמה ימים רצופים, ובכך, כשיגיעו ימי חנוכה, אל תשכח לקחת עמך נרות חנוכה, קח עמך נרות גדולים. ואנכם כשהגיע חג החנוכה היה עלי להיות ביער, נזכרתי בדברי אדמו"ר ואקח איתי נרות חנוכה גדולים. כשבאתי ליער התנפלו עלי גזלנים, גזלו ממני את כספי ורצו להרגני. התחלתי להתחנן לפניהם שיניחוני להיות אבל הם אמרו שזה לא יתכן משום שאם ישחררנו אספר בוודאי במשטרה שנמצאים כאן גזלנים ויתפסום, לכן מוכרחים הם להרגני. כל תחנוני היו לשוא, וראיתי שהנה בא קצין. בקשתים שירשו לי רק להתפלל תפילת ערבית ולהדליק נרות חנוכה טרם מותי, משום שהיום חג חנוכה אצלנו ואנו צריכים להדליק נרות. וירשו לי ברוב טובם לעשות זאת. ובעוד אני מודליק את הנרות עבר בעדי היער הפריץ וכשראה אור מאיר באמצע היער נטה מהדרך לראות מזה שם, גם אקדח היה בידו, וכשהגיע אלינו וראה את הגזלנים אסר אותם ואני ניצלתי. כך סיפר ר' פתחיה, וסיים, האם זה איננו מופת.

מי שאמר לשמן וידלק סיפר המגיד הקדוש ר' ישראל מקוזניץ זי"ע, שבהיותו נער כבן שבע שנים למד בשיבתו של הגאון ר' יחזקאל ז"ל האב"ד דק"ק אוסטרוביצ. בלילות היה נשאר בביהמ"ד ללמוד לבדו. ויהי בהגיע ליל חנוכה לא הניחו אביו ללכת לביהמ"ד ללמוד כי חשש שלא ישחק שם עם הנערים בקלפים. רצה הנער ללמוד בביתו אבל אביו היה איש עני (כורך ספרים לפי אומנותו) ולא נמצאו בביתו לא נרות ולא ספרים, והבטיח הנער לאביו שידליק בביהמ"ד גר של שלשה גדולים (כיון מטבע קטנה שהיתה אז בפולין) ולא ילמד יותר ממושיך הזמן שהנר יהיה דולק, ותיכף כשיכילה הנר ילך לביתו, ובזה ידע כי לא ישחק בקלפים. הסכים אביו לכך, והנער הלך לביהמ"ד ללמוד. אבל מלאכי מעלה נהנו מאד מלימודו, ונעשה לו נס מעין

ויהי במקץ שנתיים ימים ופרעה זולם (מא, א).
 צמד"ר ויהי מקץ. קץ שם לחושף. זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה
 צאפילה וכו' שכל זמן שיצ"ר צעולם אופל וללמות צעולם נעקר
 יצ"ר מן העולם אין אופל וללמות צעולם ע"כ.
 הרי דמייירי הפסוק בקץ הגאולה. לכן יש לפרש ויהי מקץ דכאשר
 יהיה זמן קץ הגאולה צ"א. שנתיים, מה שצריך לתקן צמשך שנים,
 ימים, יתוקן צימים. ופרעה, מה שמתקלקל צעוה"ר, מלשון הכתוב
 (משלי ה, טו) פרעהו אל תעבור צו. חולם, מלשון (ר"ה כח, א) עמים
 חלים פרש"י ז"ל צריא כלומר יתוקן אז.

(דברי יחזקאל)

ויהי במקץ שנתים ימים וגו' (מא, א).
 צמד"ר רצה (צראשית רצה פ"ט, ב) ככל עכ"ז יהיה מותר ודבר שפטים
 אך למחזור (משלי י, כג) אמר רבי שמעון בר אבא וכו' ע"י שאמר
 לשר המשקים זכרתי והזכרתי נתוסף לו שתי שנים. שנאמר ויהי
 מקץ וגו'. אשרי הגבר אשר שם ה' מצטמו (תהלים מ, ה) זה יוסף,
 ולא פנה אל רהצים, ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי
 נתוסף לו שתי שנים וכו', עכ"ל המדרש. ולכאורה דברי המד"ר
 סותרים את עצמם מניה וציה כמוצן.

אכן הענין בזה, כי מדריגה גדולה הוא לאדם, אם מענישין אותו
 תכף ומיד על פעולה לא נאותה שעשה, דבזה מראין לו החסרון
 שיתקנו ולא כל אדם זוכה לזה, ויוסף הוא הגבר אשר עלה למדרגה
 זו. וזהו דיוק המדרש אשר שם ה' מצטמו והיינו שהעליון ית'
 שמהו לצבל צטחון, כי לימד אותו בזה שנענש תיכף, לתקן החסרון
 ולהצין עד כמה יצטח צו יתצדק.

והוא על דרך שאמרו חז"ל (ר"ה כ"ו ב') לא הוי ידעי רצנן מאי
 השלך על ה' יהצך והוא יכלכלך, (תהלים נה, כג) אמר רבה בר בר
 חנה יומא חד הוי אזלינא צדדי האי טייעא, הוי דרינא טונא, ואמר
 לי שקול יהצך וצדא אגמלאי. והיינו שהטייעא ציקשו שניח המשא
 על הגמל שלו, ואף שהוא לא ציקש מהטייעא.

(אבהל מורה)

ויהי במקץ שנתים וגו' (מא, א).
 הרח"ק איש אלקים קדוש וברוך מנועזבו זעללה"ה סיפר נעשה נוראה,
 כי בעיר אחת היה איש אחד אברך אב בחכמה ורך בשנים, והאי טוב
 עלם הלך לעולמו בימי עליונו. ועוד היה שם איש אחד זקן ובא בימים
 וכל ימיו לא מוש מתוך אהלה של תורה. ויהי כי נשלמו שנותיו מיום ליום
 ושבק לכל ישראל חיים ועזב עמו לאנחות והוא הלך למנוחות, בא צדיק
 זה לבית מלוננו, וירא כי האברך נעירו אשר נפטר זה כמה שנים, היה
 במעלה היותר עליונה מזההו אברך לא כביר עלה השכימוהו. והיטב חרה
 לו על הנעשה הזאת,

אצל הרח"ק הידיברי חיים' מוצאנו ז"ע, היה בחנוכה סדר כנו בחגהסוכות.
 רבינו היה לבוש במושך כל שמונת הימים בשטריימול, ואמר בכל יום
 בעצמו הלל לפני התיבה, ואכל בכל יום שתי סעודות ביחד עם הקהל.
 ביום סעודת בשר, ובליילה סעודת חלב. בסעודת היום העמידו הקהל יין,
 ובסעודת הלילה מו' דבש. וכמעט שבמושך כל שמונת הימים לא ראינו
 שינה בעינינו, כי ביום מובן מאליו כשהיה רבינו אומר בעצמו הלל לפני
 התיבה ואח"כ אכל הסעודה עם הקהל, היה נמושך בכל היום. ובליילה אחר
 מנחה הכתינו הקהל עד שבא רבינו מחדרו לביהמ"ד להתפלל ערבית
 ולהדליק אח"כ בביתו גרות חנוכה, ולזה לא היו כל העתים שוות, לפעמים
 היו מתפללין ערבית בשעה שבע בליילה ולפעמים בשעה תשע והרבה
 פעמים בשעה עשר.

וההדלקה היתה נמושכת שתיים או שלש שעות, והרבה פעמים היה רבינו
 הולך למקוה לטבול קודם ההדלקה. ואחר המקוה גם כן נשתחה עוד
 כמחצית שעה עד ההדלקה, ואחר ההדלקה הנרות היה רבינו יושב אצל
 הנרות חצי שעה ויותר, ואח"כ היה רבינו הולך אל השלחן וישב שבו.
 וצוה לזכור שני מזמורי שיר המעלות.

אח"כ היה רבינו אומר תורה, במושך שעה לערך. ואח"כ היה אחד מזהקהל
 מנעיד י"ש ורבינו היה מוחלק ונותן לחיים, וזה היה לרוב בשעה י"ב חצות
 הלילה, אז הלך לחדרו ללמוד, וזהקהל נפוצו מעט זה בכה זה בכה, ובערך
 שעה אחרי זה התחילו להתאסף ולהכין עצמם לסעודת חלב. והיה רבינו
 אוכל עם הקהל ביחד, והעמידו מו' דבש ורבינו היה מוחלק ונותן לחיים,
 והיה מדבר הרבה עם הקהל. מובן מאלו שאכמעט לא היה פנאי לישן.
 גם היו הרבה פעמים שהיה רבינו מודליק גר חנוכה קודם מעריב ונשתחה
 אח"כ לערך שעה עד תפילת מעריב.

והיה פעם אחת מעשה, אחר ההדלקה כשישב רבינו אצל הנרות תפוש
 ברעיונות מחשבותיו הקדושות כדרכו בקודש, היה דוחקא דצבורא מאד
 והיה חום גדול מאד. ובנו הרח"ק מוגארליץ ז"ל היה שם, ונתעלה מאד
 מאד ונעשה צעקה גדולה. ושאל הדברי חיים מה הצעקה? ואמרו לו שבנו
 הרב מוגארליץ נתעלה מאד. ונתעצם רבינו במחשבותיו הלאה כמקודם
 ועבר עבודתו בקודש ולא שאל כלל על בנו מה עושה.

ואנשים הביאו יין וחמוץ ורחצו את הרב מוגארליץ והשכיבוהו על הספה
 שעמדה שם והוטב לו מעט. ואחר כלות החצי שעה כשהלך רבינו לקרות
 אצל השלחן, ועבר לפני הספה ששכב שם בנו הרב, ופינו הקהל מקום
 שיוכל לעבור עד הספה, כי חשבו בטח שעל כל פנים עתה ישאל על
 בנו אם הוטב לו מה. אבל עבר לפני הספה ולא עמד כלל גם לא שאל
 מאומה, רק הלך ישר אל השלחן וצוה לזכור שור המעלות ואמר תורה.
 ובתוך כך הוטב להרח"ק מוגארליץ והגיבה עצמו.

וכשחילק רבינו י"ש להקהל נתקרב הרח"ק מוגארליץ אל השלחן. וחשבו
 גם כן שעכ"פ עתה ישאל אותו מה זה היה לו ואם כבר הוטב לו לגמרי.
 ואמרו לו שבנו הרב כבר בא אל השלחן ונתנו כסא עבורו לישב כי היה
 עדיין חלש, וכשישב הרח"ק אצל אביו, שאלו רבינו אם עשה תשובה
 מקודם? כשמתעלפין צריך לעשות מקודם תשובה, דען טאמער מיינט
 מוען אין רעכטען אמת, אני נתעלפתי פעם אחת ועשיתי תשובה על כל
 מחשבה.

(כל הכתוב לחיים, דרכי חיים)

"עתה" צעת צאי עולם יעצרו לפניו - מי ירוס ומי ישפל, צשציל
אוחו האיץ העמיד לעלות לגדולה לסיבת החלוס ופתרונו.
(ילקוט אוהב ישראל)

ועתה ירא פרעה איש נכון וזוכם וישיתיהו על ארץ מצרים
(בוא, ל'ג).

הנה מגדולי המפרשים ז"ל אשר העירו: מה ראה יוסף לתת עצה
ללא שאלה עוד ראוי להצין מה שאמר אח"כ "וייטב הדבר צעיני
פרעה וצעיני עצדיו" - לא ידענו מה נעשה יקר וגדולה אל יוסף
ממה שהוטב פתרונו גם צעיני עצדיו, הלא העיקר הוא מה שהיו
דבריו מקובלים על לב המלך, ומה לו אל העבדים? ונאמר בזה על
דרך הלכות, כי יוסף הצדיק ע"ה, האמין כי מצטח עוה היה לו
בהשם ימצרך שימירוהו מאסיריו, עם כל זה היה, שיגלגל הדבר על
דרכי הטבעים. והוא על דרך דמיון: מושל לבן מולך שהיה חולה מאוד,
וישלח המלך אחר כל גדולי הרופאים אשר בנודינת המלך, ונועדו יחד
לבקש לו מזור, וילאו למינאו רפואתו. והאמנם כי אין מושפט ונימוס
המלך שיבוא לחדר בנו כל מי שיחפון, עם כל זה אחרי ראותו כי אבדה
תקוותו אמר: נועתה כל הרוצה לכנס יבוא ויכנס! בחשבו אולי בהזדמן
יבוא איזה איש חנוני ויגיד דבר המועיל, אם על דרך סגולה או לחש או
על ידי סמים פריים. והנה רופא אחד חכם ומבין היה בעיר המלך, איש
עני ודל, לאשר לא היה מויעלח במועשהו כל כך ולא הי המוחזק לרופא
מוכחה. והרופא הזה, הגם כי מאז שמעו על מוחלת בן המלך, הבין רפואתו
מוה הוא, עם כל זה לא נשאו ליבו ללכת במוקום גדולי הרופאים כמוהם,
ושייער בעצמו כי לא יתנווה לבוא אל בית המלך. אבל אחרי שמעו כי
כבר פתח המלך פתח הבית לכל הרוצה לבוא, בא גם הוא בתוך הבאים.
וילך אל מושכבו, וירא והתבונן בו מועט, וראה כי לאל ידו לחמיצא ארוכתו
קל מחרה ע"י סמים היותר עלולים למינא, הגדל על כל מים ואגמים. אבל
חשב בנפשו: אם ידבר דבריו בפני הרופאים נכבדים וגדולים כאלה הלא
נגד פניו יענו עזות וילעגו בשפה עליו לאמר: נבל! איך לא יראת מודבר
כזאת בפני רופאים חכמים כמונו, שכבר חקרו על כל מיני סמים יקרים
הנובאים מנרחק, היותר מויעלחים לעלות ארוכה ומרפא, ועם כל זה יגענו
לריק, ואתה תדבר כזבים כאלה? לכן נתן עינות בנפשו להגיד ענין הרפואה
על דרך שייטב גם בעיניהם. עמד ואמר: הנה אנכי מושפתי את כל כלי
ביתי הדלים, ומינאיתי רפואה למוחלת הבן ע"י סמים ידועים, ובשגם קרובים
הם לנו ומינאיותם בכל מוקום, אבל הלא מהצורך להם באיש מהיר ומבין
על דרכי עשייתם ועריכתם ואופני שחיקתם, להתיכם ולצרפם על אחת
שבע, והאיש אשר בחכמתו ירקח כמוהו, ראוי הוא שיחפון המלך ביקרו!
ויהי בהשמעו דבר הרופא ההוא לפני חכמי הרופאים לבשו שמחה וענו
ואמרו: כנים דבריך, כנים! דכל אחד דמוה בעיניו כי אותו יבחר המלך לביצע
מועשה הסמים ועריכתם ע"כ החישו כולם.

הנמשל: כצא יוסף לפני פרעה ועצדיו, וחכמים עוטרס על ידו,
עומדים ממעל לו, אמר אל לבו: אם יפתור החלוס ויגיד דבר
הוראתו הפשוטה, הלא ירבו עליו לעג וקלס לבזותו עם חכמתו
לאמר: הן רבים היושבים עמה לפני המלך, אשר לבס יהגה חכמות
ומשכלות עמוקות צפתרוני חלומות, ויצינו בהם רמוזים רחוקים, וילאו
צעתם, ועמה איככה ערצך לכן לדבר כדברים האלה, הפשוטים

וישאל את הדין הלזה לפני בית דין שלמועלה, ושתקו ולא ידעו מזה לענות
עלי המושפט הלזה, כי טען ואמר חלילה לך המושפט כל הארץ לא יעשה
מושפט. למה זה איש אשר כוילא כריסו בש"ס ופוסקים וגם בנסתר יגע
את עצמו, למה ירידו מודריגתו מזהאברך אשר לא שימוש כל צרכו.

אולם האברך הנ"ל כל ימיו לא ראה פני השוק ולא מוש מתוך האוהל
אהלה של תורה ועבודה שבלב זו תפלה, והזקן הנ"ל לא כוילא כל ימיו
בתורה ועבודה, רק גם בנוסחר שלח ידו, עדי כי עשו חשבון שעלו שנותיו
של האברך הנ"ל שהקדיש כל ימיו, יותר מוזקן החסיד הלזה אשר גם
בנוסחר לא בחל נפשו.

ויביאו את הדבר לפני אלקים שופט צדק ודיין אמת, ענה הקב"ה ואמר
הלא הדין מפורש בתורה"ק בסדר ויהי מוקץ שנתים ימים, היינו בהסוף,
הוא אחר כוות האדם הגדול הבא בחשבון ימיו ושנותיו, אזי יוכל להיות כי
גם שנתים, היינו כי כל שנותיו של האדם, לו גם אם גדול הוא, יהיו רק
ימים למוספר, כי מי יודע איזה יום מוהימים יוכשר לעבודה, וסרה תלונת
הזקן ושלום על ישראל.

(בוינא דנהרא)

ועתה ירא פרעה איש נכון וזוכם וישיתיהו על ארץ מצרים
(בוא, ל'ג).

והקשה הרה"ק מאפטא ז"לה"ה: דהנה פרעה לא ציקש מיוסף אלא
לפתור החלוס, מי שמו ליועץ המלך. וצפרט שאין זה מנימוסי
המלכות לענות על דברים שלא נצקש עליהם. עוד יש לבאר מדוע
לא יכלו חרטומי מצרים לפתור חלומו, ואמרו לו שצב צנות אתה
מוליד שצב צנות אתה קוצר (כדאימא צרשי לעיל מא, ח עה"פ ואין
פותר אותם לפרעה), והרי חכמים ואינטגנינים גדולים היו, וצודאי
קמכו דצריהם על איזה ענין שנראה להם.

ותירך: דידוע שחלוס פרעה היה צראש השנה (עין ר"ה י:) [וכל ענין
החלוס היה כדי שעי זה ילא יוסף מצית האסורים ויזכה לגדולה].
ואמרו חז"ל צמשה (ר"ה טו). צארצבעה פרקים העולם נידון, צפסת,
על המצואה, צענרת, על פירות האילן, צראש השנה כל צאי עולם
עוצרין לפניו כבני מרון, וצחג, נידונין על המים.

וזהו הענין כאן, דכיון שצא החלוס צר"ה, יוס שצו דנין כל צאי
עולם, פתרוהו החרטומים צענין של דיני נפשות - שצב צנות אתה
מוליד, שצב צנות אתה קוצר.

ואולם יוסף השכיל צחכמתו שחלומו של מלך שהוא הראש לכל
המדינה, אינו חלוס פרטי, אלא חלוס כללי המרמו על ענין כללי
של צרכי המדינה (כמבאר צ"ר פט, ד), ולכן פתרו צענין שצב ורעב,
אך כדי שלא יתמה פרעה למה צא אליו החלוס ציוס אשר צו דניס
צאי עולם, ולא צשאר ראשי שנים צהם דניס צעניני שצב ורעב,
לזה הוסף יוסף לומר: ועתה, כלומר אם קשה צעיניך למה צא
החלוס עתה, ולא צשאר ראשי שנים, כי צודאי יצטרך המלך למנות
לצורך זה איש חכם ונבון, וישיתיהו על ארץ מצרים כדי לדעת לכלכל
את הארץ צדעת וצחצונה צשנות השוצע והרעב. והאיש הזה צודאי
יתעלה, וא"כ גם דינו של אדם יש כאן, ומשום זה נראה לי החלוס

זהורחתם, אשר לא חכם הוא משפט הפותר. על כן לב חכם השכיל פיהו, לדבר לפני המלך ענין הוראת החלום, ולזרף לדבריו: ואתה ירא פרעה וגו', אני אמרתי פתרון החלום על דרך כלל, אבל עוד מהנורף אל איש נבון וחכם לשית אותו על ארץ מצרים ויזכר בר וכו', והנה צואת נתן רסן וחכה בפני חכמי פרעה, שלא יהרסו דבריו, כי כל אחד אמר אל לבו כי אותו יבחר להיות משנהו. וזהו "וייטצ הדבר צעני פרעה וצעני כל עבדיו".

ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עני (מא, נא-גב).

ועיין בפה"ק בני יששכר דברוש של זאת חנוכה שהקשה איך יתכן לומר כזאת על קדוש ה' כמוהו שיטכח את אביו הקדוש ואת ציתו שצטי ישורון קדושי עליון עיי"ש וגרחה לפרש הפסוקים עפ"י מ"ש בספר נועם אלימלך (באגרת לר"א זנו) עה"פ (מהלם מת, יא) "ושכחי עמך וצית אבין ויתאו המלך יפין" ור"ל כאשר טשכח מה שאתה צן לדיקים ומיוחס ומעבוד השי"ת בכל כחך ואל תסמוך על זכות אבות אז יתאו המלך - מלכו של עולם - יפין.

גם שמעתי צמס הצדיק הקדוש מראזדויל זללה"ה צפי" מה שאומרין בתפלת מוסף של ר"ה כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם כי הנה מה שהאדם שוכח זה זוכר הקצ"ה ומה שהאדם זוכר שוכח הקצ"ה כביכול ור"ל אם עשה האדם איזה דבר טוב וזכרו תמיד שעשה מצוה כזו אז השי"ת כביכול שוכח את המצוה הזאת כאלו לא עשאו האדם. וכן אם עשה עבירה ח"ו, רק שהוא זוכר אותו המעשה רע שעשה ותמיד הוא נגד עיניו כמאמר הכתוב (מהלם נה, ח) "וחטאתי נגדי תמיד" שזוכר תמיד איך חטא לפני הבורא צ"ה והכעיס אותו צמעשו, אז הקצ"ה כביכול שוכח עבירה הזו כאלו לא עשאה האדם כלל. וכן ג"כ אם עשה האדם מצוה ושוכח אותה אז הקצ"ה זוכר המצוה וג"כ אם עשה עבירה ושוכח אותה כאלו לא עשאה כלל אז ח"ו הקצ"ה זוכרה להענישו ח"ו.

ו"ש שהקצ"ה "זוכר כל הנשכחות" ור"ל מה שהאדם שוכח זה זוכר הקצ"ה כביכול, עכ"ק.

וגמלא ז"ש יוסף הצדיק דלכן קרא שם הבכור מנשה "כי נשני אלקים את כל עמלי" ר"ל מה שעמל ויגע בעבודת הבורא צ"ה כ"ז נשכח ממנו ולא זכר כלל "ואת כל צית אביו" ר"ל ששכח מה שהוא מיוחס והוא צן אברהם יחזק ויעקב כ"ז שכח ולא סמך את עצמו על זכות אבותיו, וכל עבודתו ה' כאלו הוא עתה מחדש מתחיל לרדוף ולדעת את ה'. "ואת שם השני קרא אפים כי הפרני אלקים צארץ עניי" ור"ל שזכר את חסדי השי"ת שעשה עמו, כי את אלו צריכין לזכור תמיד.

(אמרי יוסף)

כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי (מא, נא).

שמועתי מוכ"ק אדמו"ר מפשעווארסק זצוק"ל בפסוק כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, כבר הקשו הקדמונים למה לא הודיע יוסף לאביו היכן הוא נמצא, בשלמא כשהי' בבית האסורים מסתנא לא הי' ביכולתו, אבל אח"כ כשהי' מלך למה לא הודיע לאביו היכן הוא, וביאר במה ששמעו מחותנו הרחיק [רבי איציקל] מפשעווארסק זצוק"ל, דהנה כשחל ראש חודש בעש"ק אין נוטלים הצפרניים כדאיתא בספר חסידים להר"י חסיד, אבל הרחיק הרבי ר' הירש ז"ל מרימונוב הי' נוטל, ואח"כ תמיד היה אומר שישכח שהיה ראש חודש, והסביר הרחיק הדברי יחזקאל ז"ל משינאווא, דפשוט הוא שלא אמר רק כנוו שהי' בן באמת, וא"כ האיך הוא שבכל ראש חודש שכת, רק "פיץ הינועל האט כוען געוואלט דער רבי ר' הערש זאל שערין די נעגיל לכבוד שבת" (נושנים רצו שהרחיק מרימונוב יקוץ צפרניו לכבוד שבת), לכך עשו שישכח באותן הרגעים שנוטל הצפרניים ע"כ. ועל פי זה יובן שכן הי' ביוסף, שבהזמנים שהי' שייך להודיע לאביו, אז שכח מבית אביו, כי ההשגחה העליונה רצה שלא יודע ליעקב היכן הוא, וז"ש כי נשני אלקים וגו' ואת כל בית אבי.

(משנויע ישועה)

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, רדו שיבזה וגו' (מב, א-ב). הנראה לי לרמז פי' למה תפרסמו עצמכם שאתם אנשים גדולים, ותתראו לפני בני אדם לראות צמעלמכם. רדו שמה, טוב לכס צחינת ירידה ושפלות, אני אשכון את דכא. (ישעי' ג, טו) וכן להלן כתיב (מג, כג) שלום לכס אל תיראו, ר"ל שלמות יהיה לכס, כשתהיו לנועים צמעשיכם, ולא תיראו לפני בני אדם. ו"ש (שם) אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכס מטמון צאמתכותיכם. פי' דבר זה של צחינת השפלות הוא לכס מטמון ירושה מאצותיכם. כמו שאמר אברהם אבינו ע"ה (י"ב, טו) ואנכי עפר ואפר, וכן יעקב אמר (גב, יא) קטנתי. כי ענין ההתנשאות, הוא צחינת שצירת הכלים אני אמלך, אבל צאמת ה' ימלוך לעולם ועד, כמזכר לעיל (עובדיה א, כא) לך ה' המלוכה.

(תפארת שלמה)

ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות וגו' (מב, ז). לפי המוספר מזהרה"ק משינאווא זצ"ל, כי פעם אחת התארח איצל הרמ"י טייטלבוים זצ"ל מסטרופקוב, ונכנס להאדמו"ר משינאווא חסיד אחד שהיה מומתנגדי הרב מסטרופקוב, וביקש מוכנו היות שהציעו לו שידוך אשר הוא מרוצה לזה ובאם האדמו"ר יכתוב להצד השני אז יגמר השידוך, והבטיח לו שייכתוב. ולמחרת נכנס החסיד הנ"ל להאדמו"ר ושאלו אם כבר כתב והשיב לו שאיננו כוסכים להשידוך, וחשב החסיד אולי סיפר האדמו"ר את הענין להרב מסטרופקוב והוא לא נתן לו לכתוב מפני שהוא מומתנגדיו, ויצא אליו בטענות למה לו להתערב בעניניו, ואמר לו הרחיק משינאווא זצ"ל שיזה לא נכון כי כשהצעת לפני את השידוך תיכף חשבתי שיזה לא מתאים, אך כאשר שאני עיצל לכתוב חשדתי עיצנו שיש לי פניה בדבר לכן כתבתי נוקדם וגם הראה לו את המכתב ומומילא אין עכוב מוצדי, ובכ"ז אני רואה שהשידוך לא מתאים. ועי"ז אמר שיזה פירוש הפי' ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות, ובתרגום מפרש חשב מזה דמיליל ענהו, ואין זה הפירוש לפי פשוטו, והנה יוסף היה רוצה שאחיו יסבלו קצת ולהנותיק בזה שלא יקבלו עונש על מכירתו, אבל אולי היה כוונתו בזה להתנקם

נוחם, והנה אם אדם נוקם בחברו הוא לא יודע אך לדבר כי בוער בו כעסו, אבל אם הוא חושב כל דיבור שמוציא מפיו אז בודאי אין כונתו להתנגם. וזה פני ויתנכר אליהם כי יוסף עשה עצמו כמי שלא הכיר אותם, והיה קשה להתרגום אך זה אפשר, אולי היה לו איזה פניה בדבר וכונתו היתה לנקום בהם, ע"כ פירש חשב כזה דמליל ענהוון, היינו כל דיבור שהוציא מפיו כמו שאין לו שייכות בדבר. ע"כ דברי קדשו.

(דברי יחזקאל החדש)

וידבר אתם קשות (בב, ז).

תרגום אונקלוס וחשיב מה דמליל להון אמר מה שאזיו הגא"ק רשכבה"ג ז"ל היה נהג לפעמים להכות אנשים הלא כתוב בתורה פן יוסף להכותו ואמר לדדיק אשר יכול להמתיק דינים יש לו להכות כדי להמתיק דינים אבל נריך לדקדק כמה נריך להכותו שלא יוסף להכותו ח"ו וגם לא יפחות מהשיעור הנריך להמתיק ממנו הדינים.

והנה יוסף הדדיק ע"ה דיבר אחס קשות ולכאורה קשה איך זיער את השצטים הקדושים, אך דאיתא בספרים דיוסף הדדיק רצה לבטל מהם הדינים שנתעוררו ע"י מכירתו, וע"כ חשב מקודם מה דמליל להון שלא יפחות מהשיעור הנריך להמתקם הדינים וגם שלא יוסף ח"ו שלא יהיה ח"ו בכלל אונאת דברים.

(דברי יחזקאל)

ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וזיו את האלקים אני ירא, אם כנים אתם וגו' אבל אשמים אנחנו וגו' (בב, יז-כא).

צ"ש כ"ק זקני הרה"ק איש אלקים רשכבה"ג הרבי מלוצלין ז"ע. והקשה, א' מהו זה שאמר להם את האלקים אני ירא. ותו מהו שהפסיק באמרו את האלקים אני ירא, צין זאת עשו וחיו לאומרו אם כנים אתם, והיה לו לומר מקודם את האלקים אני ירא, ואחר כך לומר צימד זאת עשו וחיו אם כנים אתם אתם וגו'. ועוד קשה להצין אומרו ויעשו כן, מהו העשיה שעשו כדבריו, ואם לומר שנתנו אחיהם האחד להאסר, הלא אח"כ כתיב (מג, כד) ויקח מאתם את שמעון וגו',

ופירש בזה, דהכי פירושו שיוסף הדדיק אמר להם אחי, אם תהיו הולכים צרעיונות כאלה שאתם אנשים שלמים והחסרון הוא צי, אזי לא תצאו לעולם אל השלימות האמיתי. ע"כ עתה, זאת עשו וחיו, שתאמינו ויהיה נגמר דעתכם ובלבד שכן הוא, את האלקים אני ירא, ובכן אין לכם להאשימי ולתלות צי האשמה כלל.

אך תצחנו את עצמכם, ותפששו צמעשיכם אם כנים אתם, ועל זה הוא שמסיים ויעשו כן, פירוש, שהחליטו דעתם ובלבד שכן הוא, והתחילו לפשפש צמעשיהם, ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו וגו' והתוודו ועשו תשובה.

(הרה"ק רבי מאיר שלום מפאריסוב ז"ע)

ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו וגו' (בב, כא). זה רבות בשנים שמועתי מוכ"ק אבי אדמו"ר שליט"א [הרה"ק האמרי אבות מגור ז"ע] על הפסוק בפרשת מוקץ ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו וגו' ויסוב מועליהם ויבד", למה בכה.

ואמר יוסף האט גיווינט, ער האט גיוויינט אז זיי האבין שוין לאנג חרטה גיהאט וואס זיי האבין עם פארקויפט, יעצט האט ער גיזען אז ערשט יעצט זענען זיי נותחרט" [=יוסף בכה כי חשב שאחיו התחרטו זה מכבר על המוכירה, ועתה נודע לו שלא, ורק כעת נותחרטים, על זה בכה], כי מזהפסוק נראה שרק עתה התחרטו על המוכירה, והוא חשב כי כבר התחרטו כקודם, וד"ל.

(חבית ישראל מגור ז"ע)

כי לולי התבונהבהנו כי עתה שיבנו זה פעמיים (בב, י). הנראה לרמז דברים הללו עפ"י מה שאנו אומרים (בתפילת שמונה עשרה) השיבנו אבינו לתורתך, לפי מה שכתוב בגמ' (ברכות ה.) פשפש ולא מלא יתלה ציטול תורה.

לכאורה נריך להצין, איך שייך לומר פשפש ולא מלא, אם הוא יודע שלא למד. אך באמת אף אם האדם לומד בהתמדה. אם אינו שמור מהעצירות, אז גם לימודו הוא כדבר בטל, כמו צמח שהוא צעין, ואפ"ה הוא בטל כמו שאינו, והו' (פסחים ד:) מדאורייתא ציטול צעלמא סגי.

כי ענין הלימוד הוא להורות לאדם דרך הישרה לעבודת הבורא צרוך הוא, ואם התורה איננה מדריכו לעבודה, היא צחינת ציטול מעיקרא. והו' שאמר יתלה ציטול תורה, שהלימוד שלו הוא גם כן בטל. והתקנה לזה מצוה צוה"ק, מי שעומד צחות לילה ומשים על לבו להתמרמר על חטאיו, ומתחרט על הימים אשר עברו וחלפו בהבל וריק, אז אורייתא מודעת לי חוביה. ואז עיניו תחזינה מישרים, וחטאתו נגדו תמיד לשוב בתשובה שלימה.

ו"ש השיבנו אבינו לתורתך, כי גם התורה אשר למד צריכה לתשובה שלימה, ואז כאשר ידע מה שחטא יכול לשוב בתשובה שלימה. וכדומה לזה מוצא באלשיך על פסוק (תהלים כ"א א') "למנצח מזמור לדוד צבא אליו נתן הנביא, כאשר צא אל צת שצע", כי עתה היה שמחתו בזה, כאשר ידע כי חטא, כי עתה ישוב בתשובה ויעלה לרצון. כי עד עתה היה סבור כי נעשה צהיתר, כמ"ש בגמרא (שבת ט.) כל היוצא למלחמת צית דוד גט כריתות כותב.

וזאת ידוע כי ראיית פני הדדיק והתקשרות עמו, מועיל לתיקון נשמתו לצבא לתשובה שלימה לנכון. כי ידוע המעשה מהרצ"ר חייקא מהמדורא ז"ל וכו'.

לכן גם צענין השצטים שמכרו את יוסף, לא עלתה על לבם כי עשו עוול בזה, כי המה סברו שעשו מצוה בזה, לכן לא חזרו בתשובה. אך עתה כאשר צאו אל יוסף וראו פניו, והיה צדורו צחינת צדיק יסוד עולם כמ"ש (צ"ג ג) כי צן זקונים הוא לו. לכן צראיית פניו נתעורר לבדם צהרהור תשובה על מה עשו ככה,

ו"ש (שם מ"ג) אצל אשמים אנוחנו וגו'. ו"ש (שם כ"ג) והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המלך ציננתם כמ"ש (איוב ל"ג, כ"ג) "אם יש עליו מלאך מלך אחד מני אלף" כי כאשר התודו על אשר חטאו, נתעורר למעלה טוב צדעם כי צראית פניו נמשך עליהם עול מלכות שמים, לשוב בתשובה שלימה לפניו.

זה שאמרו כי לולא התמהמהנו, לראות פניו המאירים. כי עתה שצנו זה פעמים, היינו חוזרים בתשובה זה פעמים, כמצואר לעיל. (מפארת שלמה)

וישתו וישכרו עבמו (מג, כד).

פ"א ישב רבה"ק נושינאווא ז"ל בסעודה ואחד מואגשים החשובים ישב אצלו והובא לפניו בקבוק יין מוזהב אחד ומוזגו לשניהם כוסות, והרב ז"ל תפס ברעיונותיו ועסק בשיחותיו ואל הכוס לא שלח ידו. ויהי כראות הג"ל שהרב תפס ברעיונותיו ויצנא לשתות ושתה כוסו, ובין כך וכך בא בעל היין בבהלה שבנו החליף ולא הביא היין שאמרו לו זה היין אין כדאי להרה"ק לשתותו, ונתקיים בו המקרא לא יאונה לצדיק כל און.

ונצטער מאד הג"ל היישוב אצלו ויתרעם על הרב ז"ל על מה שלא אמר גם לו שאל ישתה, ויאמרו לו הרב ז"ל לא נביא אני, רק אמר לו פ"י הפסוק הנאמר בבני יעקב בפרשת מוקץ, וישתו וישכרו עמו, ופ"י רש"י ז"ל מיום שמכרוהו לא שתו יין ואף הוא לא שתה ועכשיו שתה, והוא פלא מאד בשלמא יוסף שתה שראה את אחיו בביתו ושמוח אבל אצלם מה שמחה היום מיומם ומה ראו לשתות היום הלא המה לא ידעו שיוסף הגהו,

אלא ודאי שהשבטים הקדושים לא אכלו ולא שתו מעולם רק מה שידיהם נתנו לתוך פיהם וידיהם לא עשו רק מה שהוא לעבודת הבורא, ועתה "האט זיך געלאזט טרינקען האבין זייא געטרינקען". ועיין לעיל פ"י ורא עה"פ ויאמרו ה' נתי סוכיך על רוח"ק באיסורין.

(דברי נחום סטראפקוב)

וישתו וישכרו עבמו (מג, כד).

יש עוד צמינה להצמין צכור הצמינה [אם הוא נדיק האמיני] אם צבואם אל הנדיק הגדול אזי אין יכולים להתפלל וללמוד כאשר הם צמינם, וכהה התלהבות מעט, דמיון כנר לפני האצוקה שכהה מאורו לפני אצוקה. כן הם נופלים ממדריגתם צבואם אליו. ואחר כך נתלהב לצם כאור שלהצת של גחלי אש של הנדיק, אזי הסימן הוא כי הוא נדיק אמיתי וכו'. וקאמר לנו התורה הקדושה סימן שנופלים ממדריגתם בתחילה צעומדים לפניו כנר לפני האצוקה, זה סימן הוא שהוא צמינת נדיק יסוד עולם].

זה היה מה ששמעתי מפי הרב המגיד צו"נא קדישא מ"מ דק"ק קאזניץ זוק"ל, שאמר: וישכרו, הוא לשון צלול הדעת, שנתצללו דעתם. [ולדברינו ולעניינינו הג"ל הוא כפתור ופרת, שפירושו שפלו מתחילה ממדריגתם צבואם אליו כנר לפני אצוקה, וזהו וישתו וישכרו עמו כנ"ל, ודו"ק].

(מאור ושמש)

הם יצאו את העיר לא הרזיקו, ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדוף אזורי האנשים וה'ש' ג'ת"ב, (מוד, ד).

בשנת תרצ"ז לפ"ק ביקר הרה"ק בעל האימורי אמות' מגור ז"ע בארץ ישראל, ופגש בהחסיד רבי ליפא שוואגער ז"ל [מוחשיבי חסידי הוסיאטין] שהתעסק בהדפסת והוצאת ספרי קודש וכת"י לאור עולם [ופעל רבות ונצורות בזה, ואת מפעלו בזה כינה בשם "דובב שפתי ישנים"], לכן מסר לו האימורי אמות' כתב יד מוהרה"ק רבי חיים וויטאל ז"ע על התורה שהיה ברשותו כדי שידיפסו ויפרסמו ברבים ויחזירו לו כאשר יסיים להעתיקו ולהדפיסו.

אולם באותם ימים התחילו הפרעות והמאורעות על ידי הישמועאלים הרשעים ימ"ש, והרגו וטבחו בבני ישראל עם קודש ללא רחם, וזה גרם לו שלא היה יכול להתעסק בעבודת הקודש ולהפיצו ברבים. כאשר ראה בשנת תרצ"ט שעדיין לא הספיק להדפיס את הכת"י החליט להחזירו לבעליו, לפיכך כאשר שמע שהרה"ק רבי אברהם אלימלך מוקארלין ז"ע הי"ד נוסע מארץ ישראל לפולין, ביקש ממוני שיקח עמו את תכריך הכתבים וינסרנו להאימורי אמות',

אולם כאשר נכד הרה"ק מוקארלין על אדמות פולין כבר פריצה המלחמה הנוראה ונשתבשו הדרכים ולא הצליח להעביר את הפקדון לבעליו, ולאחר זמן קצר נהרג ע"י הרשעים על קידוש ה' והכתבים היקרים נאבדו ונעלמו. ויהי כאשר עלה האימורי אמות' לאר"י בימים ההם, לאחר שהצליח לברוח מידי הרשעים בניסי ניסים, נכנס החסיד אל האימורי אמות' והתנצל לפניו מאד על אובדן הכתבים, הרגיעו האימורי אמות' ושאלו "נו, לפחות הסתכלת בכתבים?", השיב הלה שאינו זוכר מאומה,

נענה הרבי ואמר "אני אגיד לך נאמר אחד הכתוב שם", דהנה בפסקו בפרשת מוקץ כתיב (בראשית מוד, ד) "הם יצאו את העיר לא הרחיקו, ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדוף אחרי האנשים וְהִשְׁתַּקְתֶּם", ויש להבין מדוע הדגיש להם יוסף לרדוף אחרי השבטים, **בטרם יספיקו להתרחק מן העיר**, ואמר לתרץ, הנה נפסק בשו"ע (או"ח סימן קי סעיף ד) שהיוצא מן העיר צריך לומר "תפילת הדרך" אחר שהרחיק פרסה מן העיר, לפיכך הורה יוסף לעבדיו שימחרו להשיגם טרם יאמרו "תפילת הדרך", כי אחר שיתפללו לא יצליחו לעשות להם שום דבר רע, כי התפילה תעשה פירות ולא יצליחו להזיקם,

והוסיף האימורי אמות' מדיליה, שלכן נמני הורה לעבדיו בתחילה שימלאו אמתותיהם תבואה כפי מה שיוכלו לשאת, וכמו שכתוב (פסוק א) "מלא את אמתות האנשים אוכל כאשר יוכלון שאת", כי זה גרום להם שלא יוכלו למהר בחזרתם כובד המושא, וממילא ישיגו אותם עבדיו טרם יספיקו להתרחק מן העיר ולא יאמרו עדיין "תפילת הדרך" (הובא בקויער אמרים ב'פרדס יוסף' פרשת וישב).

ויש בזה לימוד גדול מאד, שהתפלה מוגינה על האדם מפני הפרענויות, וצריך להאמין בזה, כי אם נזכה להשריש היטב ידיעה זו בקרבנו נבוא לחשיב יותר את כוחה של התפלה, וזה אף גרום לנו לגשת אל הקודש בכבוד ראש ולניצל מתנה טובה זו שניתנה לנו לדבר אל המלך בכל עת ובכל שעה.

(באר החיים)

הרה"ק רבי חיים מטשערנאויץ נולד לאביו הקדוש רבי שלמה, מרביץ תורה בק"ק הורדאנא, נצר מגזע אראלים ותרשישים. מסופר, שזכה להוליד נשמה קדושה זו בזכות מסירותו הנפלאה עבור מצות חליצה לאשת אחיו שהתגוררה מרחק רב מעירו. בשוכו משם נגלה אליו אליהו הנביא זל"ט ובישרו כי יפקד בבן זכר בעל נשמה גבוהה וקדושה, אשר אור תורתו וקדושתו תאיר ותזרח על פני תבל.

בנעוריו קיבל את תורתו - יחד עם הגה"ק בעל "דעת קדושים" מבוטשאטש - מפי רבו בנגלה הגאון רבי צבי הירש קרא, רבה של בוטשאטש.

כאותו זמן החל גם להסתופף בצל רבו המובהק הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע. שם התבלט כאחד המיוחדים שבחבורה, כשרבו מרעיף עליו אהבה וחיבה מיוחדת. הדבר בא לידי ביטוי עז בהסכמתו של בן המגיד הק' מזלאטשוב, ה"ה הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניטץ, על ספרו של רבינו "שער התפילה": "ראיתי וידעתי מטעם עריבות חיבת ידידות מכבוד אבי ארמו"ר הרב הקדוש החסיד המפורסם לכל באי עולם, מוה"ר יחיאל מיכל זלה"ה אליו, שחיבבו ביותר ויותר, ככבת עינו היה אצלו ואהבת עולם חיבבו".

לימים נתמנה לרבה של עיר קריפטץ, אך שם לא האריך ימים על כס כהונתו, אחר שמחמת ריב שפרץ בינו לבין תושבי העיר שלא אבו לקבל את תוכחתו, נאלץ בערש"ק לעזוב את העיר.

בשנת תקמ"ט נקרא אחר כבוד לכהן פאר כרבה של טשערנאויץ, בגליל בוקובינה, שם הנהיג ברמה את עדתו, אשר אהבוהו אהבה עזה. עשרים ושלוש שנים ארכה כהונתו, עד אשר פרצה המלחמה בין אוסטריא לרומניא, וכתוצאה מכך עבר כל חבל בוקובינה לידי האוסטרים, שהחלו להצר את צעדי היהודים כשגזרו לאסור תפילה בציבור, וכן על חובת הלימוד בבתי"ס הממשלתיים.

רבינו שלחם כנגדם בכל עוז, כאשר הקהיל קהילות ברבים ולימד את עדתו תורת ה', נאסר ע"י השלטונות. לאחר מאמצים מרובים הצליח להשתחרר והוכרח לעזוב את העיר.

עם שחרורו התכונן למלאות את שאיפתו העזה מאז, לעלות ולחונן את עפרה של הארץ הקדושה. בדרכו לא"י, עבר דרך עיר בוטשאן, ולהפצרת בני העיר נעתר לכהן פאר בעירם. שלש שנים שהה שם עד אשר עלה בידו להגשים את מאויו לעלות לא"י.

שם השתקע בעיה"ק צפת, ובה חי את שארית ימיו בקדושה ובטהרה עד יום הסתלקותו לגנזי מרומים ביום כ"ז כסלו, תקע"ח (לאחת הגירסאות). זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

(עלים לתרופה, בעלזא)

הרה"ק רבי חיים טירער מטשערנאויץ זצ"ל, נולד לאביו רבי שלמה בשנת תק"כ. מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש והגה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זצ"ל. חי רב במאהילוב, בוטשאן, קישינב, טשערנאויץ, ובסוף ימיו בשנת תקס"ז עלה לארץ ישראל ונתיישב בעיה"ק צפת תובכ"א, שם נטמן במערה בביה"ח העתיק.

חיבוריו הקדושים

(א) חבורו הגדול באר מים חיים" על התורה, מכיל דברים יקרים מפז ומפנינים, מלין דנהירין, דברי מערנים לחיך מתוקים, מדבש וצופים, כל טועמה יאמר אשר בהם אצור כל כלי חמדה וסגולת מלכים, וגם

בשמים ופרחים מדברי צדיקים וקדושים עמודי עולם אשר בית ישראל נשען עליהם: כמו ממרן הארז"ל, ממרן רבינו ר' חיים ויטאל, ממרן רבינו הבעש"ט, מרבינו המגיד הגדול ממעזריטש, ממורו הרה"ק ר' מיכלי, מהה"ק ר"ש מאוסטרופאלי, מהה"ק ר"ש מניקלשבורג, מהה"ק ראי"ה מאפטא, מהה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן ועוד מהרבה גאון"צ זי"ע.

(ב) "סדרו של שבת" חבור נפלא מאוד בדרושים נשגבים, מקדושת יום השבת לחזק ידיים רפות ולהלהיב בלבבות להאחו בנועם קדושת השבת העולה על כל החגים והמועדים ושקול כנגד כל מצוות התורה; הספר נחלק לשערים, ושרשים וכולל בתוכו כמה שו"ת בפלפול זך וסברה ישרה.

(ג) ספר "שער התפלה" בו ערך וסדר ברוב קדושתו סדר העבודה לישראל ללמד את בני יהודה לעלות במעלות הסולם העולה למעלה, וחלקו לעשר שערים של עשר לשונות התפלה (מובא במאמר ר"י פ' ואתחנן בב"ר) ועשה בהם כוונים כנגד עשר ספירות, בסוף הספר נדפסה תשובתו הארוכה והערוכה בפלפול עמוק רחב נגד הגאון מהר"י לאנדוי בעל נוב"י זי"ע בענין נוסח "לשם יחוד" שנהגו כל הצדיקים לאמרו, והגאון הנ"ל התנגד לזה והרב יוצא כנגדו בתוכחת מגולה ובראיות ברורות מראשוני הפוסקים ומהאחרונים בנגלה ובנסתר יעו"ש באריכות.

(ד) ספר "ארץ החיים" ח"א לקוטים יקרים על נ"ך, וח"ב חידושי הלכות ואגדות על מס' ברכות ובהקדמתו כתב המ"ל הראשון שהכתבים היו למראה עיני הרה"ק אור שבעת הימים מוה"ר ישראל מרוזין זצ"ל ופי קדשו נקבו בשם "ארץ החיים".

מרגלא בפי העולם שהה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע אמר פעם, אשר הספר מוסר הראשון שלמד בו היה הס' באר מים חיים,

זקיני הגאון הקדוש מצאנו זי"ע אמר על הספה"ק "באר מים חיים", שספר זה "מאכט פלאטערן דאס הארץ צום לעבעדיגן בורא" (מרתת את הלב לקל חי).

(דברי חנה (מהגה"צ רבי חנה הלברשטם מקאלאשיץ זצוק"ל ח"ב)

סיפר הרה"ג מוה"ר ר' חיים מרדכי ראלעער ז"ל בעמח"ס שו"ת באר חיים מרדכי, שאצל הרה"ק מרוזין זצ"ל הי' חשוב מאד הספר הקדוש באר מים חיים, ומסביר שאין הוא רואה שום ספר שיהי' כתוב בצורה של כדבר איש אל רעהו כמו הספר הקדוש הנ"ל,

וסיבת הדבר היתה מאחר שמנהגו של הרה"ק בעל באר מים חיים ז"ל היתה שכל ליל ו' הי' רגיל לפתוח את הארון קודש ודיבר דבר התעוררות ומוסר ולא הי' בשם אף אחד אלא הסופר שכתב את כל אשר שמע, (ולכן הוא כדבר איש אל רעהו).

כתב הרה"ג המפורסם מוה"ר יוסף הכהן שווארץ (שליט"א) ז"ל מק"ק גראסווארדיין יע"א בשם מר חותנו הגאון מבאניהאד שבהיותו בשנת תרנ"ב משובתי ש"ק בצל הרה"ק מוה"ר"י מבעלזא זי"ע שמע ממנו אז שהפליג מאוד בשבחו של רבנו הבאר מים חיים וגם סיפר מעשה נפלא ממנו

וביום א' אח"כ רבים מהאנשים שהיו שם קנו להם את הספר החשוב הזה, להביא ברכה לביתם וגם הוא ז"ל עשה כן ומאז והלאה בכל מוצש"ק אחרי שתיית מים לזכר בארה של מרים, עיין בסה"ק הזה ועשה עליו הגהות ציונים והערות. וזה תוכן העובדא הרה"ק מהר"י הנ"ל זי"ע.

כתב הה"ג מוה"ר ראובן מנחם לייפער (שליט"א) ז"ל הנ"ל בשם אדמו"ר הה"צ מסיגט בעל עצי חיים זצלה"ה אשר אמר פ"א בתוך השיחים כי מה שכתוב בספרים הקדושים שהעיון בספרי מוסר קודם לימוד גפ"ת וש"ע הוא סגולה נפלאה שהתלמוד יביאהו לידי מעשה, זאת אפשר להשיג במיוחד באם מעיינים בס' באר מים חיים כי הוא כרכא דכולי ביה.

המסורת מספרת פלאות מלידתו בקדושה.

לאביו הר"ר שלמה ז"ל היה אח עתיר נכסין במדינת הים הרחוקה אשר נעדר כלי בנים ל"ע, וברבות הימים נודע הדבר לאחיו ה"ה אבי רבינו ז"ל והתחיל רוחו לפעמו הלא יש לפני כעת מצוה גדולה היינו מצות חליצה, אבל איך אפשר לקיימה, ואם אמרתי אחכמה להשיג המצוה הזאת החשובה, שאינה מצויה ותדירה, אבל והיא רחוקה בכרכי הים אשת האח שם דירתה, ויהי היום ויגמור בדעתו לאמור יעבור עלי מה לא אחיש לטירדת הנסיעה ולא אשקוט עד אשר אוציא את חפצי לפועל.

ויעבר מעיר לעיר ומכפר לכפר בשיירא ברגל ובעגלה, כי מסילת הברזל טרם היתה עוד ומכ"ש מכוניות מסע לא היו אז כמו עתה, וילך הלך ונסע בעירום ובחוסר כל, ולא חש לכל הנסיעות הרבים והקשים כי לבו ידע היטב אשר להגיע למצוה גדולה וחשובה כזו, לאו מלתא זוטרתא היא, ולזאת נשאר איתן בדעתו, לא עצרוהו גשם שלג קור ורעב עד בואו למל אשר משם אניות יהלכון, אבל לא היה בידו מאומה לשלם שכר הנסיעה באניה והתחנן לרב החובל להעבירהו את הים בשכר שישימש אותו ואת אנשיו, ויעבוד עבודת עבד.

וד' נתנו לחן ונתרצה לו רב החובל. בדרכו עברו עליו סיבות וענינים שונים ומשונים עד הגיע למחוז חפצו, העירה אשר דרה שמה אשת אחיו המנוח, ויהי כבואו לבית אחיו אחרי הרפתקאות הרבות ותעצומות ובמסרו את הסימנים האמתיים, שהוא הוא היבם היחיד ששם נפשו בכפו לקיים מצות חליצה. מה מאוד גדלה השמחה; וביחוד אחרי שהיבמה כבר התיאשה מלהתיבם וחשבה להשאר עגונה צרורה לכל ימי חייה אבל דא עקא שבכל העיר הזאת לא היה ב"ד כשר, כי המדינה היתה אז משובשת בגסות הרוח ונבערה מדעת תורה עוד יותר מאשר היא היום, ולכן נאלצו לנסוע עוד כמה מאות פרסאות עד שמצאו ב"ד הגון בקיא בטיב חליצה כדת וכדין.

אך למותר לתאר את שמחת שניהם כי גדול היא. הרב ר' שלמה ז"ל שמח כי עלתה בידו לקיים המצוה הגדולה והחשובה הזאת אשר מסר נפשו עליה, והיבמה, כי נשתחררה מכבלי העגון. בהפרדו מעליה בקשה להעניקו מעשרה וטובה, והאיצה בו לקבל שכר טירחתו הגדולה אשר טרח בשבילה, אבל הוא לא רצה לקבל ממנה כלום, כי אמר אשר כל חללא דעלמא לא ישו לו בערך המצוה היקרה הזאת המזדמנת רק ליחידים ורק לעתים רחוקות ובאה לו אחרי מסירת נפש ונסיונות קשים על כן לא יקבל כסף מחירה.

ויברך אותה וילך וישב לביתו באותו הדרך הקשה אשר בא, בדרכו פגשוהו זקן בעל צורה וישאלהו למטרת נסיעתו והרב ז"ל בתום לבבו ספר לו את כל המוצאות אותו וסיבת נסיעתו, כשמע הזקן את כל זה ויחפץ ג"כ לתת לו מנה יפה ויפצר בו מאוד לקבל ממנו לכל הפחות סיוע להוצאות דרכו הגדולה אבל הרב סירב לקבל מפילו מתן הכי קטן שלא לפגום במצוה הזאת בשום פנים ע"י הרווחת ממון, ואחרי טענות והפצרות הרבה שלא הועילו כלום גילה לו הזקן כי אליהו הנביא הנהו ובא לבשרהו אשר בשכר מסירת נפשו הגדולה על המצוה הזאת לבלתי כל פני' צדדית ולבלי קבלת פרס בלתי לר' לבדו עשתה רעש גדול למעלה ובזכות זה יפקדוהו בכך זכר בעל נשמה גבוהה וקדושה אשר אור תורתו וחכמתו יזרח על פני תבל.

וכאשר אמר כן היה, כי נולד לו רבינו המחבר הקדוש, אספקלריי המאירה, אור ישראל וקדשו כקש"ת מוה"ר חיים זצלה"ה אשר שמש בכתר הרבנות בקהלות הכי חשובות בארץ וואלחיי, מאהילוב, באטישאן, קשנוב, טשערנוביץ והגליל בוקאווינא ולבסוף ימיו נסע לאה"ק ונפטר בעיה"ק צפת תובב"א.

רבינו זצ"ל וחברו הנאמן הגאון הקדוש קש"ת מוה"ר אברהם דוד זצ"ל מבוטשאטש בעהמ"ח הספר הנפלא "דעת קדושים", היו חברים מקשיבים לקול הגה"ק גדול בדורו מהרצ"ה זצ"ל בעהמ"ח ספר שו"ת "נטע שעשועים" שהיה אז אבד"ק בוטשאטש, ועוד בימי נעוריו החל רוח ד' לפעמו ונסע הרבה להרה"ק אור עולם ר' מיכלי מזלוטשוב זי"ע שהיה רבו המובהק.

והגני להעתיק כאן מש"כ בס' "קבוצת יעקב" מהרב החסיד מוה"ר יעקב (בן הרה"צ מוה"ר משולם נתן מרגליות זצ"ל ראבד"ק ברדיטשוב בהרה"צ ר"ש מזאלישטשיק אשר ישב שנה תמימה בבית הבעש"ט זי"ע ואביו הנ"ל הסתופף בצל כ"ק רבנו המחבר והגה"ק בעל צמח ד' לצבי ועוד צדיקי זמנו ז"ל) וז"ל: שאלתי את אבי ז"ל אם אמת הדבר מה שאומרים, כי מן עש"ק אחרי טבילתו עד אחרי ש"ק גבה במידת ראש, והשיב לי, בני, אתה ידעת כי אין דרכי לגזום וגם לא מדדתי קומתו, אך זאת אומר אני לך בעדות ברורה, כי ראיתי אותו בכל עש"ק בלכתו אל המרחץ ובבואו משם, וממש לא בא אותו האיש שהלך ונדמה כליל לאיש אחר בצורתו בקומתו ובכל תואר גופו הקדוש היה משונה מבראשונה.

נפלאות מספרים ממדרגותיו הנשגבים של ה"באר מים חיים" זי"ע ביום השבת קודש. ואמרו שביום השביעי עלה ונתעלה וגבהה קומתו במידת ראש. ושמעתי מזקני הרה"צ רבי אלתר חיים הלוי שו"ב זצ"ל מעיה"ק טבריא.

שמע מוזקן אחד מזקני צפת בשם רבי יצחק אייזיק ע"ה שהאריך ימים למעלה ממאה שנה. וזכר עוד את הרה"ק בעל באר מים חיים זי"ע. א. שפעם היה ברית מילה באחד מימי החול. והרה"ק הבאר מים חיים הלך עם בגדי השבת, "און ס'האט זיך נאך געשלעפט דעד קפטן" והבגד נסרך אחריו. שבגדי השבת בימות החול היו ארוכים יותר ממידתו.

(כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב ירושלים זצוק"ל "מעין דוד"),

הגאון המפורסם ר' דוב בעריש ויידענפעלד מטשעבין זצ"ל, היה רגיל לומר, שמה שאומרים העולם על הרה"ק ה"באר מים חיים" זצ"ל, שהיתה קומתו גבוה בשב"ק מבשאר ימות החול, בפשטיות הכוונה היא, שבימות החול מגודל השתתפותו בצער השכינה היתה קומתו כפופה, ובשבת קודש בהרגישו קדושת השבת כפי מדריגתו, נתישרה קומתו, וע"כ הי' ניכר ונראה לכל רואיו עם ראש גבוה מימות החול.

(הגה"צ רבי אלחנן היילפרין שליט"א "פה שיחתן" ח"ב),

מסופר כי פ"א בליל שבת קודש כאשר הלך לנוח מעט מעבודתו הנאדרת בקודש, חיכה המשמש שיקרא ק"ש שעל המיטה וישכב עצמו על המיטה ויעש גם הוא כן ונרדם. באמצע הלילה התעורר המשמש בבהלה בשמעו קול פסיעות בחדר הבאמ"ח, ונחרד אולי חדר גנב לבית הבאמ"ח. נטל מיד את ידיו ופתח במעט את הדלת להציץ מי הוא המסתובב,

לתדהמתו ראה את הבאמ"ח מסתובב בחדר הלך ושוב, פניו להביים בלהבת אש וזועק הוא עם ברענט עס ברענט, התלמיד הבין שיש לרבו כאבים ששורף לו באיזה מקום, ורץ אליו בחרדה בשאלה האם להביא

רופא וכדו' ענה לו רבו, אין זה שייך לרופא, "עס ברענט", שאלו תלמידו היכן בוער אש אינני רואה בשום מקום אש, נתלהב הבאמ"ח ואמר לו עס ברענט קדושת השבת, האיך אפשר לשכב לישון כאשר בוער בי השבת קודש, (וכן רואים גודל התלהבותו בשבת קודש בספרו סידורו של שבת).

(כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען זצ"ל "קובץ נועם שיח")

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מסקולען שליט"א ליל ד' רחנוכה כ"ח כסלו תשמ"ז ביומא דהילולא של הבאר מים חיים זצוק"ל כשנתמנה הרה"ק הבאמ"ח זי"ע לרב בעיר טשערנאוויטץ היו שם כל הפיאקערס היינו הבעלי עגלה מחללי שבתות רח"ל, וקראם הרה"ק הבאמ"ח ז"ל ודיבר אליהם על קדושת השבת, וביקש מהם בתחנונים שיפסיקו מלחלל השבת, ואמרו לו הרי עיקר פרנסתנו היא בשבת וכו', והבטיח להם שאם ישמרו את השבת לא יקפחו מפרנסתם כלום, ואדרבה וכו', וכשראו שלא יניח מאתם להפציר שיפסיקו לחלל השבת, הבטיחו לו, אבל רק בפיהם ונהגו כמו מקדם לחלל השבת רח"ל, ובשבת ראשונה נפלה עגלה אחת, ונפל הבעל עגלה ממנה ונרמס מן הסוס עד שמת רח"ל, ובשבת שני' קרה כזה ממש עוד הפעם, וכן בשבת שלישי'ת, וראו כולם כי יד ה' היתה בם, אז באו אל הרה"ק הבאמ"ח ז"ל והבטיחו לו שיפסיקו מלחלל את השבת,

ובזמן שבאתי עם כ"ק אאמו"ר זצוק"ל (הרה"ק מוהרא"ז מסקולען זצלה"ה) אל עיר טשערנאוויטץ עדיין היו זקנים שסיפרו לנו מעשה זו, וכל בעלי העגלה שם אף היותם כולם אנשים פשוטים מאד, עכ"ז ענין שמירת שבת קודש הי' אצלם במסירות נפש בקבלה מזקנים ואבי זקנים מזמן הבאמ"ח ז"ל זי"ע.

(מרשימות הרה"ח ר' יהושע זאב לערנער שליט"א "נצוצי אורות")

הרה"צ רבי מרדכי הערש שמרלר ז"ל סיפר ששמע מזקני צפת שהיה שם יהודי אחד מפשוטי עם שנקלע פעם לשולחנו הטהור של הרה"ק בעל "באר מים חיים" בליל שבת קודש, ונרדם הלה על השולחן, והוכיחו הרה"ק ואמר לו: שבת! האיך תוכל לישון, הלא נצטוונו לשמור את השבת, והשומר הישן מועל בשמירתו...

ונתעורר הלה ונכנסו הדברים לנפשו ומאז לא היה יכול לעצום עיניו ביום השבת. ועד סוף ימיו היה יהודי זה בא בליל שבת אל בתי המדרשים לתת שבח ושירה לק"ל אשר שבת ברא, והיה הולך וסובב על בתי הכנסיות וגם של הספרדים ואומר תהילים, והיה נייעור כל השבת כולו ("מעין דוד" לעלובי ירושלים)

נודע לרבים גודל התלהבותו כאש בוערת מקדושת הש"ק, שלא הניחה לו לישון כמו שאמרו בשם הצדיקים עה"פ ושמרו בני ישראל את השבת, כמו השומר שאסורה לו השינה, רק עליו לעמוד על משמרתו ולשמור, ופ"א ראה והנה איש אחד שקוע בתרדמה עזה ביום השבת ונדמה לו כי האיש הזה נתעלף, ויקח מים קרים ויטול עליו להשיב את רוחו אליו, האיש.

התעורר מיד משנתו נדהם מאוד למראה עיניו אבל לא הרהיב בנפשו עוז לענות עזות וכדומה, אז ניגש רבנו אליי וביקש למחול לו על שגגתו והניח ידיו הקדושים על האיש בחבה יתירה ומאז והלאה נבצר ממנו לישון עוד בשבת מגודל קדושת היום.

יהודי מחסידי הרה"ק ר' שלום מבעלזא בא ליטול רשות מרבו לעלות לארץ ישראל. אמר לו ר"ש: הנני מסכים לזה, אבל קודם לכן ברצוני כי תיסע לשבות בעיר טשערנאוויטץ בבית מדרשו של הרה"ק בעל באר מים חיים זי"ע, ואחר שבת תשוב הנה לספר את כל המוצאות אותך שם, ואח"כ תוכל לנסוע לדרכך בשלום.

הלה עשה כמצווה לו מפי רבו, שבת בטשערנאוויטץ ושב לבעלזא. הרה"ק החל לחקרו על כל פרט, כיצד עברה עליו השבת, פתח החסיד ופירט: הגעתי בערב שבת, אכלתי ושבעתי, אח"כ התפללתי מנחה קבלת שבת ומעריב, וסעודתי סעודת שבת. ומה עשית אח"כ, שואלו הרה"ק. למדתי מעט. ואח"כ, שכבתי לישון. שואלו הרה"ק: האם יכולת לישון, לא! עונה החסיד התהפכתי על הספסל בביהמ"ד ולא עלה בידי להתנמנם. מה עשית אח"כ, קמתי הכנתי עצמי לתפילה, התפללתי, סעודתי סעודת היום. ואח"כ מה עשית, הנחתי את עצמותי על הספסל לחטוף תנומה, אך שוב לא עלה הדבר בידי.

אחר שסיים לפרט את כל סדר היום שעבר עליו בשבת, פתח הרה"ק ר"ש ואמר לו: אכן לשם כך שלחתיך לשבות שם, כדי להראות לך נועם זיו וגודל כח קדושת השבת, שכידוע בוערת בו בהרה"ק בעל באר מים חיים זי"ע בכל איבריו, עד כדי כך שגם כותלי בית מדרשו ספוגים בקדושת השבת ואינם מניחים לישון בשבת, ולכן שלחתיך לשבות שם כדי שתוכח כי השבת אינה נותנת מנוח לגוף ולא לשם כך ניתנה.

ועתה כאשר ברצונך לעלות לארץ ישראל, ידוע תדע כי ארץ ישראל היא בבחינת שבת, קדושתה דומה לקדושת שבת, ואינה עשויה למנוחה ושינה. לפיכך, אם ברצונך לעלות לארץ ישראל לשם מנוחה ושינה גרידא, אזי מוטב כי תשאר כאן בחו"ל ולא תעלה ארצה.

(הרה"ח ר' ישראל זילברשלג ז"ל "מקור ישראל")

פעם חלה רבנו מאוד והיה מוטל על ערש דוי ימים רבים וכל הרופאים חרצו עליו משפט יאוש ר"ל, וכשלושה ימים שכב כאבן דומם לא פתח את עיניו ולא דבר מאומה ורק כפעם בפעם נתנו לתוך פיו מעט רוטב וכיו"ב מסמי הרפואות, פתאום התחזק וישב על מטתו ובהניחו ידיו על ראשו צעק בקול: אוי אויה! והעומדים סביבו נשערו ונתבהלו מאד למראה הפלא הזה.

ויקרב אליו אחד מאנשיו ושאלהו לסיבת צעקתו, ויאמר לו רבינו האינך רואה כי הבעש"ט זצלה"ה עומד אצלי, ויבעת האיש עוד יותר, ואולם מצב בריאתו של רבנו הוטב אחרי זה וישב לאיתנו הראשון ויספר מה שנעשה עמו בחליו וכמעט שיצא נשמתו וראה את עצמו מרחף בעולמות העליונים וירא את הבעש"ט ויתחנן לו: רבי עשו לי טובה שירפאני השי"ת! ויאמר לו הבעש"ט: בני מה אעשה לך וכבר נגזרה גזרה והשבת לי: שדרך קדשו של הה"ק ר' מיכילי מזלטשוב היה, שלא בירך ברהמ"ז בסעודה שלישית בש"ק טרם שדיבר איזה דבר מכבודכם (מהבעש"ט), פ"א נמשכה הסעודה עד אור היום וצוה להביא תיכף מים אחרונים ואני הזכרתיו ואמרי לו: רבי! עדיין לא דברתם כלום על אודות הבעש"ט זצ"ל, ואמר לי הרבי מזלטשוב, צדקת בדבריך ומיד צוה לסלק את המים האחרונים ודבר איזה ענין מכבודכם ואח"כ בירך ביהמ"ז ובטח היה לכבודכם נחת רוח מהדברים ההם, והלא אני הייתי הגורם לדבר, ולזאת החובה עליכם לעשות עמי טובה.

ויען אותי הבעש"ט כן דברת ואני אעשה לך, הנני מברכך ובטחוני שברכתי לא תשוב ריקם; והנה בהתחילו לברכני לא פחדתי כי כמעט לא נותרה אז נשמת בי, אך בכל רגע ורגע כוחותי הלכו וחזקו, ואראה אותו עומד לנגדי וידיו הקדושות על ראשי ומברכני אז פחד ומורא אחרתני וצעקתי.

פעם אחת בא לפניו גביר בעל אחוזה גדולה וסוהר בהמות מגליל צרנוביץ וקבל לפני רבנו היות ושלח שוורים הרבה לווען ועתה הגיעתהו הידיעה כי נפגעו בחולי מתרבך ורובם כבר מתו בדרך ויש לו הפסד רב ויאמר לו רבנו אם תקבל עליך לא לעבוד בבקרך בשבת כי אז לא ימותו עוד, ואמר ע"ז מליצה בנטריקון של שבת" היינו שורך

ב'שבת ת'עבוד ש'ורך ב'דרך ת'מות, אבל אם ש'ורך ב'שבת ת'נוח אז ש'ורך ב'דרך ת'לך.

ובנ"א פעם בערב שבת קודש בא יהודי אל ה"באר מים חיים" בבקשה שיברך את השוורים שלו, וענה הרה"ק הנ"ל: מה הנך חושב שאברך את השוורים שלך שירעו בשבת, שבת נוטריקון ש'בת ב'המתך ת'לך, ש'בת ב'המתך ת'מות. והתחיל האיש לבכות וצעק, לא רבי, הם לא ירעו בשבת.

נענה הרה"ק הבאמ"ח: ש'בת ב'המתך ת'נוח, ש'בת ב'המתך ת'צליח.

(מרן הרמ"ח, סלונים)

פעם אחת באו אליו על יוה"כ שלשה אנשים מפלך מארמארוש והאחד נפל למשכב ולא עצר כה ללכת אל בית התפלה לא ביוה"כ ולא בימי חג הסוכות וביום שמחת תורה גברה עליו מחלתו במאד, כל כך גדלה עד שהרופאים אמרו לו נואש,

ובאו שני חבריו אל רבינו בטענה במרת נפשם, הזאת תורה וזו שכרה, לאיש אשר בתום לבו בא מארץ מרחק לחוג אצל רבינו, ויבטיח אותם רבינו בברכתו כי יחיה עוד ט"ו שנה וכן היה. (נשלח לנו מהרבני מוה"ר חנני יוטל בריוז (שליט"א) ז"ל מגרו"ד)

דרכו בקודש היה להתפלל בעצמו לפני התיבה כל התפלות בשבתות וביו"ט ובימים נוראים וגם לקרא בתורה, ובימי הסליחות שהנהיגו בעירו להשכים בעוד ליל היה דרכו בקודש לרוץ באמצע הסליחות כמה פעמים אל ארון הקודש ולפתחו ולעורר את המתפללים בדרשותיו הקדושות והנעימות עד כי לא היה ביכלתם לגמור את הסליחות בטרם האיר היום.

פעם אחת דרש בראש השנה קודם תק"ש בהתעוררות רבה כל כך עד שגעו כל הנאספים בבכי בהרהור תשובה אמיתית

ואחר התפלה אמר להם: חשבת כי משיח צדקנו בודאי בוא יבוא ע"י התעוררתנו הגדולה, כי אפילו כי כנישתא הדא אם יתיבו בתיובתא וכו' כידוע, אבל כפי הנראה גם אצלנו היו כאלו אשר לבם כלב האבן ולא נשבר וזה שעייכב.

קודם שבא לטשערנוביץ הי' אב"ד דק"ק קריפטש בגליצ'י, רק ע"י שונאים שהיו לו במה שדרש דברי מוסר ע"כ עזב את עיר קריפטש ובא לעיר טשערנוביץ בעש"ק.

והלכו אצלו כל הת"ח טשערנוביץ לקבל פניו ולכבודו, והי' אז העיר טשערנוביץ קטנה שהיתה תחת ההר, ולא כמו שהיא כעת על ההר, ובקשו אותו אנשי העיר שיהי' אצלם רב, ולא הי' להם לשלם שכר טוב רק הי' להם בית במתנה מנגיד אחד אז אמרו לו הקהל שנותנים לו במתנה זה הבית, והוא הי' לו שם הבהמ"ד שלו והי' לו דירה בזה הבית, ומה שנשאר לו מהחדרים בזה הבית ברחוב באנהויף שטראסטע, ישכיר לאחרים ויהי' לו מזה השכ"ד פרנסה, וקבל הבית והסכים להשאר שם רב ואב"ד,

וזה הבית עומד על ההר, ע"כ הלך לחוץ והרים ידו על ההר וברך את העיר שיהי' נעשה עיר גדולה של סוחרים, ותהי' מבורכת, ועיר קריפטש יהי' עיר קטנה בשביל שרדפו אותו ואנשים מזה העיר לא יהי' להם פרנסה מזה העיר רק יצטרכו לעשות מסחר בעיר הסמוכה לקריפטש, וברך את העיר טשערנוביץ בברכת כהנים, וכן הי' שנתקיים ברכתו שנעשה טשערנוביץ עיר גדולה של סוחרים ועשירים, ולא הי' נשרף בשם בעת שריפה ב' בתים רק בית אחד,

גם במלחמה הראשונה לא נשרפה כל העיר, וזה הי' ע"י ברכתו של הרה"ק זצ"ל. וקריפטש נעשתה עיר קטנה ואנשים שהיו דרים בשם היו

מוכרחים כל היום להיות בעיירות אחרות לצורכי פרנסתם, כך סיפרו לי הזקנים מטשערנוביץ, וגם דברתי עם אנשים מקריפטש שאנשים שהיו להם בשם בתים של עצמם ורצו למכור הבתים שלהם לא הי' מי שיקנה רק בזול מאד, וכל אנשי העיר טשערנוביץ אפילו החופשים אמרו שלעיר יש זכות שנתברכה ע"י הרה"ק זצ"ל.

דברתי עם זקני העיר טשארנוביץ שספרו לי ששמעו מאבותיהם שהיו יראים ממנו כ"כ שאם לאחד שהי' צריך ללילך לד"ת ולא רצה לילך לד"ת או לא רצה לקיים הפסק דין תיכף ומיד הי' לו עונש מות ר"ל.

אם מיד אחר שקראו את אותו אדם והתרו בו ולא בא מיד לקח הרה"ק ז"ל החומש בידו וקרא העונש למי שלא ישמע לכהן שבימך שאנכי אדרוש מאתו, או שאר פסוקים והי' לו תיכף עונש מיתה.

וכן הי' פעם אחד ראה איך אחד רוכב על הסוס, כדי לרחוץ את הסוס במים, והי' אז ש"ק, שלח אצלו השליח שלא ירכב על הסוס בשבת, ואמר אותו חצוף להשליח שאין זה מענינו של הרב, מאחר שהרב צריך לישוב בביתו ולא לראות מה שנעשה בחוץ. וע"ז נענה הרה"ק ז"ל שבודאי לא יחזור אותו מחלל שבת לביתו, ולקח החומש וקרא מה שכתוב שם מחללי מות יומת, וכך הוה שנפל אותו מחלל שבת למים.

בבואו לכהן פאר בתור אבד"ק טשארנואויטץ, נהג שם העם מנהג בורות מנהג בוש בעוה"ר, בהתאספם מידי שבת ויו"ט על מגרש גדול הנקרא טאלקי מחוץ לעיר אנשים ונשים בחורים ובתולות מכל הסביבה לעשות שם ריקודין ומחולות ורבנו תמיד הוכיחם בדרשות מלאות תוכחת מוסר להמנע ממעשים מכוערים כאלה,

אך בראותו כי כל דרשותיו לשוא וללא הועיל הוא גמר בדעתו ללכת לשם בכבודו ובעצמו, ויהי כקרבו לשם וירא את המחולות אשר עשו פריצי העם, פתח ואמר בלשון רכה, אחי ורעי אחרי רואי כי דברים הנאמרים בצדק וכל האזהרות שבספר מוסר המדברים מעון הגדול והחמור הזה לא עשו עליכם שום רושם ועוד איש כל הישר בעיניו עושה ואתם חושבים שהעולם הפקר אבל עוד מעט ותפקחו עיניכם שלא כן הוא; דעו נא כי מרה יהיה אחריתכם אם לא תשובו מדרככם, והנה גם עתה ישנן ביניכם נפשות ורוחות מעולם התווה המרקדים בתוכם ועמהם אתם מרקדים והם מרקדים עמכם...

כשמעם זאת פג לבם ומהם אשר ארכבותיהם דא לדא נקשן מתוך בהלה ופחד, אבל עוד רבים מהם עמדו במרדם, ורבנו צוה שכל אחד יעמוד על מקומו, ויצא מביניהם זקן אחד בעל עבירה גדול שכמעט נשרו כל שניו (ולא היה יכול לבטא שין שמאלית כהוגן) ויטיח כלפי רבנו בלשונו הפגול והמגומגום: רבי! הנה באתם הנה להפריע את שמחתנו,

ויצו רבינו לאחד מהם שילך ויגביה את בגדו העליון של חברו וראו כולם כי עטופים המה תכריכים לבנים מכף רגל ועד ראש וכאשר ראו זאת נעשה שם רעש גדול מגודל הפחד, מורא ופלצות אחזתם ורבים נתעלפו למראה עיניהם והנשארים נסו בקול זעקת אימים ומאותו היום והלאה לא התאספו עוד והיה לנס!

ובנ"א, באותו זמן היתה העיר טשארנוביץ עיר קטנה והיתה נמצאת אז מתחת להר ודירת הרה"ק ז"ל היתה למעלה על ההר, והיו שם בעיר למטה פורקי עול שהנהיגו אצלם ריקודים בשבת של בחורים ובתולות עם מוזיק והי' מזה חילול שבת גדול, והרה"ק ראה את זה מדירתו שהיתה למעלה, ושלח את שלוחו להזהירם להפסיק בחילולי השבת, וכשלא רצו לשמוע בקולו, התחיל בהם מגפה גדולה ר"ל ונפלו מהם אחדים, והשאר רעדה אחזתם והפסיקו את כל החילול שבת הנ"ל. (אוותם חצופים באו אח"כ להרה"ק ז"ל ואמרו לו שבודאי יקבל את עונשו)

מאחר שביטל מהם עונג שבת שלהם, והרה"ק ז"ל נזקק לאותם אנשים והסביר להם את גודל ענין השבת, ואת ענין עונג השבת).

בהיותו אבד"ק טשערנוביץ דר שם עשיר אהר גדול מאוד וקראוהו בשם "הפרענק" כי היה ממשפחת גולי ספרד, ונודע בשמו, "אדאניע מאדרער" ויבן לו אז בנין מפואר ובנוהו גם בש"ק לדאבון לב יראי ד' שבעיר, ויודע הדבר לרבינו האב"ד וישלה לקרא לו לבא אל ביתו וימאן האיש ללכת ויזהירו רבינו שבאם לא יציית לדבריו ויבנה הבית ביום השבת מרה יהיה אחריתו, וידע כי בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה. וילעג האיש לדברי רבינו ועשה להכעיס,

אבל לא נפל צרור ארצה מדברי רבינו הקדוש וכאשר אמר כן היה כי מתו על האיש ההוא כל יוצאי חלציו ר"ל וגם רכושו אבד ונעשה עני המחזיר על הפתחים

(ס' מעשיות הגדולים).

לעיר שישב בה רבנו המחבר בא פ"א איש ושמו שמעון והאיש ההוא היה מנגן נפלא ובשיריו הנעימים המשיך אליו את לב כל שומעיו עד שבני העיר חפצו לקבלו לחזן בית הכנסת, ואולם רבנו לא אבה להסכים כי נודעו לו דרכיו המקולקלים ושאינו ראוי לאותו איצטלא בשום אופן, אבל קציני העיר לא אבו שמוע בקול רבם

ורבנו ראה בחכמתו כי אם יצא בכל תוקף נגד המסרבים יצמח מזה מחלוקת גדולה, וע"כ כתב לידידיו וחבריו הרבנים הגאונים בנוסח דלקמן: "שמעון דורש כל אתין שבתורה, "את" החזיר, "את" הנבלה, "ואת" הטרפה, כיון שהגיע לאת ד' אלוקיך תירא פירש, הגידו נא לי מה דעתכם בנידון זה" ורובם השיבו לו, יותר נכון להחריש ולא לעורר מחלוקת בישראל, ועכ"פ לא ינסה לנצחם בכל חומר הדין, ואולם הוא בחכמתו בטח ימצא מוצא נכון לכל הענין.

וכך הוי כי אחרי התקבל אותו האיש לחזן העיר, החל רבינו לדבר על לבו ולעוררו בהשכל וברעת להטותו לדרך הטובה, אבל בראות רבנו כי הכל לשוא והוא באחת ומי ישיבנו לעזוב את דרכו הרעה, אז התחיל רבנו לקרבו אליו בכל עת מצוא, להעניק לו בכל פעם משקאות חריפים, ובכל פעם והזדמנות בהיותם יחד אצל סעודת בר"מ, נישואין או מסיבה אחרת הושיט לו רבינו כוס אחר כוס עד שהרגילו בשתי ונעשה שיכור מפורסם בהתגוללו כחזיר ברחובות קריה

עד שנתבזה מאוד גם בעיני ההמון כי היה לחרפה להם וכל רעיו ואוהביו הרחיקו ממנו לכת עד שלבסוף העבירוהו ממשרתו ויעזוב את העיר בבזו וקלון, והאנשים שהמרו את פי רבנו לקבל חזן נגד רצונו עטו חרפה וכלימה ויפלו לפני רגלי רבנו לבקש ממנו סליחה.

(וכ"כ ביד ישראל בשם הגאון מהרש"ק זצ"ל).

סיפר לנו הרה"ג ר' ראובן מנחם לייפער (שליט"א) ז"ל בשם אביו הה"צ מוה"ר בערצי זצ"ל, כי כפרי אחד ממשוטי העם ממחוז מארמארוש הלך אל היריד העירה טשערנוביץ ונשאר שם גם על שבת כי נמשך היריד שבועות אחדים וכמובן לא רצה האיש לשאת את כספו בערך ד' מאות זהובים באמתחתו בשבת והיות שלא היה לו בעיר שום איש מודע או מכיר שיוכל למסור לו את ממונו וע"כ החליט בדעתו כי הרב דמתא בודאי הוא איש מהימן ויפקד את כספו אצל רבנו למשך כמה ימים, ונתן לו רשות להשתמש בזה, והוא קבלם בתור פקדון,

אחרי זה בהשלים רבינו את פרשת השבוע שמו"ת באה לפניו אשה עניה בכבי מר, היות ועל היום עש"ק הוגבל להיות חופת בתה ומפני שאין לה לסלק את הנדוניה שהבטיחה לחתנה לא רוצה הלז ללכת בשו"א אל החופה. ומאיים לנתק את כל קשרי החתון.

רבינו לא הפסיק מקריאתו רק לקח את צרור כסף הפקדון ויניח לפניו לשם נדוניה לבתה, האשה הלכה מרבנו בשמחה רבה ועשו את החופה ואת השמחה בחדוה וצהלה.

ביום א' בא האיש לבית רבינו לבקש פקדונו ורבינו התנצל לפניו ויספר לו את המעשה עם האשה העניה ויפייסו להמתין קצת ובעוד ימים אחדים יחזיר לו את כספו בשלימות ולע"ע מברכהו בהצלחה גדולה על דבר המצוה הגדולה שנעשה במעותיו להציל בת ישראל וקרוביה מבושה הגדולה,

וכברכתו כן היה כי הכפרי הלך אל השוק וד' הצליח את דרכו חוץ לדרך הטבע והרויח סכום גדול, וברצות רבינו אח"כ להשיב לו את פקדונו מיאן לקחתו באמרו כי נוכח לדעת אשר הסך הגדול שהרויח היה לרגל ברכתו של רבנו והלכך ד' מאות זהובים ישארו אצל רבנו, ושאל אותו רבנו במה אברכך, ויבהל ולא ידע מה לענות, ויאמר לו רבנו, בעבור הנסיון הגדול הזה שעמדת בו ולא חפצת לחלל את השבת ומסרתך לאיש לומד תורה למרות אי ידיעתך אותו הנאמן הנהו, והמצוה הזאת גררה מצוה אחרת אחריה, כי בכספך הזה הצלת נפשות עניים מבוא בקלון וחרפה ושמחת לבם לא הושבתה לזאת אברכך שמהיום והלאה תרגיש טוב טעם בש"ק.

ויהי בבוא האיש לביתו ביום הרביעי נתלהבו בקרבו רשפי אש קדושת השבת ויאמר לאשתו: שרה הידעת שעלינו להתכונן לקראת אורח יקר ותשאלהו אשתו מי הוא האורח היקר הזה, ויען אותה בהתלהבות גדולה השבת הקודש הנה זה בא! והתלהבותו הלכה וגדלה עד שכבר בעש"ק הפיל פחד על כל בני ביתו ובש"ק מוראו היה על כל סביביו וחשבוהו בני ביתו ליוצא מדעתו ר"ל, ואולם במוצאי שבת חזר לכמות שהיה ויסחר מסחרים רבים כדרכו. ובהגיע יום ד' שלשה ימים לפני השבת החלה שוב לפעמו ולקשקש בקרבו קדושת השבת עד מוצאיה וכן בכל שבוע ושבוע עידן ועידנין וגם בהצלחתו במסחרים עלה מעלה מעלה וישתוממו כל מכיריו ויסובוהו בשאלותיהם להגיד להם מאין באו אליו המדרגות הללו ויספר להם את כל אשר קרהו אצל רבנו בטשערנוביץ.

ואשתו בהודע לה כ"ו הלכה אל רבנו טשערנוביצה בבקשתה, היות ובעלה הוא איש פשוט וסוחר גדול וידוע לאיש ישר ונאמן ועתה לגדול התלהבותו לש"ק יחזיקוהו למטורף, וע"כ התחננה לפני רבנו לקחת מבעלה את מדרגותיו הללו, ויאמר לה רבינו, כי ליטול ממנו אי אפשר דגמירי מיהב יחבי ומשקל לא שקלי, אפס כי לא ירגיש עוד את הקדושה במדה מרובה כ"כ במקדס,

וכך הוה, אחרי זה בנה ר' הירש מאסיובר (זה שם הכפרי הנ"ל), בית גדול לתלפיות, בית הכנסת אורחים בשם "שומר שבת" וממנו החזיק הרבה לומדי תורה ובסוף ימיו הלך לארה"ק. (ובספר סיפורים נפלאים בשם הגה"צ מאונטערדאם זצלה"ה בסגנון אחר).

איש אחד היה בטשערנוביץ ושמו היה ר' שמעון וועלט ויהי מנהגו הטוב לבא מדי שבוע בשבוע בכל יום ה' לבית רבנו לשאלו אם יש לו כבר די סיפוק להוצאות ש"ק ורבנו באמור לו שחסר לו עוד כך וכך, נתן לו ר' שמעון הנ"ל די מחסורו ברווח, ויהי היום ויבא ר' שמעון כמנהג לשאול את רבינו, ויענהו כי עדיין אין לו בביתו אפילו פרוטה אחת, וייצר לר"ש מאוד כי לא הי' בכיסו רק חמשה רייניש והחמשה רייניש הכין ר"ש עבור עצמו על שבת ולא ידע מה לעשות. אך תיכף עלה על לבו כי יתן להרב החמשה ר"כ. והוא אמר בלבו כי יעשה שבתו חול.

וכן עשה ויתן להרב החמשה ר"כ. אז ויברך הרב לר"ש ויאמר אליו כי בזכות זה יעזור לו השי"ת שיהי עשיר כל ימי חייו. וכן הי' וה' בירך את שמעון בכל טוב ובעשירות גדול ויבנה ר"ש בית גדול מאוד וגם בית התפילה עשה בביתו ונקראה בפי כל ר' חיימיל טשערנאוויטצערס שילעכיל.

פעם אחת מסר אותו איזה מסור ועשה עליו עלילה גדולה מחיובי מיתה ר"ל וישימוהו בבית הסוהר בקרימינאל וכאשר קרא אותו הפרעזיס ליקח ממנו פרוטיקול ובראותו כיבדו תיכף שישב, אמר אחד להפרעזיס הלא לשבוי כמותם אין מגיע להושיב, השיב לו האמת נראתה בחזותו והצדיק אותו תיכף ופטרו לביתו בשלום בדרך אמר לאנשיו לא יתקרב דעתי עד שהמסור יעשה מעשה בעצמו כן היה הלך המסור בזה היום והפיל עצמו לנהר פרוט כן יאבדו כל אויביך השם.

סיפר זקן א' מטשערנאוויץ (שמו ר' זלמן דוד ע"ה) בערך בשנת תר"פ, שאיהו שמע בימי נעוריו מזקן אחד אשר זכה להיות מתלמידי רבינו (הרה"ק ה"באר מים חיים" מטשערנאוויץ ז"ע) בימי חורפו, כי רבינו הי' אז מלמד תינוקות בעיר הוראדענקא שבגאליציה.

פעם אחד, בעת לומדו לפניו ביום ה' לפרשת ראה, ולמד עמהם רבינו חומש עם פירש"י, והגיע להפסוק (דברים טו, י) נתון נתן לו, ולמד לפניו הרש"י נתון נתן אפילו מאה פעמים, והתחיל רבינו להתלהב בהתלהבות ודיבקות גדול, וחזר עמהם הרבה פעמים, "נתון נתן אפילו מאה פעמים", ויאמר, "כשיבוא אליך עני נתן לו, ולא תאמר ח"ו כבר נתתי לך, אלא תתן ותחזור ותתן", וכן אמר להם וחזר עמהם הרבה פעמים, כדי לחקוק בלבבות התלמידים הרכים דבר זה, ושלא יעברו ח"ו על "ולא ירע לבבך".

שמע התלמיד הזה, ועלה במחשבתו והרהר בלבו, למה יחזור הרבי עמנו דבר זה הרבה פעמים כזה, וכי איהו בעצמו במדריגה כזו בשלימות, עד שיוכל לתבוע מעמנו לחקוק בלבנו מדריגה כמותו? מה עשה, הלך התלמיד הלזה אל ביתו בצהרים לאכול סעודתו כנהוג, וביקש מאביו שיתן לו "ראניש" כסף, עבור המלמד על החשבון שחייב לו בשכר לימודו, וילך ויפרוט את הראניש למאה "צל".

אח"כ חיפש אחר איזה עני המחזיר על הפתחים, ואמר לו, אני נכנס לחדר אל הרבי, ואמסור לרבי צרור עם מאה צל, הא לך שני צל ממני לשכר שתעשה מה שאני מבקשך, והוא, שתלך הלך וחזור לבוא, לבקש מרבי שלי צדקה, עד שתיקח הימנו כל המאה צל ראניש שלם, העני הסכים בלב שלם. נכנס התלמיד אל רבינו עם צרור הכסף בידו ומסרו לרבו, ויקח רבינו ממנו את הכסף, וצרר אותו במטפחת והניחו תחת כר של המטה אשר עמד שם בצד החדר, וישב ללמוד עם התלמידים.

וכמעט תיכף בא העני הנ"ל אשר נתבקש לבוא ע"י אותו תלמיד, וביקש נדבה, ויעמוד רבינו מכסאו אל המקום אשר הטמין שם הכסף, ולקח צל אחד ונתן לו כרגיל, ויצא העני. ויהי אחר רק איזה רגעים, וחזר ובא העני וביקש נדבה, עמד רבינו עוד הפעם מכסאו, וילך ויתן לו עוד הפעם.

כן חזר הדבר פעם אחד פעם, עד אשר קיבל העני מרבינו את כל המאה צל אשר זה עתה קיבל בשכרו, כשכר הלימוד. ויהי כראות אותו תלמיד, צדקת הצדיק, הרע לו לבו על המעשה אשר עשה בכיוון לנסות את רבינו, ועי"ז הפסידו בידים את כל הראניש, הלך אל אביו ובכה במר נפשו, וסיפר לו את כל המאורע, וביקש ממנו שיחזיר להרבי שלו את הראניש שהפסידו,

ויעש כן אביו, ונתן לבנו עוד ראניש, ויבא התלמיד לפני רבו, ויבך והתחנן לו, שימחול לו על שניסהו בזה, רבינו מחל לו תיכף, וינחמו ואמר, שאין זה אצלו שום נסיון, כי כן אמרה התורה, וכשלמדו עם תלמידים גמר בלבו לשמור לעשות ולקיים.

סיפר לי עוד ר' נחמן ווינשטיין ע"ה מסרט, ששמע מזקנו שסיפר לו תלמיד אחד מתלמידי הבאר מים חיים ז"ל שלמד אצלו גפ"ת עם עוד

תלמידים שהי' רגיל לעמוד כמה שעות לפני אור היום ללמוד לתלמידים, והתלמיד הנ"ל הי' רגיל לבוא עוד קודם שעמד הבאר מים חיים ז"ל ממשכבו, וחיכה עליו לילך אתו יחד לטבול קודם הלימוד ובימי החורף הי' שמה מקואות קרות מאד מאד, והצדיק הקדוש לא הניח מלטבול אף בימי הקור החזק, אירע פעם אחד אשר איחר התלמיד לבוא והלך הרב הקדוש בעצמו לטבול במקור, הקרה, והתלמידים חיכו עליו עד בוש ואחר זמן בא הרב הקדוש והי' מצונן מאד מהקור הגדול, והתנצל לפני התלמידים על שאירע לו שאחר שיצא מבית הטבילה פגע בו כלב והוכרח לחזור עוד הפעם לטבול, וכן אירע לו שלשה פעמים עד שהצטנן מאד ועבור זה נתעכב כ"כ,

ובקשו ממנו התלמידים שיניח את עצמו במיטה העומדת לפניו להתחמם קצת, והשיב שיתחמם באור התורה, ותיכף התחיל עם התלמידים בחשקות ובהתלהבות ודבקות גדול, עד שהתחיל להזיע וראו כולם והשתוממו ז"ע.

פעם אחת רצו אנשי העיר טשארנוביץ להכנס להרה"ק ז"ל ולשאלו אותו מדוע אינו מוכיח את בנו, וכשבאו לפתח ביתו שמעו שהרה"ק ז"ל עומד ליד ארון הקודש ואומר רבש"ע מדוע מרשה אתה לדבר על בניך, הרי גם לי יש בן שאינו בסדר ואם יבואו אלי ויאמרו רעות על בני ארגזו על האומרים, והאנשים שעמדו בחוץ כששמעו את שיח הרה"ק ז"ל הלכו לביתם ולא נכנסו להרה"ק ז"ל. (ואח"כ עשה בנו תשובה).

כשנשדך הרה"ק ז"ל עם בנו הנ"ל עם הרה"ק מאפטה לא ידע הרה"ק את מי הוא לוקה לחתן, רק ידע שהוא נעשה למחותנו של הבאר מים חיים ז"ל, ואחר החתונה אמרה בתו של הרה"ק מאפטה לאביה שבעלה לא מתנהג כשורה ולכן רצתה הימנו גט והוא לא רצה בשום אופן ליתן לה גט מאחר שלא רצה להפרד מרה"ק מאפטה ז"ל, ובא הרה"ק מאפטה לטשארנוביץ לבית הרה"ק בעל באר מים חיים ז"ל, ואמר לבנו שאם ירצה ליתן גט לבתו מוטב ואם לאו, הרי ישנם שני דרכים שהאשה קונה את עצמה בגט או... אם רצונך אסיים את המשנה, והבטיח הבן הנ"ל ליתן גט,

ואח"כ פנה הרה"ק ז"ל להרה"ק מאפטה ז"ל ואמר לו שאין רצונו לנתק את קשרי המחוננות אתו אע"פ שבניהם נפרדים, והסביר הטעם מאחר שבעולם העליון מתראים כל המחוננים ונפגשים והוא רוצה להפגש עם מחותן גדול כזה, והסכים הרה"ק מאפטה ז"ל לזה, ונפרדו שני הגדולים בשמחה.

ואח"כ אמר הרה"ק בעל באר מים חיים ז"ל שפעם שמע את הרה"ק מאפטה להתפלל וחזר לביתו ובכה וכששאלה אותו הרבנית מדוע הוא בוכה אמר שעכשיו הוא רואה שעוד לא התפלל עד היום.

ידוע המפורסם שהרה"ק בעל באר מים חיים ז"ל הי' בש"ק במדרגה יתור גבוהה.

פעם אחת הלך הרה"ק ז"ל לקבץ כספים לדבר מצוה ופגע בדרכו בחבורה של אנשים ליצנים וביקש הרה"ק ז"ל מאתם שיתנו לו על הדבר מצוה, ושאל אחד מבני החבורה אותו כמה צריך לדבר מצוה זה, ואמר לו הרה"ק כך וכך, והוציא האיש הנ"ל את כל הכסף מצלחתו ונתן להרה"ק ז"ל, והשתומם הרה"ק ז"ל על המראה, ורצה להחזיר את אותו האיש בתשובה, ובירכו שירגיש קצת מהעונג שבת שלו, ומאז נעשה האיש הנ"ל לבעל תשובה גמור, ותמיד כשהגיע יום ד' בשבוע התחיל לבעור אצלו קדושת השבת.

ידוע שהמגרש והדירות הקרובות לביהמ"ד באר מים חיים בטשערנוביץ היו שייכים לאיזה ערל נקוב בשם מילר והי' שונא ישראל גדול ובכל פעם נסה בתחבולות שונות לבטל את הביהמ"ד והציק

הרבה להגבאי דביהמ"ד וגם הקים בית חרושת על יד בית המדרש וכמוכן הקים גם שומרים בבית החרושת ופעם כשבועל הבית החרושת הרשע הי' בלילה בחצר בית החרושת פתאום ראה לפניו יהודי זקן בעל צורה נהדרת ושאל אותו מי הרשה לך לנכנס ובפרט בלילה וע"ז השיב לו הזקן דע לך שאני פה בעל הבית של הביהמ"ד ותשאל להשומרים שלך ותראה כי נכנסתי והם לא ראו אותי ולסימן תראה שבבית המדרש נראה עכשיו אור אף שלא הדליקו ובאתי להזהירך שתספיק להציק להגבאי כי אין עונשין אלא א"כ מזהירין ונעלם והערל נתפעל מאד ושאל את שומרי וראה הכל כי כן הוא ותפעם רוחו ותיכף הלך להגבאי וסיפר לו כל הענין והבטיח לו לא להציק לו יותר ואדרבה עוד נתן להם חדר לעזרת נשים וראה זה דבר פלא כי ביהמ"ד באר מים חיים עומד גם היום אם כי הרבה בתי כנסיות נחרבו במלחמות העולם והרבה נסגרו וזה עודנו עומד ומתפללים בו.

מהרב הגאון החסיד המפורסם מוה"ר שמואל הלפרין (שליט"א) ז"ל

זכרון מאיר בני ברק

הרב הגאון הישיש מהרי"ש שור ממאזיסשטריץ סיפר לי בדרידיה הוי עובדא בילדותו הי' נוסע בקיץ לימי החופש בכפר אחד סמוך לעיר והתאכסן אצל הארינדרא אשר הי' איש פשוט ואיש ישר וראה ביום עש"ק כאשר הלביש בגדי שב"ק אז נשתנה צורתו וראה בו כי איש קדוש ונורא הוא וכל משך השבת ירא לגשת אצלו ולדבר אליו וחשב הרב ז"ל אולי מקרה הוא אך כאשר ראה גם בשבת השני כן אז אמר לו הרב ז"ל במוצש"ק דע כי אני מרא דאתרא והנני גוזר עליך לגלות לי סבת הדבר אם אתה מהצדיקים הנסתרים

אז אמר לו הארינדרא אני איש פשוט רק הייתי פעם בטשערנאביץ על היריד ומכרתי שם שוורים במחיר גדול וביום עש"ק הלכתי לה"ק הר' חיים זצוק"ל ומסרתי בידו את הכסף לפקדון והוא ז"ל הי' טרוד מאד במחשבותיו הקדושים להכנת שבת ולקח אצלי הכסף והניחו בתיבתו ולא הסגירו ובבואי אצלו ביום א' ליקח הפקדון וכאשר ראה כי התיבה פתוחה והכסף אין, נתרגש מאוד כי הי' סכום גדול ולא הי' ביכלתו לשלם את הכסף וירא מאוד מחילול השם ח"ו וע"כ נתעלף ולא יכלו להקיצו מחלשות ע"כ צעקתי באזני הי"ק רבי הריני מוחל לו ולא אתבע אף פעם ורק אז העיר מחולשתו ואמר לי הואיל והחית אותי ממש צריך אני ליתן לך הרבה שכר, והנה זה שכרך אשר אני נותן כי בכל ש"ק תרגיש את טעם הקדושה אשר אני מרגיש ובכן נתקיימה ברכתו גם לאחר פטירתו זי"ע ועכ"א.

עוד מהנ"ל שמעתי מאבי הרב החסיד מוה"ר יוסף זצ"ל הלפרין שמעו

מאדמו"ר הזקן מוה"ר דוד משה זצ"ל מטשורקוב שאמר בזה"ל הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויץ זצ"ל הי' כח בידו לעשות מבנו בעל תשובה גמור והראי' כי אחרי הסתלקותו זצ"ל נעשה בנו צדיק גמור

ורק מגודל מסירת נפשו לאהבת ישראל הניחו כן למען יוכל להמליץ לפני הקב"ה ראה כי אני בוד' ואוהב את בני ומקרבם בטרם הולך בדרך הישר כן גם אתה תרחם על בניך כי בין כך ובין כך קרויים בנים כן אמר האדמו"ר הקי' זצ"ל זי"ע ועכ"א אכ"ר.

פעם אחת בא להרה"ק ז"ל זקני הרה"ק מוה"ר שמשון מאזוראן, שהי' בן הרה"ק ר' פייביש מזבריו ומחותנו של הרה"ק ר' מאיר פרמישלאן, ומצא את הרה"ק ז"ל בביהכ"ס ושמוח הרה"ק עם האורח הגדול והזמינו לביתו, ובביתו לא הי' מה לאכול, וצעקה הרבנית מדוע הביא אתו עוד אורח בזמן שאפילו לו אין מה לאכול, ואמר שלא תצעק מאחר שהאורח הוא אורח יקר וחשוב,

ובינתיים שלח הרה"ק ז"ל את התפילין של ר"ת שלו למשכון כדי שיהי' משהו לקנות, והרבנית לא אמרה דבר והגישה לשולחן לאכול לחמני' אחת וגם קערה אחת עם רוטב וכף אחד, ולא רצה הרה"ק האורח לאכול מפני שאמר שאין זו סעודה מספקת לבעלי' והפציר בו הרה"ק ז"ל שיאכל ובודאי יספיק לשניהם, ואמר ז"ל שדרך אכילתן יהי' שכל אחד יאכל כף ואח"כ יאכל השני כף עד שיגרמו המרק,

ואף שהרה"ק ר' שמשון לא הי' רגיל לעניות כזו לאכול בכף של עץ וקערה של חרס ומחמת החביבות אכל, ואמר שתמיד הרגיש הטעם הטוב שהוא שהי' כטעם גן עדן כשאכל עם הרה"ק ז"ל. (וגם אני ראיתי אצל נכדיו את הקפטן של הרה"ק הבאר מים חיים ז"ל, והי' איש גדול בקומה).

הה"ק משינאווע זי"ע אמר בשמו, למה שמכו ברכת המעביר שינה מעיני לוייה רצון שתרגילני בתורתך וכו' ולא כללו ברכה זו עם שאר ברכות השחר.

משום שכל תועלתה של העברת השינה היא למען יכול האדם לעסוק בתומ"צ וע"כ אנחנו מתפללים תיכף אחר המעביר שינה שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותיך.

עוד אמר בשמו מדוע ציזתה התורה לקדש כל פטר רחם בבני ישראל, בכורי האם ולא בכורי האב ובמצרים הלא מתו גם בכורים מאב, אולם נודע מאמר חז"ל, כי הבכורים הכו באבותיהם מכה רבה ככתוב למכה מצרים בבכוריהם וזאת לא עשו כי אם בכורי האם, כי הבכור מאב לא היה יכול לדעת בבירור אם אביו לא הוליד כבר בכור לפניו, ולכן הם לא עשו מלחמה באבותיהם כי אם הבכורים מאם, לעומת זה צוה הקב"ה לקדש רק את בכורי האם שעל ידם נתקדש שמו הגדול בהכות את מצרים בבכוריהם.

מסופר שהרה"ק בעל 'באר מים חיים' זי"ע נסע על פני המדינה, עד חבל זיבנברגן, והגיע עד אפאהידא, שם מצא את שוחט העיר, אדם בליעל, עושה דברים מגונים.

כשראה את הנעשה דרש בעל 'באר מים חיים' את שם העיירה אפאהידא שהוא נוטריקון, עד פה יהודי, כלומר, שרק עד המקום הזה יכולים יהודים להתקיים, משם חזר אותו צדיק לביתו, וכשאלוהו תלמידיו מה פעל בזיבנברגן,

השיב להם, כרגע עדיין לא פעלתי לגמרי, אבל אני מקוה, שכאשר אהיה עם אנפילאות, (כלומר בתכריכים בלי נעלים) אעשה עוד יותר, אכן בתקופת פטירתו התמנה הגה"ק רבי יחזקאל פאנעט זי"ע בעל 'מראה יחזקאל', לרב בקארלסבורג וקיבל כח מטעם הממשלה לכהן כרב מדינת זיבנברגן, והא כבר פעל גדולות ונצורות לטובת היהדות.

הדבר היה ניכר עד הדור האחרון, שבסביבות העיר קלויזנבורג, נמצאו בכל מקום יהודים חסידים ובתי מדרש חסידיים, אבל משם עד רומניה, היה מקולקל לגמרי ל"ע, עד שכמעט לא ניתן להאמין שזו מדינה אחת, סוד הדבר, כי עד המקום שהלך הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זי"ע נשאר רושם קדוש, אבל משם ואילך גברה כח הטומאה רח"ל.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק השפע חיים' מצאנו זי"ע, דרשות חורשי", שנת תשמ"ג עמ' קיד)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

היות ואסיפה זו אודות הרה"ק ה"באר מים חיים" זי"ע

התפרסם בתחילת הופעת הגליון, ואז לא ידענו להקפיד לכתוב מקור כל סיפור, וכעת כבר אינני זוכר המקורות, לכן בחלק גדול מהסיפורים לא מופיע מקורם, ועמכם הסליחה.

הצדקת המפורסמת מרת פייגה'לי ע"ה בת רבינו אדה"ז מסאדיגורא זי"ע. חתונתו התקיימה בסאדיגורא ביום ו' עש"ק בהעלותך ט"ו סיון תרל"ב, יומיים לפני הסתלקות הסבא, ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע - חותן רבינו אדה"ז מסאדיגורא - אשר היה בדרכו לסאדיגורא להשתתף בהחתונה ונסתלק על אם הדרך בט"ו סיון. חתונתו הקדוש התבטא על חתנו יקיר זה באומרו: ממני לא הצליח להסתיר את קומתו השלימה.

סיפר הרה"ח רבי קלמן שאל ווילנער ע"ה ששמע מהרה"ח רבי ליפא שוואגער ע"ה שבהיות מרן זי"ע אברך עול ימים ביקר פעם אצל דודו הקדוש רבינו אדה"ז מטשארטקוב, ובבואו אליו הלך דודו רבינו אדה"ז לקראתו, ואחזו בידיו והכניסו הביתה עד הכסא שציווה להכין עבורו. ורבינו אדה"ז אמר אז לבנו כ"ק מרן רבי ישראל מטשארטקוב, בהצביעו על מרן זי"ע: 'זעהסט מיין קינד, דאס איז דער אמת'.

סיפר הג"ר משה לייטער ז"ל בן הגאון רבי יחיאל מיכל לייטער ז"ל אבד"ק דונאיוב, עד היכן הגיעה הוזהירות במדת האמת אצל מרן זי"ע. כאשר שהיתי בקיץ שנת תרפ"ז בהמבורג יחד עם מרן זי"ע, מצאתי חן בעיני מרן והיה מזמין אותי לטייל עמו כמעט יום ביומו ביער, והיה לי הזדמנות לשמוע חוות דעתו ולעמוד על השקפתו בענינים העומדים ברומה של היהדות. באחד מהטיולים הארוכים עסקנו בשיחה תורנית ומרן נזכר מתשובה מסויימת בשו"ת הרא"ש ה'הן בהענין, ואמר לי: 'שאריו ובשרי הטשארטקובער השאל לי את הספר שו"ת הרא"ש והעיר לי על התשובה סימן זה וזה ה'הן בהענין'. לכאורה מה השמיעני שהטשארטקובער השאל לו את הספר, ושהעיר לו על התשובה הנ"ל? אין זה אלא שנימוקו היה למנוע כל גניבת דעת והתפארות, שלא אטעה לחשוב שהוא שוקד על ספרי תשובות מהראשונים, ושנהירין הן לו דבריהם ופסקיהם, אלא שהטשארטקובער הוא זה שהעיר לו על התשובה הנ"ל. ולא זו בלבד שהוא בעצמו לא זכר התשובה אלא אודות הטשארטקובער, אלא אף זו שאף הספר שבו נמצא התשובה אין בידו.

כן היה מרן זי"ע נערץ ונקדש על כל גדולי וצדיקי הדור הן בחו"ל והן בארה"ק, כמו ששמענו מעדי ראייה וממקורות מוסמכים על הביקורים שערך הרה"ק מבעלזא זי"ע אצל מרן, ובביקור חזרה של מרן אצל הרה"ק מבעלזא, אשר בהן הראה הרה"ק מבעלזא אותות של התפעלות והתבטלות כלפי מרן זי"ע. כן ידוע מעוצם ההפלגה שהפליג הרה"ק רבי שלמה'קה מזוויהל זי"ע בגודל קדושת מרן זי"ע. והיו שני הקדושים בקשר נפלא, והמפורסמות אינם צריכים סמוכות, אך אציין כמה פנינים בענין זה.

שמעתי מזקני החסידים שהרה"ק מזוויהל זי"ע הקדים לבוא ארצה לפני מרן זי"ע, ומתחילה לא נודע לרבים מיהו ומהו, כי הוא הסתיר את עצמו, ובבוא מרן זי"ע לארה"ק, ועלה בפעם הראשונה לשפוך שיח אצל הכותל המערבי, גם הרה"ק מזוויהל זי"ע היה שם, והנה כל הנוכחים שהיו בשם דחקו עצמם לכיוון מרן לקבל שלום, ומרן עמד בהושטת ידו הקדוש והשיב לכולם שלום ולא דיבר מאומה, אך הרה"ק מזוויהל לא ניגש אל מרן ליטול שלום ככוונה תחילה פן ירגיש מרן מי הוא, ויתגלה לרבים שאין המדובר מאיש פשוט, וזה הוא לא רצה, לכן עמד לו בצד, פתאום נפל עין מבטו של מרן על 'אותו היהודי' שעמד לו שם בצד, ובהושטת אצבע מולו שאל: 'און ווער איז ער?', אז בהכרח ניגש הרה"ק מזוויהל אל מרן, ואמר: 'שלמה'קה פון זוויהל'.

שמעתי מהרב שלמה פאפענהיים שליט"א ששמע מהרה"צ ר' אלי' ראטה זצ"ל שהוא ליווה את הרה"ק רבי שלמה'קה זוויהל'ער זי"ע כשהלך פעם לבקר את מרן בהיותו בחודשי הקיץ בירושלים כנודע,

רבינו הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע נולד בט"ז כסלו תרי"ח בסטריסוב (מקום מגוריו של אביו רבינו אדה"ז מהוסיאטין לפני בואו להוסיאטין) לאביו הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זי"ע, בן זקוניו של הרה"ק מריז'ין זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקת מרת ברכה דינה ע"ה נכדת הגאון המפורסם רבי משה ראש ישיבה בבארדיטשוב ואבד"ק בוטושאן, [חותן רבינו מריז'ין זי"ע]. ובהיכנסו לבריתו של אאע"ה נקרא שמו 'ישראל' ע"ש זקנו הגדול רבינו מריז'ין זי"ע [שנסתלק בג' חשון תרי"א]. מימי ילדותו הופקדו על חנוכה המעולה של העלם הרך, טובי המחנכים מזקני חסידי רבינו מריז'ין ואביו הקדוש זי"ע, תחת השגחתו התמידית ועינו הפקוחה של אביו. בבית זה למד את רזי הפנימיות היוקדת, את ה'הצנע לכת' המופלא נוסח הוסיאטין, השלוה החיצונית הנסוכה תמיד על הפנים המאירים, והרוגע הרוחני התמידי כלפי חוץ, לעומת אש בוערת תדיר בתוככי חדרי ומעמקי הלב, בכיסוי טפחיים ויותר.

מינקותו נתחנך על ידי אביו הקדוש ש'הצנע לכת' הוא יסוד היסודות, ולאור בחינה זו עלה ונתעלה - בעליו אחר עליו - עדי הגיע לבחינת 'טמיר ונעלם'. כמו שסיפר הגה"ח רבי שלמה שרייבער זצ"ל בשם הרה"ח ר' לוי פיק ע"ה, שפעם באה אשה עגונה מבעלה - זה שנים עשרה שנה - לאדה"ז מהוסיאטין אביו של רבינו, להתברך מפה קדשו שהשי"ת יעזור לה שתוכל למצוא את בעלה, והיות שהיא הגיעה בעידן של ימי הנוראים על כן לא יכלה בשום אופן להיכנס לקודש פנימה, והיתה מאד בצער, ויעצו לה חברותיה שתיגש לבן הרבי - מרן זי"ע - שהיה אז ילד, וכן עשתה.

אך הילד היה עסוק אז במשחק עם כמה מחבריו בני גילו ולכתחלה לא שעה לדבריה, אחרי שהיא הפצירה בו מאד נענה לבקשתה לשמוע מה בפיה, כששמע ממה מדובר ענה ואמר לה: 'בעלך נמצא במקום פלוני', האשה התפלאה מאד ולא יכלה להאמין לדבריו, כי המקום אשר נקב הילד לא היה רחוק מביתם ואם כן למה אינו חוזר לביתו, (כי בעלה לא עיגן אותה בעל כורחה, אלא שהוא נלקח בעל כורחו לעבודת הצבא), ובכן נשארה האשה בהוסיאטין עד שתזדמן לה ליכנס לרבינו אדה"ז זי"ע, כשזכתה ליכנס אליו, לא ענה לה אדה"ז זי"ע דבר. העגונה שעמדה כאובדת עצה, אמרה לאדה"ז: בן הרבי - הילד - אמר לי שבעלי נמצא במקום פלוני, אמר לה אדה"ז: אם הילד אומר כן אזי תיסעי לשם. ונסעה לשם ומצאתו, ונתברר שאמנם רבות בשנים היו במקומות רחוקים מאד ולכן לא שמעה ממנו כלום, ורק זה איזה שבועות הגיעו לכאן. אך אדה"ז זי"ע קרא לבנו - מרן זי"ע - והוכיחו על פניו, שכבוד ד' הסתר דבר ולא יעסוק עוד בדברים כאלה.

מרן זי"ע סיפר: אבי זי"ע היה נוהג לטייל כל יום, פעם יצא לטייל ולקחני והלכנו יחד. בדרך שמעתי שהוא מדבר עם אחד כאשר ידבר איש אל רעהו, גם שמעתי שהאיש עונה, אך לא ראיתי את האיש ההוא. כאשר שבנו לביתנו שאלתי את אבי זי"ע מי הוא האיש שדיברת עמו? אבי נודעו ושאלני: השמעת? השמעת? ומאותו יום שוב לא לקח אותי לטיול.

בעודו נערך בא ברית האירוסין עם נכדת דודו - רבינו אדה"ז מסאדיגורא זי"ע, בההזמנה ששלח רבינו אדה"ז מסאדיגורא זי"ע אל אחיו רבינו אדה"ז מהוסיאטין, ובו הוא מזמינו לחתונת בנו כ"ק מרן ארמ"ר ה'פחד יצחק' מבאיאן זי"ע ואשר נושא תאריך י"ב אייר תרכ"ה, כתוב בתוך השאר: 'בוא יבוא ברינה גם עם בנו יקיר לנו המיועד להיות חתן בת'.

בהיותו כבן י"ד שנה וחצי נשא לאשה את הרבנית מרת נחמה גיטל ע"ה, בתם של הרה"ק רבי אבי עזרא זעליג ממאגילניצא זי"ע והרבנית

ורבי שלמה'קע זי"ע ישב כשעה שלימה מול מרן והסתכל עליו כל הזמן ולא דיבר עמו מאומה, אחר כך נפרד ממנו לשלום והלך לו. בדרך חזרה שאלו רבי אלי, מה זה שהרבי התעכב כל כך הרבה זמן בביקור זה, ובפרט כשלא דיבר מאומה. והשיבו רבי שלמה'קע כמתמיה: וואס הייסט? כ'האב דאך האלץ מיט איהם אדורך גירעט!

כ"ק אדמו"ר רבי שמעון לעלובער זי"ע סיפר, ששמע מאיש מהימן שהיה אצל הרה"ק רבי שלמה'קע זוויהלער זי"ע. פעם אמר ההוא לרבי שלמה'קע: אני רוצה להבין למה הרבי מהוסיאטין חי בהרחבה והרבי חי בדחקות ועניות? אמר לו רבי שלמה'קע: יש שני מיני צדיקים, יש צדיק הדור ויש צדיק יסוד עולם. הרבי מהוסיאטין הינו צדיק הדור, ואילו הצדיק יסוד עולם הוא כמו 'יסוד' וואס ליגט אין דער ערד.

אהבת ארץ ישראל בערה במרן זי"ע כשלהבת אש. עוד בשותו באדמת נכר עודד רבים מחסידיו ומקורביו, וציווה על כל מי שבאפשרותו, יקום ויעזוב את הגולה ויעלה לחונן את עפר הארץ השוממה. פעמים רבות - עוד כמה שנים לפני שעלה - כבר השמיע לאחרים שהוא מתכוון לעלות ארצה.

כאשר סיפר לי הרה"ח רבי דוד טיריהויו ע"ה שבעת הלווית כ"ק מרן רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע - י"ג כסלו תרצ"ד - ניגש אל מרן זי"ע ראש הקהל מווינה, ואמר לו: אולי מן הראוי לעשות ר'יזינער חלקה' בבית החיים - והיה משתמע מדבריו כמתכוון גם למרן זי"ע בהיותו אז בגיל קרוב לגבורות - אמר לו מרן זי"ע: 'אין צורך בדבר. אני עולה לארץ ישראל'.

מסופר שפעם הלך כדרכו בקודש לטייל ברחובות ווינה, וכמה סטודנטים אנטישמיים השליכו לעברו אבנים - ימ"ש וזכרם - אמר מרן זי"ע: 'משמע שמן השמים מסכימים ומורים לי שאעזוב את הגולה ואעלה לארץ הקודש'.

בשנת תרצ"ז, במסע האחרון שערך אל חסידיו בקראקא, אמר: 'זוער ס'האט שכל, זאל אנטלויפן מיט די פאנטאפיל'. מרן זי"ע עם משפחתו - חתנו ובתו - הגיעו ארצה ביום ו' עש"ק פ' בא, ער"ח שבט תרצ"ז.

אם כי מרן זי"ע התנהג בכל דרכיו ועניניו בבחינת 'הצנע לכת' הרי בענין ה'עבודה' היה בבחינת 'טמיר ונעלם', הלא תפלתו היתה בפשטות כל כך, מבלי להראות שום אות של התפעלות חיזוני, לא תנועות, לא צעקות ואף לא אנחות וגניחות, אלא הכל נעול בתוכיותו ובפנימיותו 'לפני ולפנים'. הכל נאמר מתוך ה'סידור', היינו כל תיבה ותיבה שבה, כמו ששמעתי מידידי הרה"ח רבי אברהם לודמיר ע"ה באמרו, מי לא זוכר את הקידוש בליל שבת קודש שנאמרה בכל כך הרבה פשטות, והנה באמצע ברכת הקידוש היתה בקביעות איזו שהיא הפסקה קלה - דבר שהיה יכול לעורר תמהון כיון שלא היה בגמר ענין - והיא היתה מסיבה פשוטה משום שגמר כל התיבות שבאותו עמוד ולא המשיך לומר עד שהעביר את הדף וראה את התיבה הבאה.

אחת מן העבודות - ואולי היחידה - אשר בה 'נתגלה' מרן זי"ע גם לפני עיניהם של המסתופפים בצלו, היתה עבודת ה'נענועים' שלו בחג הסוכות, אשר גבלה בכלות הנפש ממש. וזקני החסידים היו מתארים ברטט את הנענועים, ואת חרדת הקודש שאפפה את כל הסובבים למראה עבודת קודש זו, לעמוד שעה כה ארוכה ולנענע את הד' מינים אחוזו שרעפים ורביקות שלא מעלמא הדין, ועוד זאת למרבה הפלא, מלבד עצם העבודה שהיתה למעלה מדרך הטבע, בכל זאת היה מרן זי"ע מסוגל להשליט את מדת הסדר והדייקנות בעבודתו זו, דהיו כאלו שנכחו במקום ובדקו ומצאו שאורך הזמן של כל הנענועים לר' רוחות ולמעלה ומטה היו שווים בדיוק נפלא.

כן נמסר על הבחנה דקה שציין הרה"ח רבי שמואל טירקעל ע"ה באומרו שיש להתפלל איך שמרן זי"ע היה מסוגל אחרי נענועים כאלו שהיו בבחינת התפשטות הגשמיות, ומיד אחר זה היה מסדר את האתרוג בסידורו הנאה בתוך הפשתן וקופסת האתרוג.

מסופר שהגה"ח רבי שלום מלמד זצ"ל אבד"ק אומן שאלו פעם מה טעם לאריכות זו, הלא גם עפ"י כוונת האר"י הקדוש אין צורך באריכות כזו. ענה לו מרן זי"ע: 'אמת נכון הדבר, אך יש לנו בקבלה מאבותינו הקדושים עד המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע כוונות נוספות'.

מדי דברי בעבודת ה'נענועים' אזכיר את אשר שמעתי מידידי ר' שמואל לודמיר הי"ו שאביו החסיד ר' מאטיל ע"ה הלך שנה בשנה בשליחותו של אביו החסיד רבי בערל ע"ה למסור את האתרוג אשר בחר בו ר' בערל עבור רבינו זי"ע. כמובן, אתרוג נקי והדר והכי יפה כמו שמתאים לרבינו זי"ע. והנה אירע פעם באחד מן השנים שהיה סחורה מאד חלשה ועם כל השתדלותו לבחור באתרוג יפה, ועם כל זאת בהאתרוג הכי יפה אשר בחר בו, היה נקודה אחת הנראה לעין אשר לא הצליח להיפטר ממנו. כי אם על ידי קילוף מעיקר האתרוג, ובלית ברירה שלח לרבינו את האתרוג הזה, כשכא הראה את האתרוג להגבאי המקורב ר' קלמן שאול אשר מיד הבחין בהנקודה, אבל שמע מפי ר' מאטיל שזהו כבר המוכחר שבהם, וארז אותו והניחו בתוך הקופסה והכניסו לפני ולפנים.

בהגיע החג הקדוש הלך ר' מאטיל כדרכו להתפלל תפילת יו"ט אצל רבינו, ובהגיע לשם בא ר' קלמן שאול לקראתו ואתרוגו של רבינו בידו ומוסרו לר' מאטיל באמרו: תסתכל עליו ותחפש... והנה ר' מאטיל מחפש את הנקודה המוכרת לו מתמול שלשום אבל איננו! וכך אומר לו ר' קלמן שאול: כשנכנסתי הבוקר לחדרו של רבינו אחרי שבירך על האתרוג בסוכתו ואחרי הנענועים כדי להוציאו להחסידיים שחיכו לברך על אתרוגו של הרבי והנה אני מסתכל על האתרוג ורואה שאין בו הנקודה שהיתה מלפני החג.

גודל ההערכה וההערצה שהיה לרבותינו הקדושים לבית ריז"ין אל האור החיים הקדוש זי"ע ידוע ומפורסם, ומרגל בפ"י כ"ק אדמו"ר רי"י מסקווירא זי"ע, שרבינו אדה"י מהוסיאטין זי"ע אמר: 'בכל שנה ושנה אני רואה פירוש ואור חדש בדברי האוה"ח הקדוש'. הדבר בא לידי ביטוי והמחשה מירבית אצל מרן זי"ע אשר עלה ברינה לארה"ק, שבה מנו"כ של האור החיים.

מהדברים הראשונים לבואו ארצה, עם היותו אצל הכותל המערבי, הלך בד בבד על הציון של האוה"ח הקדוש.

כן המשיך בדרכו הקדוש זו לעלות מדי שנה בשנה לציונו הקדוש ביומא דהילולא דיליה - ט"ו תמוז - בהיות מרן זי"ע שוהה בחודשי הקיץ בירושלים עיה"ק, ועל אף זקנתו המופלגת, ובשעה שהדבר היה כרוך עם טירחא יתירתא, בכל זאת לא רצה לוותר בשום אופן מלעלות להשתטח על ציונו, ולא שמע לקול מקורביו שרצו למונעו מזה מפתת חולשתו. פעם בשנותיו האחרונות שכח מתחילה שהיום הוא ט"ו תמוז, ובכוונה לא הזכירו לו, אך בהמשך היום נזכר מעצמו ותיקף אמר: הנה אני נוסע להאוה"ח הקדוש.

גם בפעם האחרונה שהיתה האפשרות לעלות לציונו - לפני תש"ח - עלה מרן זי"ע לשם, ואמר, שצריכים לדאוג שהגישה למקום תהיה יותר קלה, והגה"ח רבי שלמה שרייבער זצ"ל שנלווה אליו בין שאר המתלווים, נענה ואמר בשקט לזה שעמד לידו, שהשי"ת יעזור שמשיח יבוא כבר - היינו, שאז נחסוך מעצמנו הליכה זו שכרוך עם הרבה קשיים - וידוע הדבר, שמרן זי"ע בשנותיו האחרונות לא שמע מאומה אם דיברו אליו בשקט, ובפרט הכא שהגה"ח רבי שלמה זצ"ל לא דיבר אליו כלל, פתאום הסתכל עליו מרן זי"ע ואמר לו: 'וואס האט איהר געזאגט משיח זאל קומען? און אז משיח וועט קומען וועט מען נישט

קומען צום איהם? אז משיח וועט קומען וועט ער זיין ראש ישיבה במתיבתא דרקייעא?

באותה שנה עמד על רגליו במקום הציון למעלה משעה, וכשחזר מהציון הקדוש אמר: 'לפני שבאתי הנה, חשבתי שלא אוכל לעמוד כלל, ולמעשה שכחתי לגמרי שהנני עומד'.

ידוע ומפורסם לכל, אותו ט"ו תמוז, כאשר עמדו גייסותיו של המצביא הגרמני רומל ימ"ש, מפקד הכוחות הגרמנים בחזית הים התיכון, לא רחוק מאלכסנדריה שבמצרים על יד אל - עלמיין, והישוב כולו בארה"ק היה אחוז חרדה ופחד מחשש הסתערות על ארה"ק, וכפי התבטאויותיו של אותו רשע ימ"ש שהוא מתכוון ליכנס לארץ על ארוחת צהריים אחת... ח"ו

עלה מרן זי"ע בט"ו תמוז לציונו הקדוש יחד עם קבוצת חסידים ומקורבים וביניהם גם הרה"ק רבי שלמה'קה מזווייהל זי"ע, וההתעוררות היתה נורא נורא, עמד לו מרן זי"ע אחוז שרעפים וכולו דביקות עצומה ומתעמק במחשבותיו הקדוש זמן רב וממושך, כשמאחוריו עומד הגה"ח רבי שלמה שרייבער זצ"ל ומעוררו מדי פעם בפעם וצועק: רבי! דער רשע שטעהט אונטער דער טיהר, און ער זאגט... פתאום פתח עיניו הקדושים ואמר בלשו"ק: להשתוממות כל המקורבים והשומעים - 'ער וועט נישט קומען'.

כאשר שאל אותו אחר כך הגה"ח ר"ש שרייבער זצ"ל מנין לו לרבינו זאת, הסביר מרן זי"ע בפנים שוחקות שכאשר עמדתי בעינים סגורות ראיתי פתאום את השם המפורש כתוב כסדרו - יהוה' - ומאיר באור גדול, מזה ידעתי נאמנה שהרשע לא יצליח לפלוש לארה"ק אלא ינחול מפלה מוחצת.

כן שמעתי ממקורות מוסמכים שאחר כך צויה מרן למנין אנשים שיצאו להתפלל על ציונו הקדוש עם ספר תורה בידם - ומרן זי"ע אף ניגש לארון הקדוש והראה להם איזה ספר תורה יקחו - ושיבקשו מהאווה"ח הקדוש בשמו 'שיהיה עמו בדעה אחת'.

להשלמת הענין יש להוסיף, שההשגחה העליונה סובבה שהגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל אב"ד בני ברק היה לו חלק גדול בכך, בבחינת 'מגלגלין זכות על ידי זכאי'. הדנה יום אחד טרם שעלה מרן זי"ע לציון האווה"ח הקדוש ביקר אצלו הגה"ח הנ"ל ונסכב השיחה מחדשות היום והמצב הנורא ששורר בבית ובחוץ, ובאמצע השיחה הפטיר מרן זי"ע כאחד האומר לעצמו, וכה אמר בלשו"ק: 'אין אמת'ן שטעהט מיר נישט אהן די גאנצע מעשה, נאר האב איך זיך דען וואס צו מישען?', [אמת הדבר שהנעשה אינו נראה בעיני, אבל האם יש לי להתערב בדבר].

כאן חגר הגה"ח זצ"ל עוז ואמר למרן זי"ע: איזו שאלה הוא אם יש לו לרבינו להתערב בהענין? הלוא סיפרו לנו חסידים הראשונים שפעם אחת ביקר המגיד הקדוש מזיטאמיר זי"ע אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בחודש הרחמים והסליחות לפני ראש השנה, וכשנפטר ממנו המגיד מזיטאמיר ויצא הרה"ק מבארדיטשוב ללוחות, פנה אליו הרה"ק מבארדיטשוב ואמר לו: 'זיטאמיר מגיד, ס'געהט דאך דער יום הדין, מיר דארפן זיך ניט לאזען, זעהט'ס אז איהר זאלט זיך ניט לאזען, הרי מוכח מזה שבוודאי יש לו להצדיק להתערב בהענינים ולהשמיע דעתו. מרן זי"ע פנה אליו ואמר כשואל: האלט דער בני ברק רב אז איך דארף זיך יא מישען, והוא ענה בתקיפות: כן כן, בוודאי ובוודאי שהרבי צריך להתערב. תגובת כ"ק מרן זי"ע היה שהוא עולה לציונו הקדוש של האווה"ח הקדוש זי"ע, ובעזרתו ית' פעל בשם מה שפעל'.

הר"ר מאיר גרוזמאן סיפר את אשר שמע מפי הר"ר מרדכי שרגא בוימינגער ע"ה נכד מרן זי"ע: הר"ר מרדכי שרגא ע"ה נכנס לבית מדרשו של מרן באחד הלילות - עוד בחיי מרן - וראה שם איש אחד שמעולם

לא ראהו לפני כן יושב ליד השלחן ולומד אור החיים הק'. ר' מרדכי שרגא נכנס עמו בדברים, וזה מה ששמע ממנו.

שמי נתנאל, תושב חיפה נולדתי באוקראינה שברוסיה בעיירה שתושביה היהודים היו בעיקר מחסידיו הוסיאטיין וגם הוריי היו חסידיו הוסיאטיין, אך ריחוק המקום וחוסר האפשרות לצאת מרוסיה ולנסוע אל הרבי היה בהם כדי לצנן במעט את השייכות לחסידות, ולכן כשהתפתחה בעיירה גרעין ציוני קטן באיצטלה דתית, מצאתי את עצמי משתייך להם באופן טבעי, כשחבורה זו היתה נפגשת במועדון המקומי היא לא עסקה בתורה ובחסידות אלא בחלוציות, בהגשמה, בעבודה עברית ובבנין בית לאומי בארץ ישראל. מובן מאילוי ש'תורות' אלו לא קרבו את הבחורים לחסידות ולא חזקו בהם את היראת שמים אלא להיפך האמונה והבטחון בד' היה מהם והלאה.

סוף סוף זכתה החבורה לעלות ארצה ולשמחתם לא היה גבול, מיד החלו בהתלהבות מיוחדת להגשמת החלוציות והאידיאליים הציוניים עליהם חלמו במשך שנים, אולם אט אט מצאה עצמה התלהבות זו בירידה, כי התברר שהאנשים מעדיפים לעסוק בעניניהם הפרטיים, ו'ההגשמה העצמית' קודמת להגשמת החוץ, בזה אחר זה נטשו החברים את החבורה האידיאלית' וכל אחד פנה לעיסוקיו הפרטיים, אף אני נשמתי מן החבורה והתחלתי לעסוק בהקמת משפחה ובנין בית, אולם לא באותה צורה של שאר החברים, ובשעה ששאר החברים המשיכו להתכחש ליהדות, התחלתי אני לחזור אל היהדות אותה ינקתי בבית אבא, חזרתי לבקר בבית הכנסת ולהקשיב לשיעורי תורה, הקפדתי על שמירת שבת, ואף החלטתי לקבוע שיעור קבוע באור החיים הקדוש בדיוק כפי שאבא היה נוהג בכל שבת ושבת.

לפני כשבועיים, כאשר שכבתי על מטתי, חשתי פתאום כיצד לבי פוסק מלפעום, גרוני נחנק, ולאחר מכאן נדמה לי כאילו סטתי לאיזור חדש שכמותו טרם ראיתי מעודי, אור עצום נתגלה לפני עיני, והבנתי די מהר שהנני נמצא בעולם שכולו אמת. ולפתע הגיעו דמויות אחדות בלתי ידועות ואחוזו בי בלפיתה והובילו אותי 'לאולם' שהתברר אחר כך שזהו הבית דין של מעלה, מחוסר ברירה נגררתי אחריהם. בתוך האולם ניצב מעין שלחן גדול ולידו ישבו שתי דמויות בעלות הדרת פנים, ולא היה קשה לנחש שאלו הן שופטי ועמדתי מולם, אך ממתנינים עדיין, הבנתי שממתנינים להופעתו של הדיין השלישי - האב בית דין - שצריך ליכנס מסתמא בכל רגע, ואכן כן היה לאחר זמן מועט הופיע הדיין השלישי והתיישב בין שני הדיינים שכבר ישבו כאן קודם לכן והדיין עומד בוודאי להתחיל.

אולם בטרם החלו לעיין במעשי שעשיתי בימי חלדי ובטרם הוזמנו העדים המיימינים והמשמאילים, שאל האב"ד אם אמנם הגיעה שעתו של זה לעלות הנה, אחרי המתנה של שניות אחדות הוסיף האב"ד ואמר: למה לא ניתן לו להמשיך ולחיות, הן לומד הוא אור החיים הקדוש בקביעות, הבה ונאפשר לו להמשיך בלימוד קדוש זה. מיד הוצאתי מהאולם, וחשתי שוב באיזה מין טיסה מהירה אך בכיוון הפוך, והפעם חזרה לתוך גופי, פקחתי עיני ומצאתי עצמי שוכב במיטה שטוף זיעה ואחוז פחד וצמרמורת. כמובן שמכאן ואילך התחלתי להיטיב את מעשי לשפר התנהגותי ובמיוחד להתמיד וללמוד מידי שבוע בשבוע את האור החיים הקדוש על הפרשה.

ור' נתנאל ממשיך בסיפורו: היום בבוקר הגעתי לתל - אביב לצורך סידורים שונים בעניני מסחרי, והנה נתגלגל מזלי להגיע לאחד הרחובות אשר שם הבחנתי שמולי צועדים באטיות שלשה אנשים בעלי צורה, כשהתקרבתי קצת יותר אליהם, יכולתי להבחין שאין השלשה שווים במעלה אחת, אלא האמצעי הוא זה שמטייל, ואילו השניים מימינו ומשמאלו אינם אלא מלווי המסייעים לו. כשהתקרבתי עוד יותר אשר משם יכולתי לראות בדיוק מי היא זה הדמות האמצעית, והנה כשרק הסתכלתי עליו היטב חשתי פתאום בהלם נורא וכמעט שצנחתי על מקומי, גליתי שהאיש האמצעי הוא אותו אב בית דין ששפט אותי לפני כשבועיים בבי"ד של מעלה. הסתכלתי עוד

כמה פעמים והנני רואה שאינני טועה בדבר ואכן זהו 'האישי' החלטתי להפסיק כל עיסוקי ולהצמד אל שלשת אנשים האלה, כשהמטיילים נעצרו לכמה דקות הצלחתי ליצור קשר עם אחד מן המלווים, שאלתי אותו את מי הוא מלווה, ואמר לי: הלוא הוא הרבי מהוסיאטיין? נכד רבינו מריז'ין ז"ע.

עתה קמו מחדש ועמדו מול עיני כל אותם סיפורים נפלאים ששמעתי בנערותי בבית הורי באותה עיירה קטנה, עתה חזרו וניעורו כל אותם 'גידיים חסידיים' אבודים שיבשו אצלי במרוצת השנים בהשפעת ה'מועדון להגשמה', ועתה חשתי שמעי מצטמקים ולבי מתחלחל עד שהתחלתי לבכות, החלטתי לא להרפות מאיש זה ואלך בעקבותיו עד למקום משכנו ואצליח לשוחח עמו.

בגמר הטיוול - טרם שקיעת החמה - הגיע הרבי לביתו, הרבי נכנס לדירתו והמלווים לבית המדרש ואני אחריהם, התפללתי מנחה ומעריב, דרך החלון הפונה לחדר האורחים של הרבי יכולתי להציץ בדמותו מאחור ולראות את עמידתו בתפלה, חשתי באוירה המיוחדת השוררת במקום הזה, שתי פסיעות מן הרחוב החילוני, שתי פסיעות מ'היריד' הלוטה, והנה מקום כה שונה כה קדוש, עתה התחלתי להבין מדוע היו הוריי ושאר החסידים כה משתוקקים לראות את הרבי בעבודתו.

לאחר שהתפזרו המתפללים ביקשתי רשות להכנס אל הרבי, הרבי שאל אותי מי אתה ומה מעשיך כאן ומה בקשתך? נתמלאתי פחד ולא יכולתי להוציא הגה מפי, כשהתאוששתי אמרתי: רבי! כלום צריך אני לספר מי אני? הרי הרבי שפט אותי לפני כשבועיים! כאן פרצתי בבכי קולני קורע לב. כשנדם הבכי פנה אלי הרבי בהושטת ידו הקדושה ואמר לי: נו, השי"ת יאריך ימיך ושנותיך בטוב, בכרכה ובהצלחה.

הר"ר מרדכי שרגא ע"ה סיים, דמיד אחרי ששמעתי את סיפורו של הר"ר נתנאל נכנסתי לכ"ק זקני בעל 'אהלי יעקב' ז"ע וסיפרתי על הכל מה ששמעתי, אמר לי סבי: אסור לך לספר את זה לפני אחרים, שזה יכול להזיק למר"ח מבחי' אריכות ימים ושנים. אך עתה - לאחר הסתלקות כ"ק מרן זקני ז"ע - מצוה לפרסם סיפור נורא זה.

והנה עוד נקודה בהקשר עם האוה"ח הקדוש ז"ע. פעם נסבב שיחה אודות המחשבי קיצין, ורגילים לשמוע שזה אומר ככה וזה אומר כה בענין קץ גלותנו וגאולתנו. מרן ז"ע ביטל כל זאת כלאחר יד ואמר: 'דער וואס ווייסט זאגט נישט, און דער וואס זאגט ווייסט נישט'. אחרי שהייה קצרה של דומיה והתעמקות במחשבותיו הטהורות אמר כמתעורר: 'לבי אומר לי שהאור החיים הקדוש כן ידע'.

צדיק גזר: אחד מן הדברים הנפלאים שראו אצל מרן ז"ע היה בבחינת 'צדיק גזר והקדוש ברוך הוא מקיים'. וגם דבר זה שהוא כה נעלה ונשגב, נעשה באופן המאפיין את דרכו והילוכו בקדוש, היינו בכל כך הרבה פשוטות ובטבעיות, כאילו המדובר הוא מדברים פשוטים למד, וכאילו לא נעשה כאן שום דבר חידוש או איזשהו ענין של חוץ לדרך הטבע.

אשה אחת אשר הרגישה כאבים גדולים בגרונה ובצווארה, דרשה ברופאים וקבלה תרופות אשר לקחה אותם בנאמנות אך למעשה לא הוטב מצבה, אשר על כן דרשו הרופאים שתעבור סידרה של בדיקות. התוצאות של הבדיקות היו נורא ואיום, עולמה חשך כשגילו גידול בצווארה. הפחד והיאוש החל לתקוע יתר בביתם של הזוג הצעיר, והאשה עמדה לפני התמוטטות לגמרי, הכאב והצער שנגרמו למכירה וקרוביה למותר לציין.

אך מה עושים? אמר לה קרובה רבה של בני ברק הרב הגאון המפו' רבי יעקב לנדא זצ"ל, תשמעי לעצתי ותעשי ככל אשר יורוך. הנה בימים הקרובים חל להיות יומא דפגרא הלז ביום זה וזה אשר בו ינהל מרן את שלחנו הטהור לרגל היומא דהילולא, וכדאי שאת בעצמך תבואי להשלחן ותתחילי לעורר רחמים על עצמך, וגם אני אבוא אחריך בדברים לפניו בהתעוררות רחמים מרובים. וכן עשתה.

באמצע השלחן נכנסה האשה עם התינוקת בידה - בשעה שמרן ז"ע ישב אחוזו שרעפים ומלא דביקות בדרכו בקו' - והתחילה לבכות נורא מבלי שתוכל לפצות פה ולומר מלה, מרן ז"ע התעורר מדביקותו ושאל: 'מה קורה כאן?', עתה בא תורו של הגאון הרי"ל זצ"ל והציע לפניו את חלק הטראגי שבדבר, אחרי שהייה של שתיקה קצרה, פתח ואמר בלשו"ק: 'גייט אהיים איהר זיינט געזינט, ס'איז אן אנגיגע'. והאשה הבריאה לגמרי, כאילו לא היה שום דבר.

את הנ"ל שמעתי מפיו של הגרי"ל זצ"ל בשעה שהלכנו אחרי מטתו של הרה"ח המפו' רבי יעקב העניג ע"ה, ולעומתו סיפר הרה"ח רבי דוב לודמיר ע"ה את הסיפור דלהלן:

יהודי אחד התייצב לפני מרן ז"ע ושאלתו בפיו, נתהווה לו דלקת על היר, אמנם שהתחיל רק עם נקודה אדומה אבל במהרה התפשט יותר ויותר כלפי מעלה, הרופאים הגדולים קבעו שצריכים לחתוך את היד ויפה שעה אחת קודם, כדי למנוע שהזיהום יתפשט למקומות שחיו תלוין בהן. אמר לו מרן: תראה לי על מה אתה מתלונן, החולה הרים את שרולו וראו דלקת אדומה חזקה מתפשטת כלפי מעלה, לאחר הסתכלות קצרה אמר לו מרן ז"ע: 'איהר זיינט געזינט, נאר דאס - והראה באצבעו על הדלקת - דארף נישט זיין'. אחרי ימים ספורים לא נשאר זכר מהדלקת...

בדומה לכך שמעתי מידידי הרה"ח ר' אברהם קויפמן ע"ה: קרה פעם שמרן בעצמו שלח אחד - שתינה לפניו על איזה מיחוש - שילך להאי רופא שיבדוק אותו וישמע את הדיאגנוזה שלו, לאחר שעשה מה שנצטווה לעשות, חזר אל מרן ז"ע עם המרשם של הרופא בידו, והראה את המרשם למרן.

מרן לקח את המרשם ועיין בו, ומיד קיפלו כפיסת נייר שעומד לזרוק לאשפה, וזרקו תחת רגלו ודרך עליו ואמר לו: 'דער דוקטור האט אייך געוואלט אומגליקליך מאכין, גייט אהיים איהר זיינט געזינט'.

כן קרה פעם עם יהודי שגר בת"א - מחסידי פולניה - שבתו הקטנה לקתה במחלת השיעול, חוץ מה שעצם השיעול היה מלווה בקולות והייה בה כדי להפחיד את שומעיה, הרי מלבד זאת נגרמה לילדה הקטנה הרבה הטרדה ואי סידור בסדר הנשימה הנורמלי, עד כדי חניקה רח"ל, הרופאים הרימו ידיים ואין לאל ידם לעזור, אחד מעצותיהם היה לטייל עם החולנית לפנות בוקר כשהאוויר זך ונקי, ביום אחד בעת טיולו הגיע לאותו הרחוב אשר בו משכן מרן ז"ע, וכראותו את מרן ז"ע יושב במרפסת הבית נכנס אליו ותינה לפניו את צרת הבת איך שהיא וכולם יחד סובלים עקב מחלתה.

מרן ז"ע אמר לו: 'איך וואלט געזאגט, איהר זאלט נעמן א שיעפל אויפען ירקון, און זיך אדורך שפאצירען א האלבע שעה אויפען ים'. כמובן שפלוני ציית לעצת מרן ז"ע, ואכן בתו הקטנה השאירה את שעילותיה שם אצל הים וחזרה בריאה ואיתנה הביתה.

מרן ז"ע לא הסתפק תמיד רק בנתינת ברכה או עצה מה לעשות או לא לעשות ושיהיה סומך על המבקש או השואל שיעשה כמצוותו, אלא לפעמים כשהיה מבחין שדבריו לא נקלטו די צרכו באזני השואל היה מעמידו על זה ותבע בתוקף שיציית לו, כאשר סיפר הרה"ח המפורסם והישיש רבי משה בוים ע"ה שהייה כידוע מחסידי אלכסנדר הנלהבים והגיע ארצה עוד טרם בואו של מרן ז"ע, והתגורר בחיפה. פעם אירע שלאחד מקרוביו נחלש מאד מאור עיניו, ההוא לא הסתפק ברופאים הקטנים אלא הגיע מיד ל'הכי גדול' והוא פרופסור 'שיכו' שהייה מפורסם כ'המומחה' במזרח התיכון, טיכו קבע אחרי בדיקותיו שאין מנוס מניתוח מיידית ואולי יש תקוה, אך אחרת בוודאי יישאר בלי ראייה, וקבע לו זמן לניתוח.

לפני שהיה צריך לעבור הניתוח ביקש החולה מקרובו רבי משה ע"ה שיכנס לאחד מהאדמורי"ם להזכירם שיעבור הניתוח בהצלחה ובניקל. מכיון שלא היה לו לר" משה אחד מאדמו"ריו כאן בארה"ק, אך השם ריז"ן לא היה זר כלל ב'חרר' של ווארקי ואלכסנדר שמהם תוצאותיו, לכן קם ונסע לת"א כדי ליכנס למרן זי"ע, הגבאי כתב לו קוויטל ובו הזכיר שפלוני צריך לעבור ניתוח על עיניו בקרוב.

כשנכנס רבי משה ע"ה אל מרן ונתן את הקוויטל עיין בו מרן קצת, ושמע רבי משה שמרן אומר: 'און איך זאג, ער זאל זיך נישט אפערירען'. ורבי משה ממשיך לספר: האמת אניגד שהייתי מאוכזב מתשובתו, והלוא לא באתי הנה לשמוע אם כן לעשות ניתוח או לא לעשות, והרי ע"ז כבר קבע פרופ' טיכו שחייבים לעשות, וכל מטרת ביאתי שיאחל לחולה שיעבור הניתוח בהצלחה, נמצא שהשיב פני ריקם, בכך לא שאלתי יותר מאומה אלא יצאתי והלכתי.

עדיין לא הרחקתי מלכת והנני מבחין שאיזה איש זקן רץ אחרי להשיגני ומסמן לי באצבע שאעצור כאשר כן עשיתי, ואמר לי אותו זקן: שכבודו מתבקש לחזור כי הרבי קורא לי: לבי התחיל לפעום בחזקה, מי יודע אם אין כוונת החזרה כדי לקבל תשובה על שאלותי שבמחשבה, ואכן נתאמתה חששותי, כשנכנסתי ראיתי כאילו הוא יושב ומחכה עלי, והסתכל עלי ואמר לי: 'איהר זיינט דא פריעהר גיווען און איהר האט מיך גיפרעגט וועגין אן אפאראציע, האב איך איך געזאגט אז ער זאל זיך נישט אפערירען, אבער איהר! ס'איז איך אריין אין איין אויער און ארויס פינעם צוויטען, איך ווארען? ער זאל זיך נישט אפערירען, ואמר רבי משה ע"ה, עכשיו שכבר לא נשאר שום ספק אצלי מה לא לעשות, שאלתי ובכך רבי, מה כן לעשות? ע"ז אמר לי, שילך לאיזה רופא וירשום לו אלו הטיפות, וזה יהיה לו בעזרה"ת לרפואה. וכן היה.

טיכו אמר אחר כך שעל כגון אלו הוא לא התכוון כלל, זה 'פציענט' מסוג אחר לגמרי.

עוד אציג בזה סיפור נפלא ונורא בהקשר עם הגאון הגדול ושר התורה הגאב"ד מטשעבין זצ"ל. הדבר אירע בזמן החורף שאחרי עלותו של הגאון זצ"ל לארה"ק מגלותו בסיביר, וטרם עלה לו להסתדר בכאן ועדיין לא בא אל הנחלה ואל המנוחה.

יהודי אחד מת"א שהתקרב בכאן אל מרן זי"ע בהיותו מתגורר בשכנותו, נכנס באחד מהימים לקראת סוף החורף אל מרן, ופנה אליו מרן זי"ע ואמר: תשמע מה שאומר לך, ס'איז אנגעקומען א יוד א גדול קיין ארץ ישראל - וחזר וכפל - אבער א גדול! דער טשעבינער רב, ועדיין אין לו דירה משלו לגור בה וחג הפסח ממשמש ובא, והנה יש לו עכשיו הזדמנות לקנות דירה ראוי לשמו אך עדיין חסר סכום של אלף ומאתיים לירות (סכום עצום בימים ההם) שחייבים עוד לגייס, וברצותי להשתתף בחצי של הסכום ואתן שש מאות לירות, וצריכים להביא עוד שש מאות לירות, ובכך תיקח נא את הרשימה הזאת שהכנתי ובה נרשם ששה כתובות של אנשים מסויימים, תלך נא לאלה האנשים ותיקח מכל אחד תרומה של מאה לירות לצורך דבר זה.

הוא קיבל עליו למלא השליחות וביקר אצל כל אחד, ולמעשה חמשה מהם השתתפו כל אחד עם מאה לירות, ורק אחד העז לסרב באומרו להשליח שימסור למרן שלא ישלח אליו שליחים כאלו ושלא יחייבוהו ליתן לדברים שלבו - דמך - חפץ כי יש לו ענינים משלו.

השליח חזר אל מרן והניח לפניו את הרשימה בצירוף הכסף, וכראות מרן שחסר עוד מאה לירות, עבר אתו על הרשימה ובריר מי הם הנותנים ומי לא נתן. כמובן שהשליח לא מסר אל מרן דברי האיש ההוא, כי די לו במה שלא ציית לפקודתו. מרן זי"ע הודה לו על טרחתו ופטרו לשלום.

והנה הגיע ליל הסדר. בדרך כלל בכל שנה בליל התקדש החג, אחרי שסיימו תפילת ערבית נשאר מרן סגור בחדרו המיוחד עד שהגיע שעה קבועה ומסויימת ואז נכנס לערוך את הסדר יחד עם משפחתו ועם

האורחים שהוזמנו מראש, וכשהתחיל לערוך הסדר סגרו את הדלת של אותו חדר ולא ניתן רשות לאף אחד להשתתף. בשנה הנ"ל נשאר מרן זי"ע סגור בחדרו יותר מזמן הקבוע שבכל שנה, עבר רבע שעה וחצי שעה ומרן עדיין לא יוצא משם, אף אחד לא ההין לנקוש על דלת חדרו ולהפריע לו, אלא יושבים ומחכים.

פתאום הגיעו שתי נשים, מבוגרת וצעירה - כאשה ובתה או כלה וחמותה - נכנסו בעינים דומעות ובבכיה ומענה בפייהם, האם אפשר ליכנס להרבי ולהתברך מברכת קדשו, כי צרה קרתה להן בבית, על השאלה מה יש? שמעו מהן, כי היום טרם נכנס החג, הן טרחו ויגעו והכינו הכל כדבעי למיהוי והיה הכל ערוך להתחיל עם הסדר מיד בבואו של הבעה"ב מבית הכנסת, וכשהגיע השעה המיוחלת והבעל בית רצה להתיישב על יד השלחן, נכנס בו פתאום איזה רוח שטות ושגוען והתחיל להפוך הקערה על פיה, השלחן על כל כליו ועל כל כיו"ב וממש השרה חורבן ושממה בהבית, ועוד זאת, מלווה בצעקות חירופים וגידופים ואינם יודעים לשית עצה בנפשם ולכן הגיעו לכאן להזכירה לפקודת ישועה לפני הרבי, כאן מצאו כבר הזדמנות ליכנס לפני ולפנים ולמסור למרן ששתי נשים מחכות בחוץ ודבר נחוץ להן מאד וברצונן ליכנס אליו. הרשות נתנה.

ויהי אך כשהחילו לדבר, זאת אומרת במלים מקוטעות, 'בני חזר מבית הכנסת והנה אוי ואבוי', וזאת אומרת 'בעלי חזר מבית הכנסת'. מיד הפסיק מרן זי"ע ופתח ואמר בלשו"ק: 'וואס האט ער זיך געטראכט, דער טשעבינער רב וועט נישט האבען קיין אייגיגע דירה ווי צי זיטצען ביים סדר, איך וועל נישט קענען גיין צום סדר, וועט ער זיטצען ביים סדר?'

הן התחילו לבקש סליחה על מעשהו והבטיחו לסדר את הענין בהקדם האפשרי ותיכף בחוה"מ יכניסו להרבי את המאה לירות שביקש. אז אמר להן מרן זי"ע: 'גייט אהיים, איהר וועט טרעפן אלס אין ארדענונג. וכן היה, כשחזרו לביתן מצאוהו יושב בראש השלחן ומחכה להתחיל את הסדר, והכל ערוך ומסודר כמו שנכנס החג.

הרה"ח ר' אברהם לודמיר ע"ה שמע מיהודי מת"א שבעלותו לארץ ישראל אחר מלחמת העולם הציקו לו שאלות באמונה, ולא מצא מנוח לנפשו, על כן פנה להרה"ק מבעלז זי"ע שיושיעו, ואמר לו הבעלזער רב זי"ע שיש לו לילך עם ענין זה אל מרן זי"ע. מרן שהה אז בירושלים עיה"ק, ועלה האיש לירושלים והגיע למקום אכסנית מרן, אך נודע לו שלא יכולים להיכנס אז, וביקש היהודי מהמשמש (הר"ר ישראל שרייבער ע"ה, שה' אז בבחרותו) שהיות והוא מגיע מתל אביב ע"כ ישאל נא מהרבי אם יכול להיכנס, והרשות נתנה לו.

כשרק נכנס לא ביקש מרן מקודם לשמוע מהנכנס מה בפיו לומר, אלא פנה אליו מיד ושאלו: 'איהר זענט דעם איד פון תל אביב? איהר האט עפעס וואס צי פרעגין?', וסיפר היהודי שבשמעו דבר זה מפי הרבי החל לחשוב לעצמו היכן הוא בעולם, וניסה להיזכר מה שמציק לו, אך הוא רואה שהכל מתורץ לו ואין לו שום קושיא.

בדיבור אחד 'איהר האט עפעס וואס צי פרעגין' נתיישב לו הכל.

כ"ק אדמו"ר בעל 'עקבי אבירים' מסאדיגורא זי"ע סיפר עובדא מיהודי זקן שהתגורר בזקנותו בירושלים עיה"ק ושמו ר' הירשל. בתקופה הראשונה אחרי נישואיו נמנה על חבורת ה'יושבים' בהוסיטאין, וכשעמד לשוב לביתו נכנס לרבו רבינו אדה"ז לשאלו במה ישלח ידו כדי להתפרנס עתה? רבינו זי"ע הסתפק בברכת הצלחה וד' יהיה בעזרו, ר' הירשל התחיל עם מסחר התבואה, ואכן ד' הצליח דרכו ונעשה סוחר גדול וראה בו ברכה מרובה, ומנהגו היה, שקודם כל מסחר שהוציא לפועל, נסע מקודם לרבו כדי לקבל ברכתו, וכשהיה שב לביתו היסב לסעודה וסיפר על כל מה שראה אצל רבו על כל פרטיה.

פעם אחת כשעמד לקבל ברכת רבו אמר לו בלשו"ק: 'אל תנהיג מסחרך בהרחבה גדולה כל כך'. כאחד האמון באמונת צדיקים ובדברות קדשם

יראו'. ותיכף נכנס להדלקת הנרות.

כ"ק אדמו"ר רבי יעקב מהוסיאטין ז"ע כותב ששמע מפי הרה"ח המפו' רבי אברהם ברודא ע"ה, דכשהוא מסר פעם הרשימה ממעות חנוכה ליד כ"ק מו"ח מרן רבי ישראל מהוסיאטין ז"ע אמר לו רבי אברהם: חסידים מאחלים בחנוכה ג'מר טוב', והגיב כ"ק מו"ח ז"ע ואמר: 'יא יא, דער בארדיטשובער רב פלעג זאגען: איך ווער נישט פערטיג מיט מיין עבודה פון ר"ה יוה"כ סוכות ביז חנוכה און אמאהל ביז פורים'.

שמעתי מזקני החסידים, שבשבועותיו האחרונים לימי חייו בעלמא הדין, כשהיה מרן ז"ע מאושפז בביה"ח אסותא בתל - אביב, ביקש מהרופאים שירשוהו לצאת מחדרו החוצה כי עוד רוצה לראות פועל כפיו של הקדוש ברוך הוא, היינו שמים וארץ, לא רק כותלי בית החולים שנבנה על ידי מעשה בני אדם.

כשיצא והביט השמימה אמר: כל זמן שיהודי מצוי בתוך הבית, רואה הוא בעיניו כתלים ורהיטים עץ ואבן, מעשה ידי אדם, אשר במחשבת מלאכתם נשתרבבו כוונות לא טובות, ברם כשיוצאים החוצה ומביטים השמימה, ורואים את הארץ וכל אשר עליה, שלא שינו כלום מבריאת ששת ימי בראשית, ועודם במתכונתם, בקומתם ובצביונם כמקדם, זהו המקום אשר אפשר להתקשר ולהתדבק עם הכורא כל עולמים, בראות היהודי עד כמה נאות הוא מראה הבריאה, ויצורי כפיו של הקדוש ברוך הוא, שידי אדם לא הזיקתן!

באור ליום ו' עש"ק - בנר החמישי של חנוכה כ"ט כסלו תש"ט - זקן ושבע ימים ושנים, אחרי שבשבויעים לפני כן נמלאו לו צ"א שנים - כמספר שמות הקדושים הוי"ה ואדני" - החזיר מרן ז"ע את נשמתו הטהורה ליצורו, ועוד הספיקו להטמינו לפני שבת בבית החיים העתיק בטבריה, עפ"י צוואתו שנכתבה ברוה"ק כעשר שנים לפני כן, בכ"ג ניסן תרצ"ט.

וז"ל חתנו בעל 'אהלי יעקב' ז"ע: "הצוואה הלא ברור הוא שברוה"ק כתבה, כי זה לשון הקטע המדובר בענין זה. 'עוד אני מבקש, אחרי מאה ועשרים שנה יובילו אותי לירושלים תוב"ב להר הזיתים, ובאם לא תהיה היכולת לירושלים יביאוני לצפת או לטבריה תו", דעל רעיון מי עלתה לפני עשר שנה, האפשרות שההבאה לירושלים לא תהיה בת ביצוע? וההוספה על 'הר הזיתים' גם היא היתה לכאורה מיותרת, ועתה הוברר כי לולא הוסיף את המלים האלה, היינו במבוכה, כי עלות לירושלים ולטמנו באיזה מקום אחר היה אפשר. ולולא כתב 'או בטבריה' לא היה אפשר לקיים צוואתו, כי ערב שבת היה ולא היה אפשר לקבל על עצמי את אחריות הנסיעה לצפת, כי גם מן הנסיעה לטבריה ניסו אנשים למונעני והפצירו בי לטמנו בתל אביב" ע"כ.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הבין מיד כוונת רבו, שתילקח ממנו פרנסתו המרווחת, ונפלו פניו. גם כששב לביתו ראו כולם שפניו אינם כתמול שלשום, וסיפר להם דברי רבו, אך לא היראה כלל ח"ו רק קיבל על עצמו באהבה את דינו של השי"ת, והמשיך לעסוק בפרקמטיא, אך הלך וירד מטה מטה עד שנעשה בע"ח גדול מחמת הלוואותיו למען מסחרו, ואילו המלווים החלו לדוחקו על פרעון החובות, ובצר לו החליט לנסוע להוסיאטין, לשחר פני רבו ולהיפקד בדבר ישועה ורחמים.

אך ביני וביני נסתלק רבינו אדה"ז, ומאחר שהותיר את בנו מרן אחריו, קיבל ר' הירשל על עצמו מיד את מרותו, וקם ונסע להוסיאטין להתייצב לפניו ולספר לו צרתו. כשעמד ר' הירשל לפני מרן הטעים ביותר את הנקודה שעל עצמו אינו דואג כלל, אך כל דאגתו הוא מחמת המעות שהוא חייב לאנשים שהלוו לו, ובפרט ממלוה אחד שלוחץ עליו ביותר, ור' הירשל מחכה לתשובת ועצת רבו.

והנה מרן משמיע לו עצה שנראה לר' הירשל כמופרך מעיקרא, והוא, שילך דייקא להמלוה הלז שלוחץ מאד ויאמר לו: חפץ אני לנסות שוב מזלי כדי שאוכל בעז השי"ת לשלם מה שמגיע לך, על כן הנני מבקש ממך שתלווני עוד חמישים רובל בכדי שאוכל לסחור בהן. ומרן מוסיף לומר לו: ואתה תתחיל לסחור בביצים והשי"ת יצליח דרכך. ר' הירשל מתחיל לגמגם ומנסה בקטעי מילים לומר להרבי איך יהיה מסוגל להעזי פניו בפני בעל חובו ולבקש ממנו עוד חמישים רובל... אך הרבי אמר והפטיר עוד פעם ברכת הצלחה.

ר' הירשל שב לביתו וסיפר לב"ב ולידידיו פסקו של הרבי, וכן את ספיקו הוא, שאמנם שאינו יכול בנפשו לעשות ההיפך ממאמר רבו, אך כמו כן אינו מסוגל לקיים מאמרו ולהעזי פניו בפני אדם זה, ואחד מידידיו עוד אמר לו שלא יעזי לעשות זאת, כי המלווה הזה הוא גבר אלים ועוד ימסרנו למלכות. על כן דחה ר' הירשל בינתיים את הענין מיום ליום וככה עברו הימים מבלי לעשות שום דבר בנידון.

והנה ביום אחד ראו בני ביתו של ר' הירשל שהמלווה הזה מתקרב ובא לעבר הבית של ר' הירשל, אשתו יעצה לו שיסתתר מהר באחד מן החדרים והיא תאמר למלווה שזה עתה יצא מהבית, אך כאן החליט ר' הירשל על אתר החלטה נחושה, ואמר לעצמו: הלוא בעצם יש לי כעין שליחות מהרבי אליו, אלא שלא הייתי מסוגל ללכת אליו, אך עתה שהוא בא, בוודאי אמסור לו את העצה ששמעתי מהרבי, ונשאר על עמדו, אשתו פתחה לפניו את הדלת ולרוב פליאתם נכנס המלווה בסבר פנים יפות ואמר: לפני כמה ימים עלה רעיון בדעתי, היות שלפי הנראה אין ביכלתכם לפרוע החוב במצב הנוכחי, ולא יעזור לי כלום שאתבעך בבי"ד אם אין מאיפוא לשלם, על כן חשבתי להלוות לך עוד חמישים רובל ותתחיל לסחור בביצים, כי לאחרונה רואים סחרי הביצים הצלחה במשלח ידם, וד' יהיה בעזרך. כן עשה המלווה מצידו, ור' הירשל עשה המוטל אליו מצידו, ובעזרתו יתברך חזר למעמדו הראשון.

מרן ז"ע התגורר בווינה ב'מחוז' התשיעי, אנ"ש והחסידים גרו רובם ב'מחוז' השני, פעם באחד מלילי חנוכה התחוללה סערה ושלג זלעפות ניתך ארצה, והחסידים טרם הגיעו להדלקת הנרות של מרן, וכאשר רמז מרן למקורבו הרה"ח ר' ליפא שוואגיר ע"ה שהוא רוצה ליכנס ולהדליק את הנרות אמר לו רבי ליפא, אולי יחכה הרבי עוד קצת כי עדיין אין אנשים, אמר לו מרן: 'כלום אני מדליק נרות כדי שאנשים

לזכות הרוצה בעילום שמו
שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"

ההפצה בעיה"ק טבריא נתרם לע"נ רבני טבריא
רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זרויהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

לע"נ האשה החשובה הצדקנית
מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רייך)
נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט

לזכר עולם יהי צדיק, כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה בן רבי מרדכי זצ"ל מזוועה-צאנו, נלב"ע כ"ז תמוז תשע"ז, ולע"נ ראש הישיבה הגאון האדיר רבי אליהו שמואל בן רבי יעקב ישראל זצ"ל, נלב"ע כ"ה מרחשון תשע"ט

להנצחת יוסף נתן בן רבקה טויבא
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טייל דניטב

להנצחת אפרים בן אסתר לאה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טייל דניטב

להנצחת מנחם נוענדל בן פרידא גילה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טייל דניטב

להנצחת נואיר יחיאל בן חנה סינאו
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טייל דניטב

להנצחת מנישה בן אסתר כולכה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טייל דניטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM